

Aug. 11 Se

~~Aug. 11 Se~~

Aug. 11 Se
mit

PUBLIVS OVIDIVS
NASO.

377/10
PUBLII

LOVIDII

NASONIS

FASTORVM

LIBRI SEX PRIORES

QVI SVPERSVNT,

ENRECENSIONE

P. BV RMANNI.

NORIMBERGAE,

EX OFFICINA LIBRARIA RIEGELIANA,

ANNO MDCCCLXXXI.

1992

LIBR. SEX. LIBR.

OVIDII

TRAGOEDIAE

FASTORUM

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

LIBR. SEX. LIBR.

KALENDARIVM
ANTIQVVM ROMANVM,

IANVARIVS.

A Kal. Ianuarii. Iani festum, Iunonis, Iouis,
et Aesculapii.

b IV. No.

c III. No. Cancer occidit. cosmice.

d II. No.

e Nonis. Lyra oritur.

f VIII. Id.

g VII. Id.

A VI. Id. Festa Iani Agonalia. Delphin
oritur.

b V. Id. Medietas hiemis.

c IV. Id.

d III. Id. Festa Carmentis et Iuturnae.

e II. Id.

) 2

f Idi-

- f Idibus. Festum Iouis. Redditae sunt
prouinciae populo Romano.
- g XIX. Kal. Febr. Caesar Augustus vo-
catur.
- A XVIII. Kal. Sacrificium Carmentis. Fe-
stum Porrimae et Postuertae.
- b XVII. Kal. Festum Concordiae.
- c XVI. Kal.
- d XV. Kal. Sol in aquario.
- e XIV. Kal.
- f XIII. Kal.
- g XII. Kal.
- A XI. Kal.
- b X. Kal.
- c IX. Kal. Lyra occidit.
- d VIII. Kal. Pectus Leonis occulitur.
- e VII. Kal.
- f VI. Kal. Festum Castoris [et Pol-
lucis.]
- g V. Kal.
- A IV. Kal.
- b III. Kal. Festum Pacis.
- c II. Kal.

- FEBRVARIVS.
- d Kal. Febr. Templum factum est Carmentium. Celebratur Asylum.
- e IV. No. Lyræ penitus occidit.
- f III. No. Occidit Delphinus.
- g II. No.
- A Nonis. Augustus dicitur esse pater patriæ. Aquarius vadit ad occasum.
- b VIII. Id.
- c VII. Id. [Primus dies Feralium.]
- d VI. Id.
- e V. Id. Ver incipit.
- f IV. Id. Initium Veris.
- g III. Id. Bootes oritur. et est festum Fauni.
- A II. Id.
- b Idibus. Festum Iovis et Fauni. Nefastus dies Fabiorum.
- c XVI. Kal. Martii. Anguis, Coruus, Crater oriuntur.
- d XV. Kal. Sol intrat in Pisces. Iterum Fauni.
- e XIV. Kal.
- X 3 f XIII.

- f XIII. Kal. Festum Quirini. Festum stultorum et Fornacis.
- g XII. Kal. Feralia.
- A XI. Kal. Caristia virorum.
- b X. Kal. Termini.
- c IX. Kal.
- d VIII. Kal. Fuga Tarquini Superbi. Veris initium.
- e VII. Kal.
- f VI. Kal.
- g V. Kal.
- A IV. Kal.
- b III. Kal. Equiria in campo Martio.
- c II. Kal.

MARTIVS.

- d Kal. Martii. Festum Martis et Iunonis. Ancilia feruntur. non est bonum nubere,
- e VI. No.
- f V. No. Alter piscium conditur. Oritur vindemitor.
- g IV. No. Bootes citius, vindemitor tardius occidunt cosmice.
- A III.

- A III. No. Festum Vestae. Cathedra Iulii.
 b II. No. Festum Veiuois. Pegafus oritur
 heliace.
 c Nonis.
 d VIII. Idib. Corona Ariadnes oritur.
 e VII. Id.
 f VI. Id.
 g V. Id.
 A IV. Id.
 b III. Id.
 c II. Id. Altera Equiria fiunt iuxta Ti-
 berim.
 d Idibus. Festum Annae Perennae. Iulius
 Caesar occisus in Capitolio.
 e XVII. Kal. Aprilis. Scorpius oritur.
 f XVI. Kal. Miluius oritur. Festum Bac-
 chi. Vilis anicula hederis
 coronata vendit populo liba-
 tum. Melle Libero patri sa-
 crificamus. Libera toga da-
 tur. Miluus oritur chronice.
 Festum est Ledaorum qui
 fuerunt Argiui, vel Larium.
- X 4
- g XV.

- s XV. Kal.
 A XIV. Kal. Quinquatria Palladis captae
 B XIII. Kal.
 c XII. Kal.
 d XI. Kal. Sol in Arietem.
 e X. Kal. Vltimus dies quinquatrum
 f IX. Kal.
 g VIII. Kal. Aequinoctium vernale.
 A VII. Kal.
 b VI. Kal.
 c V. Kal. Festum Iani, Concordiae, Pa-
 cis, et Salutis.
 d IV. Kal.
 e III. Kal.
 f II. Kal. Festa Lunae labentis templum
 in Auentino monte.
 APRILIS.
 g Kal. Aprilis. Festum Veneris et Virilis
 Fortunae. Scorpius occidit.
 A IV. No. Pleiades oriuntur.
 b III. No. Meretrices lauantur sub myr-
 tho. Fors Fortuna Virilis.
 Scorpius occidit cosmice.
 c II.

- c II. No. Hebæ et Matrî deorum Mega-
lenses Iudi fiunt.
- d Nonis. Festum Publicæ Fortunæ.
- e VIII. Id. Orion occidit chronice.
- f VII. Id. Festum Cerealium ludorum. Li-
bra occidit cosmice. Iuba vi-
ctus est a Iul. Caes.
- g VI. Id.
- A V. Id.
- b IV. Id.
- c III. Id.
- d II. Id.
- e Idibus. Festum Iouis victoris. Tem-
plum Libertatis.
- f XVIII. Kal. Maii. Dies grandinosa. Au-
gustus Caesar vicit Mutinenses.
- g XVII. Kal. Forda litatur Telluri.
- A XVI. Kal. Triumphus Augusti Hyades
occidunt heliace.
- b XV. Kal. Sol in Taurum.
- c XIV. Kal. Equiria. Combustio vulpium.
- d XIII. Kal. Festa Palis. Roma condita.
- e XII. Kal.

X 5

f XI.

- f XI. Kal. Festa Veneris Vinalia. II 9
 g X. Kal.
 A IX. Kal.
 b VIII. Kal.
 e VII. Kal.
 d VI. Kal. Festum Rubiginis Aries ori-
 tur heliace* Prothius ori-
 tur cosnice, occidit helia-
 ce. Tempora Veris prima
 finita sunt.
 e V. Kal.
 f IV. Kal. Festum Florae et Vestae. II 6
 g III. Kal.
 A II. Kal.
 MAIVS.
 b Kal. Maii. Amalthea capra oritur cosmi-
 ce. Ara Laribus posita.
 e VI. No. Flat ventus Argestes. Hyades
 oriuntur cosnice. Finis Floralium.
 d V. No. Panthera Chironis oritur chronice.
 e IV. No.
 f III. No. Stellificatio Lyrae. Sagittarius
 oritur.
 g II.

g II. No. Scorpius apparet in parte
media.

A Nonis.

b VIII. Id. Lemuria celebrantur. non est
bonum nubere.

c VII. Id. Orion occidit chronice.

d VI. Id. Festum Martis Bisfultoris.

e V. Id.

f IV. Id.

g III. Id.

A II. Id. Pliades oriuntur heliace. aestas
incipit.

b Idibus. Ora Tauri oriuntur heliace. Scir-
pea simulacra mittuntur in Ti-
berim, Festum est Mercurii.

c XVII. Kal. Iunii.

d XVI. Kal. Iunii.

e XV. Kal. Sol it in Geminos. Agonia
Iunii fiunt.

f XIV. Kal. Canis Orionis exit.

g XIII. Kal. Lustra Vulcani fiunt.

A XII. Kal.

b XI. Kal.

c X.

- c. X. Kal. Mos facrorum pro fuga Tarquinii faciendorum: non modo inest fuga Tarquinii, inest VIII. Kal. Mart. A
- d IX. Kal. Festum Publicae Fortunae. d
- e VIII Kal. Rostra aquilae oritur chronice.
- f VII. Kal. Bootes occidit heliace. VII b
- g VI. Kal. Hyas occidit heliace, oriens cosmice. VI c
- A V. Kal. V d
- b IV. Kal. IV b
- c III. Kal. III g
- d II. Kal. II A
- IVNIVS.** IV d
- e Kal. Iunii. Festa Carnae, Iunonis Montis, Martis, et Tempestatis, Aquila oritur chronice. X c
- f IV. No. Hyades oriuntur heliace. IX b
- g III. No. Bellonae Festum. IX c
- A II. No. Dedicatio templi Herculis.
- b Nonis. Festum Trinomii dei. Fidei Sancti. Semipatris. malum est nubere ante Idus. IX A
- c VIII, Idus. IX d
- d VII.

- d VII. Id. Tergum vrsae occidit heliace,
 et regis Lycaoni, Lycaonida
 sunt, iudi Tiberis. IIII d
 e VI. Id. Datum est templum Menti. Fe-
 stum est Vestae. Asinus corona-
 tur. Ara Priapi. Priori Pallas-
 dium liberatur ab igni Gallico.
 Mors Crassi et suorum. IX d
 f V. Id. Delphin oritur chronice.
 g IV. Id. Matralia sunt. Rutilius et Didius
 occiduntur. Templum Fortunae Ser-
 uius; Concordiae Livia dedicauit.
 h III. Id. occiduntur.
 c Idibus, Ioui iniecto datum est templum.
 Minora quinquatria Palladis sunt.
 d XVIII. Kal. Iulii.
 e XVII. Kal. Dionae orta est heliace in
 fronte Tauri.
 f XVI. Kal. Flat Zephyrus prosper na-
 uigantibus.
 g XV. Kal. Sol in Cancrum. Pallas coli-
 tur in Auentina arce. II d
 A XIV.

- A XIV. Kal. Secundus ventus, Orion ori-
 tur heliace.
- b XIII. Kal. Delphin oritur chronice. Sol
 in Cancrum, Volsci et Ae-
 qui vincuntur.
- c XII. Kal. Templum datum est Sumano
 Ioui.
- d XI. Kal. Aesculapius, qui et dicitur
 Ophiuchus et Serpentarius,
 chronice oritur.
- e X. Kal. Templum datur.
- f IX. Kal. Victus est Flaminius.
- g VIII. Kal. Syphax vincitur Hasdrubal
 occiditur. Festum Fortis
 Fortunae. Solstitium.
- A VII. Kal. Festum Larium et Iouis Sta-
 toris.
- b VI. Kal. Orion apparet a Zona infe-
 rius. Solstitium.
- c V. Kal. Laurum.
- d IV. Kal. Templum Quirino factum.
- e III. Kal.
- f II. Kal. Festum Pieridum.

.XIX. A

P. OVI.

P. OVIDII
NASONIS
FASTORVM

LIBER PRIMVS.

Tempora cum caussis Latium digesta per
annum,

Lapsaque sub terras, ortaue signa, canam.
Excipe pacato, Caesar Germanice, vultu

Hoc opus: et timidæ dirige nauis iter.

Officiiue leuem non auersatus honorem, 5

In tibi deuoto munere, dexter ades.

Sacra recognosces annalibus eruta priscis;

Et quo sit merito quaeque notata dies.

Inuenies illic et festa domestica vobis,

Saepe tibi pater est, saepe legendus auus. 10

Quaeque ferunt illi, pictos signantia fastos,

Tu quoque cum Druso praemia fratre feres,

Caesaris arma canant alii; nos Caesaris aras:

Et quoscumque sacris addidit ille dies.

Adnue conanti per laudes ire tuorum: 15

Deque meo puidos excute corde metus.

Da mihi te placidum; dederis in carmina vires.

A

Inge-

Ingenium vultu statque caditque tuo.
 Pagina iudicium docti subitura mouetur
 Principis, vt Clario missa legenda Deo. 20

Quae sit enim culti facundia sensimus oris,
 Ciuica pro trepidis cum tulit arma reis.
 Scimus et, ad nostras cum se tulit impetus artes;
 Ingenii currant flumina quanta tui.
 Si licet, et fas est, vates rege vatis habenas : 25
 Auspice te felix totus vt annus eat.

Tempora digereret cum conditor vrbs, in
 anno
 Constituit menses quinque bis esse suo.
 Scilicet arma magis, quam sidera, Romule,
 noras :

Curaque finitimos vincere maior erat. 30
 Est tamen et ratio, Caesar, quae mouerit illum:
 Erroremque suum quo tueatur, habet.
 Quod satis est, vtro matris dum prodeat in-
 fans ;

Hoc anno statuit temporis esse satis.
 Per totidem menses a funere coniugis vxor 35
 Sustinet in vidua tristia signa domo.
 Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
 Cum rudibus populis annua iura daret.
 Martis erat primus mensis, Venerisque secun-
 dus :

Haec generis princeps, ipsius ille pater. 40
 Tertius a senibus, iuuenum de nomine quartus:
 Quae

Quae sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Ianum, nec auitas praeterit um-
bras ;

Mensibus antiquis adposuitque duos.

Ne tamen ignores variorum iura dierum, 45
Non habet officii lucifer omnis idem.

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur :
Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Neu toto perstare die sua iura putatis ;

Qui iam fastus erit, mane nefastus erat. 50
Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari ;
Verbaque honoratus libera praeter habet.

Est quoque, quo populum ius est includere
septis :

Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.
Vindicat Ausonias Iunonis cura Kalendas : 55
Idibus alba Ioui grandior agna cadit.

Nonarum tutela Deo caret. omnibus istis,
(Ne fallare caue,) proximus ater erit.

Omen ab euentu est : illis nam Roma diebus
Damna sub aduerso tristia Marte tulit. 60
Haec mihi dicta semel, totis haerentia fastis,
(Ne seriem rerum scindere cogar,) erunt.

Ecce! tibi faustum, Germanice, nuntiat
annum ;

Inque meo primus carmine Ianus adest.
Iane biceps, anni tacite labentis origo, 65

A 2

Solus

P. OVIDII NASONIS

Solus de Superis qui tua terga vides ;
Dexter ades ducibus ; quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades patribusque tuis, populoque
Quirini :

Et refera nutu candida templa tuo. 70
Prospera lux oritur : linguisque animisque
faute.

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures ; infanaque protinus absint
Iurgia. differ opus, liuida lingua, tuum,
Cernis, odoratis vt luceat ignibus aether ; 75
Et sonet accensis spica Cilissa focus ?

Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in aede iubar.
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces :
Et populus festo concolor ipse suo est. 80
Iamque noui praeceunt fasces ; noua purpura
fulget :

Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum praebent ferienda iuenci,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Iuppiter, arce sua totum cum spectet in or- 85
bem ;

Nil, nisi Romanum, quod tueatur, habet.
Salue, laeta dies, meliorque reuertere semper,
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen esse Deum te dicam, Iane biformis?
Nam

Nam tibi par nullum Graecia numen habet. 90
Ede simul causam, cur de caelestibus vnus,

Sitque quod a tergo, sitque quod ante, vides.
Haec ego cum sumtis agitarem mente tabellis;

Lucidior visa est, quam fuit ante, domus.
Tum facer, ancipiti mirandus imagine, Ianus 95

Bina repens oculis obtulit ora meis.
Obstupui; sensique metu riguisse capillos:

Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens dextra baculum, clauemque sinistra,

Edidit hos nobis ore priore sonos. 100
Disce, metu posito, vates operose dierum,

Quod petis: et voces percipe mente meas.
Me Chaos antiqui (nam res sum prisca) voca-
bant.

Adspice, quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aër, et, quae tria corpora re- 105
stant.

Ignis, aquae, tellus, vnus aceruus erant.
Vt semel haec rerum secessit lite suarum,

Inque nouas abiit massa soluta domos;
Flamma petit altum; propior locus aëra cepit:

Sederunt medio terra fretumque solo. 110
Tunc ego, qui fueram globus, et sine imagine
moles,

In faciem redii, dignaque membra deo.
Nunc quoque, confusae quondam nota parua
figurae,

Ante quod est in me, postque videtur idem.
 Accipe, quaesitae quae causa sit altera 115
 formae;

Hanc simul ut noris, officiumque meum.
 Quidquid ubique vides, caelum, mare, nubila,
 terras;

Omnia sunt nostra clausa, patentque manu.
 Me penes est vnum vasti custodia mundi:
 Et ius vertendi cardinis omne meum est. 120

Cum libuit Pacem placidis emittere tectis:

Libera perpetuas ambulat illa vias.
 Sanguine letifero totus miscbitur orbis,
 Ni teneant rigidae condita bella serae.

Praesideo foribus caeli cum mitibus Horis: 125
 It, redit officio Iuppiter ipse meo.

Inde vocor Ianus, cui cum Cereale sacerdos

Imponit libum, mixtaque farra sali;
 Nomina ridebis, modo namque Patulcius idem,
 Et modo sacrificio Clusius ora vocor. 130

Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
 Nomine diuersas significare vices.

Vis mea narrata est: causam nunc disce figurae.

Iam tamen hanc aliqua tu quoque parte
 vides.

Omnis habet geminas, hinc atque hinc, ia- 135
 nua frontes:

E quibus haec populum spectat; at illa Larem.

Vtque, sedens vester primi prope limina tecti,
 Iani-

Ianitor, egressus introitusque videt;
 Sic ego perspicio, caelestis ianitor aulae,
 Eoas partes, Hesperiasque simul. 140
 Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
 Seruet vt in ternas compita secta vias.
 Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam,
 Cernere non moto corpore bina licet.
 Dixerat: et vultu, si plura requirere vellem, 145
 Se mihi difficilem non fore, fassus erat.
 Sumsi animum, gratesque Deo non territus egi:
 Verbaque sum spectans pauca locutus humum.
 Dic, age, frigoribus quare nouus incipit annus,
 Qui melius per ver incipiendus erat? 150
 Omnia tunc florent: tunc est noua temporis
 aetas:

Et noua de grauido palmitum gemma tumet.
 Et modo formatis amicitur vitibus arbor;
 Prodit et in summum seminis herba solum:
 Et tepidum volucres concentibus aera 155
 mulcent,
 Ludit et in pratis, luxuriatque pecus.
 Tum blandi soles: ignotaque prodit hirundo;
 Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
 Tum patitur cultus ager, et renouatur aratro.
 Haec anni nouitas iure vocanda fuit. 160
 Quaesieram multis: non multis ille moratus,
 Contulit in versus sic sua verba duos.
 Bruma noui prima est, veterisque nouissima solis:

Principium capiunt Phoebus et annus idem.
Post ea mirabar, cur non sine litibus esset 165

Prima dies. Causam percipe, Ianus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis;

Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam solitum testificatur opus. 170
Mox ego; Cur, quamuis aliorum numina pla-

cem,
Iane, tibi primo tura, merumque fero?
Vt per me possis aditum, qui limina seruo,
Ad quoscumque velim prorsus, habere Deos.

At cur laeta tuis dicuntur verba Kalendis; 175
Et damus alternas, accipimusque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra ge-

rebat,
Omnia principiis, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas aduertitis aures:
Et visam primum consulit augur auem. 180
Templa patent, auresque Deum: nec lingua ca-

ducas
Concipit vlla preces; dictaque pondus
habent.

Desierat paucis: nec longa silentia feci;
Sed tetigi verbis vltima verba meis:
Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi, 185
Et data sub niueo candida mella fauo?

Omen, ait, causa est, vt res sapor ille sequatur;
Et

Et peragat coeptum dulcis vt annus iter.
 Dulcia cur dentur, video : stipsis adlice caussam,
 Pars mihi de festo ne labet vlla tuo. 190
 Risit; et, o quam te fallunt tua saecula, dixit,
 Qui stipe mel sumta dulcius esse putes?
 Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
 Cuius non animo dulcia lucra forent.
 Tempore creuit amor, qui nunc est sum- 195
 mus, habendi.

Vix vltra, quo iam progrediatur, habet.
 Pluris opes nunc sunt, quam prisca temporis
 annis;

Dum populus pauper, dum noua Roma fuit:
 Dum casa Martigenam capiebat parua Quirinum,
 Et dabat exiguum fluminis vlua torum. 200
 Iuppiter angusta vix totus stabat in aede;
 Inque Iouis dextra fictile fulmen erat.
 Frontibus ornabant, quae nunc Capitolia
 gemmis:

Pascebatque suas ipse senator oues.
 Nec pudor, in stipula placidam cepisse 205
 quietem,

Nec foenum capiti supposuisse, fuit.
 Iura dabat populis posito modo consul aratro;
 Et leuis argenti lamina crimen erat.
 At postquam Fortuna loci caput extulit huius,
 Et tetigit summos vertice Roma deos; 210
 Creuerunt et opes, et opum furiosa cupido:

Et, cum possideant plurima, plura volunt.
 Quaerere, vt absument, absumenta requirere
 certant :

Atque ipsae vitiis sunt alimenta vices.
 Sic, quibus intumuit suffusa venter ab 215
 vnda,

Quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae.
 In pretio pretium nunc est, dat census honores;
 Census amicitias : pauper vbique iacet.

Tu tamen, auspiciam si sit stipis vtile, quaeris,
 Curque iuuent nostras aera vetusta 220
 manus.

Aera dabant olim ; melius nunc omnia in au-
 ro est :

Vistaque concedit prisca moneta nouae.
 Nos quoque templa iuuant, quamuis antiqua
 probemus,

Aurea. maiestas conuenit ista Deo.
 Laudamus veteres, sed nostris vtimur 225
 annis.

Mos tamen est aequae dignus vterque coli.
 Finierat monitus. placidis ita rursus, vt ante,
 Clauigerum verbis adloquor ipse Deum :
 Multa quidem didici. sed cur naualis in aere
 Altera signata est, altera forma biceps ? 230

Noscere me duplici posses in imagine dixit,
 Ni vetus ipsa dies extenuaret opus.

Causa ratis superest : Tuscum rate venit in
 annum

Ante

Antè pererrato falcifer orbe Deus.
 Hac ego Saturnum memini tellure rece- 235
 ptum.

Caelitibus regnis ab Ioue pulsus erat.
 Inde diu genti mansit Saturnia nomen :
 Dista quoque est Latium terra, latente Deo.
 At bona posteritas puppim seruauit in aere ;
 Hospitis aduentum testificata Dei. 240

Ipsè solum colui, cuius placidissima laeuum
 Radit arenosi Tibridis vnda latus.
 Hic, vbi nunc Roma est, incaedua filua virebat:
 Tantaque res paucis pascua bubus erat.
 Arx mea collis erat, quem cultrix nomine 245
 nostro

Nuncupat haec aetas, Ianiculumque vocat.
 Tunc ego regnabam, patiens cum terra deorum
 Effet, et humanis numina mixta locis.
 Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat.
 (Vltima de Superis illa relquit humum.) 250
 Proque metu populum sine vi pudor ipse re-
 gebat.

Nullus erat, iustis reddere iura, labor.
 Nil mihi cum bello : pacem postesque tuebar:
 Et clauem ostendens, Haec, ait, arma gero.
 Presserat ora Deus. tunc sic nostra ora 255
 resoluo,

Voce mea voces elicente Dei.
 Cum tot sine Iani, cur stas sacratus in vno,
 Hic

Hic vbi iuncta foris templa duobus habes?
 Ille manu mulcens propexam ad pectora
 barbam,

Protinus Oebalii rettulit arma Titi. 260
 Vtque leuis custos, armillis capta Sabinis,
 Ad summae Tatium duxerit arcis iter.
 Inde, velut nunc est, per quem descenditis,
 inquit,

Ardius in valles et Fora clius erat.
 Et iam contigerat portam, Saturnia cuius 265
 Demserat appositas insidiosa seras.

Cum tanto veritus committere numine pugnam,
 Ipse meae moui callidus artis opus.
 Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi;
 Sumque repentinas eiaculatus aquas. 270

Ante tamen gelidis subieci sulphura venis:
 Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.
 Cuius vt utilitas pulsus percepta Sabinis;
 Quaeque fuit, tuto reddita forma loco est;
 Ara mihi posita est, paruo coniuncta sa- 275
 cello:

Haec adolet flammis cum strue farra suis.
 At cur pace lates, motisque recluderis armis?
 Nec mora; quaesiti reddita caussa mihi.
 Vt populo reditus pateant ad bella profecto,
 Tota patet demta ianua nostra sera. 280
 Pace fores obdo; ne qua discedere possit:
 Caesareoque diu nomine clausus ero.

Dixit;

Dixit ; et, attollens oculos diuerſa tuentes,
 Adſpexit toto quidquid in orbe fuit.
 Pax erat; et veſtri, Germanice, cauſa 285
 triumph

Tradiderat famulas iam tibi Rhenus aquas.
 Iane, face aeternos, Pacem, Pacisque miniſtros:
 Neue ſuum, praefſta, deſerat auctor opus.
 Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere factis ;
 Sacrauere patres hac duo templa die. 290
 Accepit Phoebō Nymphaque Coronide natum
 Inſula, diuidua quam premit amnis aqua.
 Iuppiter in parte eſt. cepit locus vnus vtrum-
 que :

Iunctaque ſunt magno templa nepotis auo.

Quid vetat et ſtellas, vt quaeque ori- 295
 turque, caditque,

Dicere ? promiſſi pars ſit et iſta mei.

Felices animos, quibus haec cognoscere primis,
 Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit !

Credibile eſt illos pariter vitiisque locisque
 Altius humanis exſeruiſſe caput. 300

Non Venus, et vinum ſublimia pectora fregit ;
 Officiūque fori, militiaeue labor.

Nec leuis ambitio, perſuſaque gloria ſuſco :
 Magnarūque fames ſollicitauit opum.

Admouere oculis diſtancia ſidera noſtris ; 305
 Aetheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.

Sic

Sic petitur coelum: non, vt ferat Oſſan
Olympus;

Summaque Peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoque ſub ducibus caelum metabimur
illis,

Ponemusque ſuos ad ſtata ſigna dies. 310

Ergo vbi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparsaque caeſti rore madebit humus,
Oſtipedis fruſtra quaeruntur brachia Cancrī:
Praeceptis occiduas ille ſubiuit aquas.

Inſtiterint Nonae: miſſi tibi nubibus atris 315
Signa dabunt imbres, exoriente Lyra.

Quattuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Ianus Agonali luce piandus erit.

Nominis eſſe potes ſuccinctus cauſa miniſter,
Hoſtia caelitibus quo feriente cadit; 320

Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros,
Semper, Agone? rogas; nec, niſi iuſſus, agis.
Pars, quia non veniant pecudes, ſed agantur,
ab actu

Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc feſtum priſcis Agnalia di- 325
ctum;

Vna ſit vt proprio littera demta loco.
An, quia praeuiſos in aqua timet hoſtia cultros,
A pecoris lux eſt iſta notata metu?
Pars etiam, fieri ſolitae aetate priorum

Nomi-

Nomina de ludis Graia tulisse diem. 330
 Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo:
 Veraque iudicio est vltima causa meo.
 Vtque ea nunc certa est; ita rex placare fa-
 crorum

Numina lanigeræ coniuge debet ouis.
 Victima, quæ dextra cecidit victrice, vo- 335
 catur.

Hostibus amotis hostia nomen habet.
 Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
 Far erat, et puri lucida mica falsi.
 Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
 Acta per æquoreas hospita nauis aquas. 340
 Tura nec Euphrates, nec miserat India co-
 stum,

Nec fuerant rubri cognita fila croci.
 Ara dabat fumos, herbis contenta Sabinis,
 Et non exiguo laurus adusta sono.
 Si quis erat, factis prati de flore coronis, 345
 Qui posset violas addere, diues erat.
 Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
 In sacris nullum culter habebat opus.
 Prima Ceres auidae gauisa est sanguine porcae,
 Vltæ suas merita caede nocentis opes. 350
 Nam fata, vere nouo, teneris lactentia succis,
 Eruta fetigeræ comperit ore suis.
 Sus dederat poenas. exemplo territus huius
 Palmite debueras abstinuisse, caper.

Quem

Quem spectans aliquis dentes in vite pre- 355
mentem,

Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode, caper, vitem; tamen hinc, cum stabis
ad aram,

In tua quod spargi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxae tibi deditus hostis
Spargitur adfuso cornua, Bacche, mero. 360
Culpa sui nocuit: nocuit quoque culpa ca-
pellae.

Quid bos, quid placidae commeruistis oves?
Flebat Aristaeus, quod apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse fauos.

Caerula quem genitrix aegre solata dolen- 365
tem,

Addidit haec dictis vltima verba suis:
Siste, puer, lacrimas. Proteus tua damna le-
uabit;

Quoque modo repares, quae periere, dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris;
Impediant geminas vincula firma manus. 370
Peruenit ad vatem iuuenis: resolutaque
somno

Adligat aequorei brachia capta senis.
Ille sua faciem transformis adulterat arte:
Mox domitus vinculis in sua membra redit.
Oraque caerulea tollens rorantia barba; 375
Qua, dixit, repares arte, requiris, apes?

Obrue

Obrue mactati corpus tellure iuueni ;

Quod petis a nobis, obrutus ille dabit.

Iussa facit pastor. feruent examina putri

De boue : mille animas vna necata dedit. 380

Poscit ouem fatum. verbenas improba carpsit ;

Quas pia dis ruris ferre solebat anus.

Quid tuti superest ; animam cum ponat in aris

Lanigerumque pecus, ruricolaeque boues ?

Placat equo Persis radiis Hyperiona cin- 385

ctum,

Ne detur celeri victima tarda Deo.

Quod semel est triplici pro virgine caesa

Dianae,

Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Extā canum vidi Triuiāe libare Sapaeos ;

Et quicumque tuas accolit, Haeme, niues. 390

Caeditur et rigido custodi ruris afellus.

Causa pudenda quidem est, huic tamen apta

Deo.

Festa corymbiferi celebrabas, Graecia, Bacchi,

Tertia quae solito tempore bruma refert.

Di quoque cultores gelidi venere Lycaei, 395

Et quicumque ioci non alienus erat :

Panes, et in Venerem Satyrorum prona iu-

uentus ;

Quaeque colunt amnes solaque rura, Deae.

Venerat et senior pando Silenus asello,

Quique rubro pauidas-inguine terret aues. 400

Ouid. Fast.

B

Dul-

Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti,
Gramine vestitis accubuerere toris.

Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam.

Miscendas parce riuus agebat aquas.

Naïdes effusis aliae sine pectinis vsu, 405

Pars aderant, positis arte manuque comis.

Illa super suras tunicam collecta ministrat;

Altera dissuto pectus aperta sinu.

Exferit haec humerum: vestem trahit illa per
herbas.

Impediunt teneros vincula nulla pedes. 410

Hinc aliae Satyris incendia mitia praebent:

Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.

Te quoque, inextinctae Silene libidinis, vrunt.

Nequitia est, quae te non finit esse senem.

At ruber, hortorum decus et tutela, 415

Priapus,

Omnibus ex illis Lotide captus erat.

Hanc cupit, hanc optat: sola suspirat in illa:

Signaque dat nutu; sollicitatque notis.

Fastus inest pulchris, sequiturque superbia
formam

Irrisum vultu despicit illa suo. 420

Nox erat: et, vino somnum faciente, iacebant

Corpora, diuersis victa sopore locis.

Lotis in herbosa, sub acernis vltima ramis,

Sicut erat lusu fessa, quieuit humo.

Surgit

Surgit amans : animamque tenens, vesti- 425
gia furtim

Suspensio digitis fert taciturna gradu.

Vt tetigit niueae secreta cubilia Nymphae;

Ipsa sui flatus ne sonet aura, cauet.

Et iam finitima corpus librabat in herba :

Illa tamen multi plena soporis erat. 430

Gaudet: et, a pedibus tracto velamine, vota

Ad sua felici coeperat ire via.

Ecce rudens rauco Sileni vector afellus

Intempestiuos edidit ore sonos.

Territa confurgens Nymphe manibusque 435

Priapum

Reiicit, et fugiens concitat omne nemus.

At Deus, obscaena nimium quoque parte pa-
ratus,

Omnibus ad Lunae lumina risus erat.

Morte dedit poenas auctor clamoris : et hinc est

Hellepontico victima grata Deo. 440

Intactae fueratis aues, folatia ruris ;

Adsuetum siluis, innocuumque genus ;

Quae facitis nidos, quae plumis oua fouetis,

Et facili dulces editis ore modos.

Sed nihil ista iuuant : quia linguae crimen 445
habetis,

Dique putant mentes vos aperire suas.

Nec tamen id falsum. nam, Dis vt proxima
quaeque,

B 2

Nunc

Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cae-
fa est :

Iuueruntque Deos indicis exta sui. 450
Ergo saepe suo coniux abducta marito,
Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa iuuant Capitolia, quo minus anser
Det iecur in lances, Inachi lauta, tuas.
Nocte Deae Nocti cristatus caeditur ales, 455
Quod tepidum vigili prouocat ore diem.
Interea Delphin clarum super aequora sidus
Tollitur ; et patriis exferit ora vadis.

Postera lux hiemem medio discrimine signat :
Aequaque praeteritae, quae superabit, 460
erit.

Proxima prospiciet Tithono nupta relicto,
Arcadiae sacrum pontificale Deae.
Te quoque lux eadem, Turni soror, aede re-
cepit ;

Hic ubi virginea campus obitur aqua.
Vnde petam causas horum, moremque 465
sacrorum ?

Dirigat in medio quis mea vela freto ?
Ipsa mone, quae nomen habes a carmine du-
ctum,

Propositoque faue, ne tuus erret honos.
Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)

A magno

A magno tellus Arcade nomen habet. 470
 Hic fuit Euander : qui, quamquam clarus utro-
 que,

Nobilior sacrae fanguine matris erat.
 Quae, simul aethereos animo conceperat ignes ;
 Ore dabat vero carmina, plena Dei.
 Dixerat haec, nato, motus instare sibi, 475
 Multaque praeterea, tempore nacta fidem.
 Nam iuuenis, vera nimium cum matre fugatus,
 Deserit Arcadium, Parrhasiumque larem.
 Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
 (Siste, puer, lacrimas) ista ferenda ti- 480
 bi est.

Sic erat in fatis : nec tua culpa fugauit ;
 Sed Deus. offenso pulsus es vrbe Deo.
 Non meriti poenam pateris, sed numinis iram.
 Est aliquid magnis crimen abesse malis.
 Conscia mens ut cuique sua est, ita con- 485
 cipit intra

Pectora pro facto spemque metumque suo. !
 Nec tamen ut primus moere mala talia passus :
 Obruit ingentes ista procella viros.
 Passus idem, Tyriis qui quondam pulsus ab oris,
 Cadmus, in Aonia constitit exsul humo. 490
 Passus idem Tydeus, et idem Pagasaeus Iäson :
 Et quos praeterea longa referre mora est.
 Omne solum forti patria est ; ut piscibus aequor :
 Ut volucris, vacuo quidquid in orbe patet.

Nec fera tempestas toto tamen horret in 495
anno :

Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt,
Vocibus Euander firmata mentem parentis,
Naue fecat fluctus, Hesperiamque tener.
Iamque ratem doctae monitu Carmentis in
annem

Egerat, et Tuscis obuius ibat aquis. 500
Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Terenti,
Adspicit; et sparsas per loca sola casas.
Utque erat, immixtis puppim stetit ante capillis;
Continuitque manum torua regentis iter.
Et procul in dextram tendens sua brachia 505
ripam,

Pinea non sano ter pede texta ferit.
Neue daret saltum properans insistere terrae,
Vix est Euandri vixque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, saluete locorum;
Tuque novos caelo terra datura deos: 510
Fluminaque, et fontes, quibus vititur hospita
tellus,

Et Nemora et Siluae, Naïadamque chori;
Este bonis anibus visi natoque mihi que:
Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia moenia colles? 515
Iuraque ab hac terra cetera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?

Et

Dumque huic hospitium domus est Te- 545
geaea; vagantur

Incustoditae lata per arua boues.

Mane erat: excussus fomno Tirynthius hospes,

De numero tauros sentit abesse duos.

Nulla videt taciti quaerens vestigia furti: 548

Traxerat auersos Cacus in antra feros; 550

Cacus, Auentinae timor atque infamia siluae,

Non leue finitimis hospitibusque malum.

Dira viro facies; vires pro corpore; corpus 552

Grande: pater monstri Mulciber huius erat.

Proque domo, longis spelunca recessibus 555

ingens,

Abdita, vix ipsis inuenienda feris.

Ora super postes adfixaque brachia pendent,

Squallidaque humanis ossibus albet humus.

Seruata male parte bouum loue natus abibas:

Mugitum rauco furta dedere sono. 560

Accipio reuocamen, ait; vocemque secutus.

Impia per siluas ultor ad antra venit.

Ille aditum fracti praestruerat obliice montis:

Vix iuga mouissent quinque bis illud opus.

Nititur hic humeris, (caelum quoque sede- 565

rat illis)

Et vastum motu collabefactat onus.

Quod simul euulsum est: fragor aethera terruit

ipsum;

Istaque subsedit pondere molis humus.

Prima

Prima mouet Cacus collata proelia dextra;
 Remque ferox faxis stipitibusque gerit. 570
 Quis vbi nil agitur; patrias male fortis ad artes
 Confugit, et flammis ore sonante vomit.
 Quas quoties proflat, spirare Typhoëa credas,
 Et rapidum Aetnaeo fulgur ab igne iaci.
 Occupat Alcides: adductaque claua tri- 575
 nodis

Ter quater aduersi fedit in ore viri.
 Ille cadit, mixtosque vomit cum sanguine
 fumos,

Et lato moriens pectore plangit humum.
 Immolat ex illis taurum tibi, Iuppiter, vnum
 Victor, et Euandrum ruricolaeque vocat. 580
 Constituitque sibi, quae Maxima dicitur, aram,
 Hic vbi pars vrbis de boue nomen habet.
 Nec tacet Euandri mater, prope tempus adeste,
 Hercule quo tellus sit fatis vsa suo.

At felix vates, vt Dis gratissima vixit, 585
 Possidet hunc Iani sic Dea mense diem.

Idibus in magni castus Iouis aede sacerdos
 Semimaris flammis viscera libat ouis:
 Redditaque est omnis populo prouincia nostro;
 Et tuus Augusto nomine dictus auus. 590
 Perlege dispositas generosa per atria ceras;
 Contigerunt nulli nomina tanta viro.
 Africa victorem de se vocat: alter Iliuras,
 Aut Cretum domitas tessificatur opes.

Hunc Numidae faciunt; illum Messana fu- 595
perbum :

Ille Numantina traxit ab vrbe notam.

Et mortem et nomen Druso Germania fecit.

Me miserum, virtus quam breuis illa fuit!

Si petat a victis; tot fumat nomina Caesar,

Quot numero gentes maximus orbis 600
habet.

Ex vno quidam celebres, aut torquis ademptae,

Aut Corui titulos auxiliaris habent.

Magne, tuum nomen rerum mensura tuarum est:

Sed qui te vicit, nomine maior erat.

Nec gradus est vltra Fabios cognominis 605
villus.

Illa domus meritis Maxima dicta suis.

Sed tamen humanis celebrantur honoribus
omnes :

Hic socium summo cum loue nomen habet.

Sancta vocant augusta patres: augusta vocantur

Templa, sacerdotum rite dicata manu. 610

Huius et augurium dependet origine verbi,

Et quodcumque sua Iuppiter auget ope.

Augeat imperium nostri ducis, augeat annos:

Protegat et vestras querna corona fores.

Auspiciisque Deis tanti cognominis heres 615

Omne suscipiat, quo pater, orbis onus.

Respiciet Titan aetas vbi tertius Idus,
Fient Parrhasiae sacra relata Deae.

Nam

Nam prius Aufonias matres carpenta uehebant:
(Haec quoque ab Euandri dicta parente 620
reor.)

Mox honor eripitur, matronaque destinat
omnis

Ingratos nulla prole nouare viros.

Neue daret partus; ic̄tu temeraria caeco

Visceribus crescens excutiebat onus.

Corripuisse patres ausas immitia nuptas, 625

Ius tamen exemptum restituisse, ferunt.

Binaque nunc pariter Tegeaeae sacra parenti

Pro pueris fieri virginibusque iubent,

Scorteae non illi fas est inferre facello,

Ne violent puros exanimata focos. 630

Si quis amas ritus veteres, adiste precanti:

Nomina percipies non tibi nota prius.

Porrima placantur, Postuertaque, siue sorores,

Siue fugae comites, Maenali Nympha, tuae.

Altera, quod porro fuerat, cecinisse puta- 635
tur:

Altera, versurum postmodo quidquid erat.

Candida, te niueo posuit lux proxima templo,
Qua fert sublimes alta Moneta gradus.

Nunc bene prospicies Latiam, Concordia,
turbam:

Nunc te sacratae restituere manus. 640

Furius (antiquum) populi superator Hetrusci

Vouerat, et voti soluerat ante fidem.

Causa,

Caussa, quod a patribus sumtis secesserat armis
Vulgus; et ipsa suas Roma timebat opes.

Caussa recens melior. passos Germania 645
crines

Porrigit auspiciis, dux venerande, tuis.
Inde triumphatae libasti munera gentis;
Templaque fecisti, quam colis ipse, Deae.
Haec tua constituit genitrix et rebus et ara,
Sola toro magni digna reperta Iouis. 650

Haec ubi transierint; Capricorno, Phoebe,
relicto,
Per iuuenis cures signa gerentis aquam.

Septimus hinc oriens cum se demiserit vndis;
Fulgebit toto iam Lyra nulla polo.

Sidere ab hoc, ignis venienti nocte, Leonis 655
Qui micat in medio pectore, mersus erit.

Ter quater euolui signantes tempora fastos;
Nec fementiua est vlla reperta dies:

Cum mihi, sensit enim, lux haec indicitur, inquit
Musa. Quid a fastis non stata sacra petis? 660

Vtque dies incerta sacro, sic tempora certa;
Seminibus iactis est ubi foetus ager.

State coronati plenum ad praesepe iuueni:
Cum tepido vestrum vere redibit opus.

Rusticus emeritum palo suspendat aratrum: 665
Omne reformidat frigida vulnus humus.

Villice, da requiem terrae, semente peracta:

Da

Da requiem, terram qui coluere, viris.
 Pagus agat festum. pagum lustrate, coloni;
 Et date paganis annua liba focis. 670
 Placentur matres frugum, Tellusque Ceresque,
 Farre suo, grauidae visceribusque suis.
 Officium commune Ceres et Terra tuentur.
 Haec praebet caussam frugibus, illa locum.
 Confortes operum, per quas correcta ve- 675
 tustas,

Quernaque glans victa est vtiliore cibo;
 Frugibus immensis auidos satiate colonos,
 Vt capiant cultus praemia digna sui,
 Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
 Nec noua per gelidas herba sit vsta nives. 680
 Cum serimus; caelum ventis aperite ferenis:
 Cum latet; aetherea spargite semen aqua.
 Neue graues cultis Cerealia dona, cauete,
 Agmine laefuro depopulentur aues.
 Vos quoque subiectis, formicae, parcite 685
 granis:

Post messem praedae copia maior erit.
 Interea crescat scabrae rubiginis experts,
 Nec vitio caeli palleat aegra seges.
 Et neque deficiat macie, neque pinguior aequo
 Diuitiis pereat luxuriosa suis. 690
 Et careant loliis oculos vitiantibus agri;
 Nec sterilis culto surgat auena solo.
 Triticeos foetus, passuraque farra his ignem,
 Hordea-

Hordeaque ingenti foenore reddat ager.
 Hoc ego pro vobis, hoc vos optate, co- 695
 loni :

Efficiantque ratas vtraque Diua preces.
 Bella diu tenuere viros. erat aptior ensis
 Vomere : cedebat taurus arator equo.
 Sarcula cessabant : versique in pila ligones,
 Factaque de rastro pondere cassis erat. 700
 Gratia Dis domuique tuae : religata catenis
 lampridem nostro sub pede bella iacent.
 Sub iuga bos veniat ; sub terras semen aratas.
 Pax Cererem nutrit : pacis alumna Ceres.

At, quae venturas praecedet sexta Ka- 705
 lendas,

Hae sunt Ledaeis templa dicata Deis.
 Fratibus illa Deis fratres de gente Deorum
 Circa Iuturnae composuere lacus.

Ipsum nos carmen deducit Pacis ad aram.
 Haec erit a mensis fine secunda dies. 710
 Frondibus Aëtiacis comtos redimita capillos,
 Pax ades ; et toto mitis in orbe mane.
 Dum defunt hostes, desit quoque caussa
 triumphi.

Tu ducibus bello gloria maior eris.
 Sola gerat miles, quibus arma coerceat, 715
 arma :

Canteturque fera, nil, nisi pompa, tuba.
 Horreat

Horreat Aeneadas et primus et ultimus orbis:
 Si qua parum Romam terra timebit, amet.
 Tura, sacerdotes, pacalibus addite flammis:
 Albaque percussa victima fronte cadat. 720
 Utque domus, quae praestat eam, cum pace
 perennet,
 Ad pia propensos vota rogate Deos.
 Sed iam prima mei pars est exacta laboris;
 Cumque suo finem mense libellus habet. 725

P. OVIDII NASONIS
 FASTORVM

LIBER SECVNDVS.

Ianus habet finem. cum carmine crescit et
 annus.

Alter vt hinc mensis, sic liber alter eat.
 Nunc primum velis, Elegi, maioribus itis:
 Exiguum (memini) nuper eratis opus.
 Certe ego vos habui faciles in amore mi- 5
 nistros;

Cum iustitiam numeris prima iuuenta suis.
 Idem sacra cano, signataque tempora fastis.
 Ecquis ad haec illinc crederet esse viam?
 Haec

Haec mea militia est. ferimus, quae possumus,
arma;

Dextraque non omni munere nostra vacat, 10
Si mihi non valido torquentur pila lacerto;

Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea tegimur; nec acuto cingimur ense;
(His habilis telis quilibet esse potest.)

At tua prosequimur studioso pectore, Caesar, 15
Nomina; per titulos ingredimurque tuos.

Ergo ades, et placido paullum mea munera
vultu

Respice; pacando si quid ab hoste vacas.

Februa Romani dixere piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima 20
signa fidem.

Pontifices ab rege petunt, et Flamine lanas,
Quis veteri lingua Februa nomen erat.
Quaeque capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui caesus ab arbore 25
pura,

Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminicam poscentem Februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Denique quodcumque est, quo pectora nostra
piamur,

Hoc apud intonsos nomen habebat auos. 30
Mensis ab his dictus: secta quia pelle Luperci
Omne

Omne solum lufrant, idque piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris,
Tunc cum ferales praeteriere dies.

Omne nefas, omnemque mali purgamina 35
causam

Credebant nostri tollere posse senes.

Graecia principium moris fuit. illa nocentes

Impia lufratos ponere facta putat.

Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci

Caede per Haemonias soluit Acastus aquas. 40

Vectam frenatis per inane draconibus Aegeus

Credulus immerita Phasida iuuit ope.

Amphiaraides, Naupactoo Acheloo,

Solue nefas, dixit, soluit et ille nefas.

Ah! nimium faciles, qui tristia crimina caedis 45

Fluminea tolli posse putetis aqua!

Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)

Primus, ut est, Iani mensis et ante fuit.

Qui sequitur Iantum, veteris fuit ultimus anni.

Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras. 50

Primus enim Iani mensis, quia Ianua prima est.

Qui sacer est imis Manibus, imus erat.

Postmodo creduntur spatio distantia longo

Tempora bis quini continuasse viri.

Principio mensis, Phrygiae contermina 55
Matri,

Sospita delubris dicitur aucta nouis.

Nunc ubi sint illis, quaeris, sacrata Kalendis,

Ouid. Fast.

C

Tem.

Templa Deae? longo procubuere die.
 Cetera ne simili caderent labefacta ruina,
 Cauit sacrati prouida cura ducis : 60
 Sub quo delubris sentitur nulla senectus.

Nec fatis est homines, obligat ille Deos.
 Templorum positor, templorum sancte re-
 postor,

Sit Superis, opto. mutua cura tui.
 Dent tibi caelestes, quot tu caelestibus, 65
 annos,

Proque tua maneant in statione domo.
 Tum quoque vicini lucus celebratur Apyli;
 Qua petit aequoreas aduena Tibris aquas.
 Ad penetrale Numae, Capitolinumque To-
 nantem,

Inque Iouis summa caeditur arce bidens. 70
 Saepe graues pluuias adopertus nubibus Auster
 Concitat, aut posita sub niue terra latet.

Proximus Hesperias Titan abiturus in vnda
 Gemma purpureis cum iuga demit equis;
 Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum, 75
 Dicit, Vbi est hodie, quae Lyra fulsit heri?
 Dumque Lyram quaeret; medii quoque terga
 Leonis

In liquidas subito mersa notabit aquas.

Quem modo caelatum stellis Delphina vi-
 debas,

Is

Is fugiet visus nocte sequente tuos. 80
Seu fuit occultis felix in amoribus index:

Lesbida cum domino, seu tulit ille lyram.
Quod mare non nouit, quae nescit Ariona
rellus?

Carmine currentes ille tenebat aquas.
Saepe, sequens agnam, lupus est hac voce 85
retentus:

Saepe audum fugiens restitit agna lupum:
Saepe canes leporesque umbrâ cubuere sub vna;
Et stetit in saxo proxima cerua laeae.

Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
Sedit; et accipitri iuncta columba fuit. 90

Cynthia saepe tuis fertur, vocalis Arion,
Tamquam fraternis obstupuisse modis.

Nomen Arionum Siculas impleuerat vrbes:
Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.

Inde domum repetens puppim conscendit 95
Arion;

Atque ita quaesitas arte ferebat opes.
Forfitan, infelix, ventos vndamque timebas;

At tibi naue tua tutius aequor erat.
Namque gubernator destrieto constitit ense,
Ceteraque armata conscia turba manu. 100
Quid tibi, cum gladio? dubiam rege, nauita,
pinum.

Non sunt haec digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus, mortem non deprecor, inquit:

Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram. capit ille 105
coronam;

Quae possit crines, Phoebe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
Reddidit icta suos pollice chorda fonos.
Flebilibus veluti numeris canentia dura
Traiectus penna tempora cantat olor. 110

Protinus in medias ornatus desilit undas.
Spargitur impulsa caerulea puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
Se memorant oneri supposuisse nouo.
Ille sedens citharamque tenet, pretiumque 115
vehendi

Cantat, et aequoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident: astris delphina recepit
Iuppiter; et stellas iussit habere nouem.

Nunc mihi mille fonos, quoque est memora-
tus Achilles,

Vellem, Maconide, pectus inesse tuum. 120
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas;
Maximus hinc fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium, maioraque viribus vrgent:
Haec mihi praecipuo est ore canenda dies.
Quid volui demens Elegis imponere tantum 125
Ponderis? heroi res erat ista pedis.

Sancte Pater patriae, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc

Hoc dedit ; hoc dedimus nos tibi nomen,
Eques.

Res tamen ante dedit. sero quoque vera tulisti
Nomina. iam pridem tu Pater orbis eras. 130
Hoc tu per terras, quod in aethere Iuppiter alto,
Nomen habes. hominum tu pater, ille Deum.
Romule, concedas. facit hic tua magna tuendo
Moenia : tu dederas transfilienda Remo.
Te Tatius, paruique Cures, Caeninaque 135
sensit.

Hoc duce Romanum est Solis vtrumque latus.
Tu breue nescio quid victae telluris habebas :
Quodcumque est alto sub Ioue, Caesar habet.
Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas.
Tu recipis luco, submouet ille nefas. 140
Vis tibi grata fuit : florent sub Caesare leges.
Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
Te Remus incusat ; veniam dedit hostibus ille.
Caelestem fecit te pater ; ille patrem.

Iam puer Idaeus media tenus eminent aluo, 145
Et liquidas misto nectare fundit aquas.
En ! etiam, si quis Borean horrere solebat ;
Gaudet : a Zephyris mollior aura venit.

Quintus ab aequoreis nitidum iubar extulit
vndis
Lucifer, et primi tempora veris eunt. 150
Ne fallare tamen ; restant tibi frigora, restant :
C 3 Magna-

Magnaque discedens signa relinquit hiems.
Tertia nox veniat : custodem protinus Vrsae
 Adspicies geminos exseruisse pedes.
 Inter Hamadryadas , iaculatricemque 155
 Dianam ,
 Callisto sacri pars fuit vna chori.
 Illa Deae tangens arcus, Quos tangimus arcus,
 Este meae testes virginitatis, ait.
 Cynthia laudavit ; Promissaque foedera serua ;
 Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris. 160
 Foedera seruasset, si non formosa fuisset.
 Caut mortales : de loue crimen habet.
 Mille feras Phoebe filuis venata redibat ;
 Aut plus, aut medium sole tenente diem.
 Vt tetigit lucum : (densa niger ilice lucus ; 165
 In medio gelidae fons erat altus aquae.)
 Hac, ait, in silua, virgo Tegeaea, lauemur.
 Erubuit falso virginis illa sono.
 Dixerat et Nymphis : Nymphae velamina po-
 nunt.
 Hanc pudet, et tardae dat mala signa 170
 morae.
 Exuerat tunicas : vteri manifesta tumore,
 Proditur indicio ponderis ipsa sui.
 Cui Dea, Virgineos, periura Lycaoni, coetus
 Defere, nec castas pollue, dixit, aquas.
 Luna nouum decies implerat cornibus 175
 orbem :
 Quae

Quae fuerat virgo credita, mater erat.
 Laesa furit Iuno, formam mutatque puellae.
 Quid facis? inuito pectore passa Iouem est.
 Vtque ferae vidit turpes in pellice vultus;
 Huius in amplexus Iuppiter, inquit, eat. 180
 Vrsa per incultos errabat squallida montes,
 Quae fuerat summo nuper amanda Ioui.
 Iam tria lustra puer furto conceptus agebat;
 Cum mater nato est obuia facta suo.
 Illa quidem, tamquam cognosceret, adsti- 185
 tit amens;

Et gemit: gemitus verba parentis erant.
 Hanc puer ignarus iaculo fixisset acuto:
 Ni foret in superas raptus vterque domos.
 Signa propinqua micant. prior est, quam dici-
 mus Arcton:

Arctophylax formam terga sequentis 190
 habet.

Saeuit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
 Maenaliam tactis ne lauet Arcton aquis.

Idibus agrestis fumant altaria Fauni,
 Hic vbi discretas insula rumpit aquas.
 Haec fuit illa dies, in qua Veientibus aruis 195
 Ter centum Fabii, ter cecidere duo.
 Vna domus vires et onus susceperat vrbis:
 Sumunt gentiles arma professa manus.
 Egreditur castris miles generosus ab isdem;
 E quis dux fieri quilibet aptus erat. 200

Carmentis portae dextro via proxima Iano est.
Ire per hanc noli, quisquis es : omen habet.

(Illa fama refert Fabios exisse trecentos.

Porta vacat culpa : sed tamen omen habet.)

Vt celeri passu Cremeran terigere rapacem ; 205

(Turbidus hibernis ille fluebat aquis)

Castra loco ponunt : districtis ensibus ipsi

Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.

Non aliter, quam cum Lybica de rupe leones

Inuadunt sparfos lata per arua greges : 210

Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo

Accipiunt : Tusco sanguine terra rubet.

Sic iterum, sic saepe cadunt, ubi vincere aperte

Non datur, insidias, armaque caeca parant.

Campus erat : campi claudebant vltima 215

colles,

Siluaque montanas occulere apta feras.

In medio paucos, armentaue rara relinquunt :

Cetera virgultis abdita turba latet.

Ecce velut torrens vndis pluuiialibus auctus,

Aut niue, quae Zephyro vincta tepente 220

fluit,

Per fata, perque vias fertur ; nec, vt ante so-

lebat,

Riparum claufas margine finit aquas :

Sic Fabii latis vallem discursibus implent ;

Quosque vident, spernunt. nec metus alter

inest,

Quo

Quo ruitis, generosa domus? male cre- 225
ditur hosti.

Simplex nobilitas, perfida tela caue.
Fraude perit virtus. in apertos vndique campos
Profiliunt hostes, et latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidue, quod in misero tempore restet, 230
habent?

Sicut aper, filius longe Laurentibus actus,
Fulmineo celeres dissipat ore canes;
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti;
Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes: 235
Ad bellum missos perdidit vna dies.
Vt tamen Herculeae superessent semina gentis,
Credibile est ipsos consuluisse Deos.

Nam puer impubes, et adhuc non utilis armis,
Vnus de Fabia gente relictus erat. 240
Scilicet vt posses olim tu, Maxime, nasci;
Cui res cunctando restituenda foret.

Continuata loco tria fidera, Coruus et
Anguis,

Et medius Crater inter vtrumque iacet.
Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti. 245

Quae sibi cur tria sint consociata, canam.
Forte Ioui festum Phoebus sollempne parabat:
(Non faciet longas fabula nostra moras.)

I, mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur:

Et tenuem viuis fontibus adfer aquam. 250
 Coruus inauratum pedibus cratera recuruis

Tollit, et aërium peruolat altus iter.

Stabat adhuc duris ficus densissima pomis.

Tentat eam rostro : non erat apta legi.

Immemor imperii sedisse sub arbore fertur, 255

Dum fierent tarda dulcia poma mora.

Inde satur nigris longum rapit vnguibus hyd-
 drum ;

Ad dominumque redit ; fictaque verba refert:
 Hic mihi causla morae, viuarum obsessor a-
 quarum :

Hic tenuit fontes, officiumque meum. 260
 Addis, ait, culpae mendacia, Phoebus ? et audes

Fatidicum verbis fallere velle Deum ?

At tibi, dum lactens haerebit in arbore ficus,

De nullo gelidae fonte bibantur aquae.

Dixit : et antiqui monumenta perennia facti, 265

Anguis, Auis, Crater, sidera iuncta micant.

Tertia post Idus nudos Aurora Luperos

Adspicit : et Fauni sacra bicornis eunt.

Dicite, Pierides, sacrorum quae sit origo :

Attigerint Latias vnde petita domos. 270

Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur

Arcades. Arcadiis plurimus ille iugis.

Testis erit Pholoë, testes Stymphalides vndae,

Quique citis Ladon in mare currit aquis,

Cinctaque pinetis nemoris iuga Nonacrini, 275

Altaque

Altaque Cyllene, Parrhasiaeque niues.
 Pan erat armenti custos, Pan numen equarum,
 Munus ob incolumes ille ferebat oues.
 Transtulit Euander siluestria numina secum.
 Hic, vbi nunc vrbs est, tum locus vr- 280
 bis erat.

Inde Deum colimus, deuēctaque sacra Pelasgis,
 Flamen ad haec prisco more Dialis erat.
 Cur igitur currant; et cur (sic currere mos est)
 Nuda ferant posita corpora veste, rogas?
 Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis 285
 Montibus; et subitas concitat ille feras.
 Ipse Deus nudus nudos iubet ire ministros:
 Nec fatis ad cursum commoda vestis erat.
 Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
 Arcades: et Luna gens prior illa fuit. 290
 Vita ferae similis, nullos agitata per vsus:
 Artis adhuc expers, et rude vulgus erant.
 Pro domibus frondes norant, pro frugibus
 herbas:

Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
 Nullus anhelabat sub adunco vomere 295
 taurus:

Nulla sub imperio terra colentis erat:
 Nullus adhuc erat vsus equi. se quisque ferebat.
 Ibat ouis lana corpus amicta sua.
 Sub Ioue durabant, et corpora nuda gerebant;
 Docta graues imbres et tolerare Notos. 300
 Nunc

Nunc quoque detecti referunt monumenta ve-
tusti

Moris, et antiquas testificantur opes,
Sed, cur praecipue fugiat velamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena ioci.

Forte comes dominae iuuenis Tiryathius 305
ibat:

Vidit ab excelso Faunus vtrumque iugo.
Vidit, et incaluit, Montanaque numina, dixit,
Nil mihi vobiscum est: haec meus ardor erit.

Ibat odoratis humeros perfusa capillis
Maeonis, aurato conspicienda sinu. 310

Aurea pellebant rapidos umbracula soles;
Quae tamen Herculeae sustinere manus.

Iamque nemus Bacchi Tmoli vineta tenebat:
Hesperus et fusco roscidus ibat equo.

Antra subit, tophis laqueataque pumice 315
vivo.

Garrulus in primo limine riuus erat.
Dumque parant epulas potandaque vina mi-
nistri;

Cultibus Alciden instruit illa suis.
Dat tenues tunicas, Gaetulo murice tinctas:

Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit. 320
Ventre minor zona est: tunicarum vincla re-
laxat,

Vt possit vastas exseruisse manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Strin-

Stringebant magnos vincula parua pedes.
Ipsa capit clauamque grauem, spoliūque 325
leonis,

Conditaque in pharetra tela minora sua.
Sic epulis functi, sic dant sua corpora fomno;
Et positis iuxta secubuere toris.

Causa; repertori vitis pia sacra parabant,
Quae facerent pure, cum foret orta dies. 330
Noctis erat medium: quid non amor improbus
audet?

Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
Vtque videt fomno comites vinoque solutos;
Spem capit, in dominis esse foporis idem.
Intrat; et huc illuc temerarius errat 335
adulter:

Et praefert cautas subsequiturque manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti,
Et prima felix forte futurus erat.
Vt tetigit fului fetis hirsuta leonis
Vellera, pertimuit, sustinuitque manum; 340

Attonitusque metu rediit: vt saepe viator
Turbatum viso rettulit angue pedem.
Inde tori, qui iunctus erat, velamina tangit
Mollia, mendaci decipiturque nota.
Adscendit; spondaque sibi propiore re- 345
cumbit:

Et rigido cornu durius inguen erat.
Interea tunicas ora subducit ab ima:

Horre-

Horrebant densis aspera crura pilis.
 Cetera tentantem cubito Tirynthius heros
 Rappulit. e summo decidit ille toro. 350
 Fit sonus : inclamat comites, et lumina poscit
 Maeonis. illatis ignibus acta patent.
 Ille gemit lecto grauiter deiectus ab alto :
 Membraque de dura vix sua tollit humo.
 Ridet et Alcides, et qui videre iacentem : 355
 Videt amatorem Lyda puella suum.
 Veste Deus lusus, fallentes lumina vestes
 Non amat ; et nudos ad sua sacra vocat.
 Adde peregrinae caussam, mea Musa, Latinam ;
 Inque suo noster pulucre currat equus. 360
 Cornipedi Fauno caesa de more capella,
 Venit ad exiguas turba vocata dapes.
 Dumque sacerdotes verubus transfuta salignis
 Exta parant, medias sole tenente vias ;
 Romulus, et frater, pastoralisque iuuentus, 365
 Solibus et campo corpora nuda dabant :
 Caestibus, et iaculis, et missi pondere faxi
 Brachia per lusus experienda dabant.
 Pastor ab excelso, Per deuia rura iuencos,
 Romule, praedones, eripe, dixit, agunt. 370
 Longum erat armari. diuersis exit vterque
 Partibus. accursu praeda recepta Remi.
 Vt rediit, verubus stridentia detrahit exta :
 Atque ait, Haec certe non nisi victor
 edet.

Dieta

Dicta facit, Fabiique simul. venit irritus 375
 illuc

Romulus, et mensas offaque nuda videt.
 Risit; et indoluit Fabios potuisse Remumque
 Vincere; Quinctilios non potuisse suos.
 Fama manet facti. posito velamine currunt:
 Et memorem famam, quod bene cessit, 380
 haber.

Forsthan et quaeras, cur sit locus ille Lupercal;
 Quaeue diem tali nomine caussa notet.
 Ilia Vestalis caelestia semina partu.

Ediderat, patruo regna tenente suo.
 Is iubet auferri pueros, et in amne necari. 385
 Quid facis? ex istis Romulus aliter erit.
 Iussa recutantes peragunt lacrimosa ministri.
 Flent tamen, et geminos in loca iussa ferunt.
 Albula, quem Tyberin merisus Tyberinus in
 vnda

Reddidit, hibernis forte tumebat aquis. 390
 Hic, vbi nunc Fora sunt, lintres errare videres;
 Quaeque iacent valles, Maxime Circe, tuae.
 Huc vbi venerunt, nec iam procedere possunt
 Longius; ex illis vnus, an alter, ait:
 At quam sunt similes! at quam formosus 395
 vterque!

Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
 Si genus arguitur vultu; (ni fallit imago;)
 Nescio quem vobis suspicor esse deum.

At si quis vestrae deus esset originis auctor ;
 In tam praecipiti tempore ferret opem. 400
 Ferret opem certe, si non ope mater egeret :
 Quae facta est vno mater et orba die.
 Nata simul, peritura simul, simul ite sub vndas
 Corpora. desierat ; deposuitque sinu.
 Vagierunt clamore pari : sentire putares. 405
 Hi redeunt vdis in sua tecta genis.
 Sustinet impositos summa cauus alueus vnda.
 Heu ! quantum fati parua tabella vehit !
 Alueus in limo siluis appulsus opacis,
 Paulatim fluuiò deficiente, sedet. 410
 Arbor erat : remanent vestigia : quaeque vo-
 catur
 Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
 Venit ad expositos (mirum) lupa foeta ge-
 mellos.
 Quis credat, pueris non nocuisse feram ?
 Non nocuisse parum est : prodest quoque. 415
 quos lupa nutrit,
 Prodere cognatae sustinuere manus.
 Constitit, et cauda teneris blanditur alumnis,
 Et fingit lingua corpora bina sua.
 Marte satos scires : timor abfuit, ybera ducunt ;
 Nec sibi promissi lactis aluntur ope. 420
 Illa loco nomen fecit ; locus ipse Lupercis.
 Magna dati nutrix praemia lactis habet.
 Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos ?
 Faunus

Parce, precor, grauidis, facilis Lucina, puellis ;
Maturumque vtero molliter effer onus.

Orta dies fuerit ; tu desine credere ventis.
Perdidit illius temporis aura fidem.

Flamina non constant : et sex referata 455
diebus

Carceris Aeolii ianua laxa patet.

Iam leuis obliqua subsidit Aquarius vrna.

Proximus aetherios excipe, Piscis, equos.

Te memorant fratremque tuum (nam iuncta
micatis

Signa) duos tergo sustinuisse deos. 460

Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,

Tunc cum pro caelo Iuppiter arma tulit.

Venit ad Euphraten comitata Cupidine paruo ;
Inque Palaestinae margine fedit aquae.

Populus, et cannae riparum summa tene- 465
bant :

Spemque dabant salices, hos quoque posse
tegi.

Dum latet, intonuit vento nemus, illa timore

Pallet ; et hostiles credit adesse manus.

Vtque sinu natum tenuit, Succurrite Nymphae ;

Et dis auxiliū ferte duobus, ait. 470

Nec mora ; profiluit. Pisces subiere gemelli.

Pro quo nunc dignum sidera munus habent.

Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Nec

Nec violant timidi piscibus ora Syri.

Proxima lux vacua est : at tertia dicta 475
Quirino.

Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.

Sive quod hasta curis priscais est dicta Sabinis :
(Bellicus a telo venit in astra deus :)

Sive suum Regi nomen posuere Quirites :

Seu quia Romanis iunxerat ille Cures. 480

Nam pater armipotens, postquam noua moe-
nia vidit,

Multaque Romulea bella peracta manu,

Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires:

Sanguinis officio non eget illa mei.

Redde patri natum : quamuis intercidit 485
alter,

Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.

Vnus erit, quem tu tolles in caerula caeli ;

Tu mihi dixisti : sint rata dicta Iouis.

Iuppiter adnuerat. nutu tremefactus vterque

Est polus ; et caeli pondera sensit Atlas. 490

Est locus : antiqui Capream dixere paludem.

Forte tuis illic, Romule, iura dabas.

Sol fugit : et remouent subeuntia nubila caelum:

Et grauis effusus decidit imber aquis.

Hinc tonat, hinc missis abruptitur igni- 495
bus aether.

Fit fuga : Rex patriis astra petebat equis.

Luctus erat, falsaeque Patres in crimine caedis.

Haesissetque animis forsitan illa fides.
 Sed Proculus Longa veniebat Iulius Alba :
 Lunaque fulgebat , nec facis usus erat. 500
 Cum subito motu nubes crepuere sinistrae.
 Rettulit ille gradus : horrueruntque comae.
 Pulcher, et humano maior, trabeaque decorus
 Romulus in media visus adeste via :
 Et dixisse simul, Prohibe lugere Quirites : 505
 Nec violent lacrimis numina nostra fuis.
 Tura ferant, placentque nouum pia turba Qui-
 rinum,
 Et patrias artes militiamque colant.
 Iussit : et in tenues oculis euanuit auras.
 Conuocat hic populos : iussaque verba 510
 refert.
 Templata deo sunt, collis quoque dictus ab illo :
 Et referunt certi sacra paterna dies.
 Lux quoque cur eadem Stultorum festa vo-
 cetur,
 Accipe : parua quidem causa, sed apta subest.
 Non habuit tellus doctos antiqua colonos : 515
 Lassabant agiles aspera bella viros.
 Plus erat in gladio, quam curuo laudis aratro :
 Neglectus domino pauca ferebat ager.
 Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant :
 Primitias Cereri farra resecta dabant. 520
 Vibus admoniti flammis torrenda dedere ;
 Multaque peccato damna tulere suo.

Nam

Nam modo verrebant nigras pro farre fauillas;
Nunc ipsas igni corripuere casae.

Facta dea est Fornax : laeri Fornace coloni 525

Orant, vt fruges temperet illa suas.

Curio legitimis nunc Fornacalia verbis

Maximus indicit ; nec stata sacra facit.

Inque Foro, multa circum pendente tabella,

Signatur certa Curia quaeque nota. 530

Stultaque pars populi, quae sit sua Curia,
nescit :

Sed facit extrema sacra relata die.

Est honor et tumulis. animas placate pa-
ternas ;

Paruaque in extinctas munera ferte pyras.

Parua petunt Manes. pietas pro diuite 535
grata est

Munere, non auidos Styx habet ima deos.

Tegula proiectis satis est velata coronis ;

Et sparsae fruges, parcaque mica salis :

Inque mero mollita Ceres, violaeque solutae.

Haec habeat media testa relicta via. 540

Nec maiora vero : sed et his placabilis um-
bra est.

Adde preces positis et sua verba focis.

Hunc morem Aeneas pietatis idoneus auctor

Attulit in terras, iuste Latine, tuas.

Ille patris Genio solemnia dona ferebat ; 545

Hinc populi ritus edidicere pios.

D 3

At

At quondam, dum longa gerunt pugnacibus
armis

Bella, Parentales deseruere dies.

Non impune fuit, nam dicitur omine ab isto

Roma suburbanis incaluisse rogis. 550

Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,

Et tacitae questi tempore noctis aui.

Perque vias Urbis, Latiosque vlulasse per agros

Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Post ea praeteriti tumulis redduntur ho- 555
nores;

Prodigisq; venit funeribusq; modus.

Dum tamen haec sunt, viduae cessate puellae;

Expectet pueros pinea taeda dies.

Nec tibi, quae cupidae matura videbere matri,

Comas virgineas hasta recurua comas. 560

Conde tuas, Hymenaeae, faces; et ab ignibus
atris

Aufer, habent alias moesta sepulcra faces.

Di quoque templorum foribus celentur opertis:

Ture vacent arae: stentque sine igne foci.

Nunc animae tenues, et corpora functa 565
sepulcris

Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.

Nec tamen haec ultra, quam tot de mense su-
per sint

Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.

Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem.

Vltima

Vltima placandis Manibus illa dies. 570
 Ecce anus in mediis residens annosa puellis.

Sacra facit Tacitae: vix tamen ipsa tacet.
 Et digitis tria tura tribus sub limine ponit,
 Qua breuis occultum mus sibi fecit iter.
 Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo; 575
 Et septem nigras versat in ore fabas.

Quodque pice adstrinxit, quod acu traiecit
 athena,

Obsutum maenae torret in igne caput:
 Vina quoque instillat. vini quodcumque reli-
 ctum est,

Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa 580
 bibit.

Hostiles linguas, inimicaque vinximus ora,

Dicit discedens, ebriaque exit anus.

Forfitan a nobis, quae sit dea Muta, requiras.

Disce, per antiquos quae mihi nota senes.

Iuppiter indomito Iuturnae captus amore 585

Multa tulit, tanto non patienda deo.

Ita modo in filuis inter coryleta latebat:

Nunc in cognatas defluebat aquas.

Conuocat hic Nymphas, Latium, quotcumque
 tenebas:

Et iacit in medio talia verba choro: 590

Inuidet ipsa sibi, vitatque, quod expedit illi,

Vestra soror summo iungere membra deo.

D 4

Con-

Consulite ambobus : nam quae mea magna voluptas ,

Vtilitas vestrae magna sororis erit.

Vos illi in prima fugienti obsistite ripa, 595

Ne sua fluminea corpora mergat aqua.

Dixerat : annuerunt omnes Tiberinides vdae,

Quaeque colunt thalamos, Ilia diua, tuos.

Forte fuit Nais, Lara nomine : prima sed illi

Dicta bis antiquum syllaba nomen erat, 600

Ex vitio positum. saepe illi dixerat Almo,

Nata, tene linguam nec tamen illa tenet.

Quae, simul ac tetigit Iuturnae stagna sororis,

Effuge, ait, ripas : dicta refertque Iouis.

Ilia etiam Iunonem adiit : miserataque 605

nuptam,

Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amat.

Iuppiter intumuit : quaeque est non vsa modeste,

Eripuit linguam : Mercuriumque vocat.

Duc, ait, ad Manes : locus ille silentibus aptus.

Nympha, sed infernae Nympha paludis, 610
erit.

Iussa Iouis fiunt. accepit Iucus euntes.

Dicitur illa ducitum placuisse deo.

Vim parat hic : vultu pro verbis illa precatur;

Et frustra muto nititur ore loqui.

Fitque grauis, geminosque parit, qui com- 615

pita feruant,

Et vigilant nostra semper in vrbe, Lares.

Proxi-

Proxima cognati dixere Caristia cari,
 Et venit ad focias turba propinqua dapes.
 Scilicet a tumulis, et, qui periere, propinquis,
 Protinus ad viuos ora referre iuuat: 620
 Postque tot amissos, quidquid de sanguine restat,
 Adspicere; et generis dinumerare gradus.
 Innocui veniant: procul hinc, procul impius
 esto

Frater, et in partus mater acerba suos:
 Cui pater est viuax, qui matris digerit 625
 annos,

Quae premit inuisam focus iniqua nurum.
 Tantalidae fratres absint, et Iasonis vxor,
 Et quae ruricolis semina tosta dedit:
 Et soror, et Progne, Tereusque duabus ini-
 quus:

Et quicumque suas per scelus auget opes, 630
 Dis generis date tura bonis. Concordia fertur
 Illo praecipue mitis adesse die.

Et libate dapes: vt grati pignus honoris
 Nutriat incinctos missa patella Lares,
 Iamque vbi suadebit placidos nox vltima 635
 somnos,

Parca precaturae sumite vina manus.
 Et, bene nos, Patriae, bene te, Pater, optime
 Caesar,

Dicite suffuso, per sacra verba, mero.

D 5

Nox

Nox ubi transierit, solito celebretur honore,
 Separat indicio qui deus arua suo. 640
 Termine, siue lapis, siue es defossus in agro
 Stipes, ab antiquis sic quoque numen habes.
 Te duo diuersa domini pro parte coronant;
 Binaque ferta tibi, binaque liba ferunt.
 Ara sit: huc ignem curto fert rustica testu 645
 Sumtum de tepidis ipsa colona focis.
 Ligna senex minuit: concisaque construit alte;
 Et solida ramos figere pugnat humo.
 Dum sicco primas irritat cortice flammam;
 Stat puer, et manibus lata canistra tenet. 650
 Inde, ubi ter fruges medios immisit in ignes,
 Porrigit incisos filia parua fauos.
 Vina tenent alii: libantur singula flammis.
 Spectant, et linguis candida turba fauent.
 Spargitur et caesa communis terminus 655
 agna:
 Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.
 Conueniunt, celebrantque dapes vicinia
 simplex;
 Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
 Tu populos, vrbesque, et regna ingentia finis:
 Omnis erit sine te litigiosus ager. 660
 Nulla tibi ambitio est: nullo corrumpere auro.
 Legitima seruas credita rura fide.
 Si tu signasses olim Thyreatida terram;
 Corpora non leto missa trecenta forent:
 Nec

Nec foret Othryades congestis tectus in 665
armis.

O! quantum patriae sanguinis ille dedit!
Quid, noua cum fierent Capitolia? nempe
deorum

Cuncta Ioui cessit turba, locumque dedit.
Terminus (vt veteres memorant) conuentus
in aede

Restitit: et magno cum Ioue templa 670
tenet.

Nunc quoque, se supra ne quid nisi fidera
cernat,

Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine, post illud leuitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane.

Nec tu vicino quidquam concede roganti; 675
Nec videre hominem praeposuisse Ioui.

Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
Est via, quae populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci. 680

Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri sextus ab Vrbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo;
Romanae spatium est Urbis et orbis idem.

Nunc dicenda mihi Regis fuga. traxit 685
ab illa

Sextus ab extremo nomina mense dies.

Vltima

Vltima Tarquinius Romanae gentis habebat
 Regna : vir iniustus, fortis ad arma tamen.
 Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes :
 Et Gabios turpi fecerat arte suos. 690
 Namque trium minimus, proles manifesta Su-
 perbi,
 In medios hostes nocte silente venit.
 Nudarant gladios : Occidite, dixit, inermem.
 Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
 Qui mea crudeli lacerauit verbere terga. 695
 (Dicere vt hoc posset, verbera passus erat.)
 Luna fuit. spectant iuuenem, gladiosque re-
 condunt :
 Tergaque, deducta veste, notata vident.
 Flent quoque, et, vt secum tueatur bella,
 precantur.
 Callidus ignaris adnuit ille viris. 700
 Iamque potens, misso genitorem adpellat
 amico,
 Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
 Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
 Sectus humum riuo lene sonantis aquae.
 Illic Tarquinius mandata latentia nati 705
 Accipit, et virga lilia summa metit.
 Nuntius vt redit, decussa que lilia dixit :
 Filius, Agnosco iussa parentis, ait.
 Nec mora : Principibus caesis ex vrbe Gabina,
 Tradantur ducibus moenia nuda suis. 710
 Ecce

Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis

Exit, et extinctis ignibus exta rapit.

Consultitur Phoebus, fors est ita reddita: Matri

Qui dederit princeps oscula, victor erit.

Oscula quisque suae matri properata tulerunt, 715

Non intellecto credula turba deo.

Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset

Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.

Ille tacens pronus matri dedit oscula Terrae,

Creditus offenso procubuisse pede. 720

Cingitur interea Romanis Ardea signis,

Et patitur lentas obsidione moras.

Dum vacat, et metuunt hostes committere pugnam;

Luditur in castris: otia miles agit.

Tarquinius iuuenis focios dapibusque meroque 725

Accipit, atque illis Rege creatus ait:

Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,

Nec finit ad patrios arma referre deos,

Ecquid in officio torus est socialis? et ecquid

Coniugibus nostris mutua cura sumus? 730

Quisque suam laudant. studiis certamina crescunt;

Et feruent multo linguaque corque mero.

Surgit, cui clarum dederat Collatia nomen;

Non opus est verbis, credite rebus, ait.

NOX

Nox superest : tollamur equis, Urbem- 735
que petamus.

Dicta placent : frenis impediuntur equi.

Pertulerant dominos. regalia protinus illi

Tecta petunt : custos in fore nullus erat.

Ecce nurum Regis fufis per colla coronis

Inueniunt posito peruigilare mero. 740

Inde cito passu petitur Lucretia. nebat.

Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.

Lumen ad exiguum famulae data pensa tra-
hebant ;

Inter quas tenui sic ait ipsa sono :

Mittenda est domino (nunc, nunc pro- 745
perate, puellae)

Quamprimum nostra facta lacerna manu.

Quid tamen audistis ? nam plura audire soletis.

Quantum de bello dicitur esse super ?

Postmodo victa cades : melioribus, Ardea,
restas,

Improba ; quae nostros cogis abesse viros 750

Sint tantum reduces. sed enim temerarius ille

Est meus ; et stricto quolibet ense ruit.

Mens abit, et morior, quoties pugnantis imago

Me subit : et gelidum pectora frigus habet.

Definit in lacrimas ; intentaque fila remittit : 755

In gremio vultum deposuitque suum.

Hoc ipsum decuit : lacrimae cecidere pudicae ;

Et facies animo dignaque parque fuit.

Pone

Pone metum, venio, coniux ait. illa reuixit;
Deque viri collo dulce pependit onus. 760

Interea iuuenis furiatos regius ignes

Concipit, et caeco raptus amore furit.

Forma placet, niueusque color, flauisque ca-
pilli;

Quique aderat nulla factus ab arte decor.

Verba placent, et vox; et quod corrum- 765
pere non est:

Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantum lucis praenuntius ales;

Cum referunt iuuenes in sua castra pedem.

Carpitur attonitos absentis imagine sensus

Ille: recordanti plura magisque placent. 770

Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina neuit:

Neglectae collo sic iacuere comae:

Hos habuit vultus: haec illi verba fuere:

Hic decor, haec facies, hic color oris erat.

Vt solet a magno fluctus languescere flatu; 775

Sed tamen a vento, qui fuit, vnda tumet:

Sic, quamuis aberrat placitae praesentia formae,

Quem dederat praesens forma, manebat amor.

Ardet; et iniusti stimulis agitatus amoris

Comparat indigno vimque dolumque 780
toro.

Exitus in dubio est: audebimus vltima, dixit:

Viderit, audentes Forsne Deusne iuuet.

Cepimus audendo Gabios quoque. talia farus
Ense

Ense latus cingit; tergaque pressit equi.
 Accipit aerata iuuenem Collatia porta: 785
 Condere iam vultus Sole parante suos.
 Hostis, vt hospes, init penetralia Collatina:
 Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.
 Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
 Infelix epulas hostibus illa suis. 790
 Functus erat dapibus: poscunt sua tempora
 somni.

Nox erat; et tota lumina nulla domo.
 Surgit, et auratum vagina liberat enssem;
 Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
 Vtque torum pressit; Ferrum, Lucretia, 795
 mecum est,

Natus, ait, Regis, Tarquiniusque loquor.
 Illa nihil: neque enim vocem viresque lo-
 quendi,

Aut aliquid toto pectore mentis habet.
 Sed tremit, vt quondam stabulis deprensa re-
 licis,

Parua sub infesto cum iacet agna lupo. 800
 Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugna.
 Clamet? at in dextra, qui necet, ensis adest.
 Effugiat? positis vrgetur pectora palmis;
 Nunc primum externa pectora tacta manu.
 Instat amans hostis precibus, pretioque, 805
 minisque:

Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
 Nil

Nil agis; eripiam, dixit, pro crimine vitam:

Falsus adulterii testis adulter erit.

Interimam famulum; cum quo deprenta fereris.

Succubuit famae victa puella metu. 810

Quid, victor, gaudes? haec te victoria perdet.

Heu quanto regnis nox stetit vna tuis!

Iamque erat orta dies: passis sedet illa capillis;

Vt solet ad nati mater icura rogam.

Grandaeuunq; patrem fido cum coniuge 815
castris

Euocat: et posita venit vterque mora.

Vtque vident habitum; quae luctus causa, re-
quirunt:

Cui paret exsequias, quoue sit ista malo.

Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu

Ora, fluunt lacrimae more perennis aquae. 820

Hinc pater, hinc coniux lacrimas solantur, et
orant

Indicet: et caeco flentque paenentque metu.

Ter conata loqui; ter destitit: ausaque quarto,

Non oculos adeo sustulit illa suos.

Hoc quoque Tarquinio debebimus? elo- 825
quar, inquit,

Eloquar infelix dedecus ipsa meum.

Quaeque potest narrat. restabant vltima; fleuit:

Et matronales erubuere genae.

Dant veniam facto genitor coniuxque coacto.

Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego. 830

Quid. Fast.

E

Nec

Nec mora; celato figit sua pectora ferro:

Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.

Tunc quoque, iam moriens, ne non procumbat
honeste,

Respicit, haec etiam cura cadentis erat.

Ecce super corpus communia damna ge- 835
mentes

Obliti decoris virque paterque iacent.

Brutus adest; tandemque animo sua nomina
fallit:

Fixaque semanimi corpore tela rapit.

Stillantemque tenens generoso sanguine cul-
trum,

Edidit impavidos ore minante sonos. 840

Per tibi ego hunc iuro fortem castumque
cruorem,

Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt:

Tarquinius poenas profuga cum stirpe da-
turum.

Iam fatis est virtus dissimulata diu.

Illa iacens ad verba oculos sine lumine 845
mouit;

Visaque concussa dicta probare coma.

Fertur in exsequias animi matrona virilis:

Et secum lacrimas, invidiamque trahit.

Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites

Concitat, et Regis facta nefanda refert. 850

Tarquinius cum prole fugit. capit annua Consul
Iura.

Iura. dies regnis illa suprema fuit.

Fallimur? an veris praenuntia venit hirundo;
Et metuit, ne qua versa recurrat hiems?
Saepe tamen, Progne, nimium properasse 855
quereris;

Virque tuo Tereus frigore laetus erit.

Iamque duae restant noctes de mense secundo,
Marsque suos iunctis curribus vrguet equos:
Ex vero positum permansit Equiria nomen:

Quae Deus in Campo prospicit ipse suo. 860
Iure venis, Gradiue; locum tua tempora
poscunt:

Signatusque tuo nomine mensis adest.

Venimus in portum, libro cum mense peracto.

Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M
LIBER TERTIVS.

Bellice, depositis clypeo paulisper et hasta,
Mars, ades; et nitidas casside solue comas.
Forſitan ipſe roges, quid ſit cum Marte poëtae.
A te, qui canitur, nomina mensis habet.

Ipse vides manibus peragi fera bella Mi- 5
neruae.

Num minus ingenuis artibus illa vacat ?
Palladis exemplo ponendae tempora sume
Cuspidis, inuenies et quod inermis agas:
Tum quoque inermis eras, cum te Romana
faceros

Cepit; vt huic Vrbi femina digna dares. 10
Ilia Vestalis (quid enim vetat inde moueri?)
Sacra lauaturas mane petebat aquas.

Ventum erat ad molli decliuem tramite ripam:
Ponitur e summa fictilis vrna coma.
Fessa resedit humi; ventosque accepit aperto 15
Pectore; turbatas restituitque comas.
Dum sedet, vmbrosae salices, volucresque
canorae

Fecerunt somnos, et leue murmur aquae.
Blanda quies victis furtim subrexit ocellis;
Et cadit a mento languida facta manus. 20
Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque
cupitam:

Et sua diuina furta sefellit ope.
Somnus abit; iacet illa grauis, iam scilicet intra
Viscera, Romanae conditor Urbis, eras.
Languida confurgit; nec scit, cur languida 25
furgat:

Et peragit tales arbore nixa fonos;
Vtile sit faustumque, precor, quod imagine somni
Vidi-

Vidimus, an fomno clarius illud erat?
 Ignibus Iliacis aderam: cum lapsa capillis
 Decidit ante sacros lanea vitta focos. 30
 Inde duae pariter (visu mirabile) palmae
 Surgunt, ex illis altera maior erat:
 Et graubus ramis totum protexerat orbem;
 Contigeratque noua fidera summa coma.
 Ecce meus ferrum patruus molitur in illas. 35
 Terreor admonitu; corque timore micat.
 Martia, Picus, auis gemino pro stipite pugnant,
 Et Lupa. tuta per hos vtraque palma fuit.
 Dixerat: et plenam non firmis viribus vnam
 Sustulit, implebat, dum sua visa refert. 40
 Interea crescente Remo, crescente Quirino,
 Caelesti tumidus pondere venter erat.
 Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
 Restabant nitido iam duo signa Deo.
 Syluia fit mater: Vestae simulacra feruntur 45
 Virgineas oculis opposuisse manus.
 Ara Deae certe tremuit, pariente ministra;
 Et subiit cineres territa flamma suos.
 Haec vbi cognouit contemtor Amulius aequi:
 (Nam raptas fratri victor habebat opes) 50
 Amne iubet mergi geminos, scelus vnda refugit.
 In sicca pueri destituuntur humo.
 Lacte quis infantes nescit creuisse ferino,
 Et picum expositis saepe tulisse cibos?
 Non ego te, tantae nutrix Larentia gentis, 55

Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
 Vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
 Acceptus Geniis illa December habet.
 Martia ter fenos proles adoleuerat annos;
 Et suberat flauae iam noua barba comae. 60
 Omnibus agricolis armentorumque magistris
 Iliadae fratres iura petita dabant.
 Saepe domum veniunt praedonum sanguine laeti,
 Et redigunt actos in sua rura boues.
 Vt genus audierunt; animos pater agnitus 65
 auget:
 Et pudet in paucis nomen habere casis:
 Romuleoque cadit traiectus Amulius esse:
 Regnaque longaeuo restituuntur auo.
 Moenia conduntur: quae, quamuis parua fue-
 runt,
 Non tamen expedit transiluisse Remo. 70
 Iam, modo qua fuerant siluae, pecorumque
 recessus,
 Vrbs erat, aeternae cum pater Urbis ait:
 Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
 Credor; et vt credar, pignora certa dabo:
 A te principium Romano ducimus anno: 75
 Primus de patrio nomine mensis eat.
 Vox rata fit; patrioque vocat de nomine men-
 sem.
 Dicitur haec pietas grata fuisse deo.
 Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
 Hoc

Hoc dederat studiis bellica turba suis. 80
 Pallada Cecropidae, Minoïa Creta Dianam,
 Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
 Iunonem Sparte, Pelopeïadesque Mycenae:
 Pinigerum Fauni Maenalis ora caput.
 Mars Latio venerandus erat; quia praesidet 85
 armis.

Arma ferae genti remque decusque dabant,
 Quod si forte vacas, peregrinos inspice Fastos:
 Mensis in his etiam nomine Martis erit.
 Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
 Sextus apud populos, Hernica terra, tuos. 90
 Inter Aricinos, Albanaque tempora constant
 Factaque Telegoni moenia celsa manu.
 Quintum Laurentes, bis quintum Aequicolus
 asper,

A tribus hunc primum turba Curenfis habet.
 Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis 95
 Conuenit: hic genti quartus vtrique deus.
 Romulus, hos omnes vt vinceret ordine saltem,
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.
 Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Ka-
 lendas.

Ille minor geminis mensibus annus erat. 100
 Nondum tradideras victas victoribus artes,
 Graecia, facundum, sed male forte, genus.
 Qui bene pugnarat, Romanam nouerat artem:
 Mittere qui poterat pila, disertus erat.

Corpora : legitimo quique merebat equo. 130
 Quia etiam partes totidem Titienſibus idem,
 Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
 Aduetos igitur numeros ſeruauit in anno.

Hoc luget ſpatio femina moeſta virum.
 Neu dubites, primae fuerint quin ante Ka- 135
 lendae

Martis : ad haec animum ſigna referre potes.
 Laurea Flaminibus, quae toto perſtitit anno,
 Tollitur : et frondes ſunt in honore nouae.

Ianua nunc Regis poſita viret arbore Phoebi :
 Ante tuas ſit idem, Curia Priſca, fores. 140

Veſta quoque vt folio niteat velata recenti,
 Cedit ab Iliacis laurea cana focis.

Adde, quod arcana fieri nouus ignis in aede
 Dicitur ; et vires flamma reſecta capit.

Nec mihi parua fides, annos hinc iſſe prio- 145
 res ;

Anna quod hoc coepta eſt menſe Perenna
 coli.

Hinc etiam veteres initi memorantur honores
 Ad ſpatium belli, perfide Poene, tui.

Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis : et
 inde

Incipit, a numero nomina quiquis habet. 150
 Primus, oliuiferis Romam deductus ab aruis,

Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.
 Siue hoc a Samio doctus, qui poſſe renasci

Nos putat; Egeria siue monente sua.
Sed tamen errabant etiamnum tempora; 155
donec

Caesaris in multis haec quoque cura fuit.
Non haec ille deus tantaeque propaginis auctor,
Credidit officiis esse minora suis:

Promissumque sibi voluit praenoscere caelum:
Nec Deus ignotas hospes inire domos. 160
Ille moras Solis, quibus in sua signa rediret,
Traditur exactis disposuisse notis.

Is decies senos tercentum et quinque diebus
Iunxit, et e pleno tempora quarta die.
Hic anni modus est, in lustrum accedere 165
debet,

Quae consummatur partibus, vna dies.

Si licet occultos monitus audire deorum
Vatibus; vt certe fama licere putat;
Cum sis officiis, Gradive, virilibus aptus;
Dic mihi, matronae cur tua festa volant. 170
Sic ego: sic posita dixit mihi casside Mauors;
Sed tamen in dextra missilis hasta fuit:
Nunc primum studiis pacis, deus utilis armis,
Aduocor: et gressus in noua castra fero.
Nec piget incepti, iuuat hac quoque parte 175
morari:

Hoc solum ne se posse Minerua putet.
Disce, Latinorum vates operose dierum,
Quod petis: et memori pectore dicta nota.
Parua

Parua fuit, si prima velis elementa referre.
 Roma: sed in parua spes tamen huius erat. 180
 Moenia iam stabant, populis angusta futuris:
 Credita sed turbae tunc nimis ampla suae.
 Quae fuerit nostri si quaeris regia nati,
 Adspice de canna straminibusque domum.
 In stipula placidi carpebat munera fomni: 185
 Et tamen, ex illo venit in astra toro.
 Iamque loco maius nomen Romanus habebat:
 Nec coniux illi, nec socer vllus erat.
 Spernebant generos inopes vicinia diues:
 Et male credebar sanguinis auctor ego. 190
 In stabulis habitasse, boues pauisse, nocbat;
 Iugeraque inculti pauca tenere soli.
 Cum pare quaeque suo coeunt volucresque
 feraeque:
 Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
 Extremis dantur connubia gentibus: at, 195
 quae
 Romano vellet nubere, nulla fuit.
 Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
 Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
 Festa para Conso: Confus tibi caetera dicet;
 Ipso festa die dum sua sacra canes. 200
 Intumere Cures, et quos dolor attigit idem.
 Tum primum generis intulit arma socer.
 Iamque fere raptae matrum quoque nomen ha-
 bebant:

Traeta-

Tractaque erant longa bella propinqua mora.
 Conueniunt nuptae di& tam lunonis in aedem: 205
 Quas inter mea sic est nurus orsa loqui:
 O! pariter raptae, (quoniam hoc commune
 tenemus)

Non ultra lente possumus esse piae.
 Stant acies: sed vtra Di sint pro parte rogandi,
 Eligite. hinc coniux, hinc pater arma te- 210
 nent.

Quaerendum, viduae fieri malimus an orbae.
 Consilium vobis forte piunque dabo.

Consilium dederat. parent, crinemque resoluunt;
 Moeftaque funerea corpora veste tegunt.

Iam stabant acies ferro mortique paratae: 215
 Iam lituus pugnae signa daturus erat:

Cum raptae veniunt inter patresque virosque;
 Inque sinu natos pignora cara ferunt.

Vt medium campi passis tetigere capillis,
 In terram posito procubuere genu. 220

Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
 Tendebant ad auos brachia parua suos.

Qui poterat, clamabat auum, tum denique visum:
 Et qui vix poterat, posse coactus erat.

Tela viris animusque cadunt: gladiisque 225
 remotis

Dant foceri generis, accipiuntque, manus.
 Laudatasque tenent natas; scutoque nepotem
 Fert auus: hic scutis dulcior vsus erat.

Inde

Inde diem, quae prima, meas celebrare Kalendas

Oebalides matres non leue munus habent. 230

An, quia committi strictis mucronibus aufae

Finierant lacrimis Martia bella suis?

Vel quod erat de me feliciter Illa mater;

Rite colunt matres sacra, diemque meum.

Quid quod hiems, adoperta gelu, nunc de- 235
nique cedit;

Et pereunt victae Sole tepente niues.

Arboribus redeunt detonsae frigore frondes;

Vuidaque e tenero palmito gemma tumer.

Quaeque diu latuit, nunc, se qua tollat in auras,

Fertilis occultas inuenit herba vias. 240

Nunc fecundus ager: pecoris nunc hora creandi;

Nunc auis in ramo tecta laremque parat,

Tempora iure colunt Latiae fecunda parentes:

Quarum militiam votaue partus habet.

Adde, quod excubias Regi Romanus agebat; 245

Qua nunc Esquilias nomina collis habet.

Illic a nuribus Iunoni templa Latinis

Hac sunt, si memini, publica facta die.

Quid moror, et variis onero tua pectora caussis?

Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos. 250

Mater amat nuptas: matris me turba frequentant.

Haec nos praecipue tam pia causa decet.

Ferte Deae flores: gaudet florentibus herbis

Haec Dea: de tenero cingite flore caput.

Dicite,

Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dedisti. 255

Dicite, Tu voto parturientis ades.

Si qua tamen grauida est; resoluto crine pre-
cetur,

Vt soluat partus molliter illa suos.

Quis mihi nunc dicat, quare caelestia
Martis

Arma ferant Salii, Mamuriumque canant? 260

Nympha, mone, nemori stagnoque operata Dia-
nae:

Nympha, Numae coniux, ad tua festa veni.

Vallis Aricinae silua praecinctus opaca

Est lacus, antiqua religione sacer.

Hic latet Hippolytus furiis direptus equo- 265
rum:

Vnde nemus nullis illud initur equis.

Licia dependent, longas velantia sepes,

Et posita est meritae multa tabella deae.

Saepe potens voti, frontem redimita coronis,

Femina lucentes portat ab Vrbe faces. 270

Regna tenent fortesque manu, pedibusque fu-
gaces:

Et perit exemplo postmodo quisque suo.

Defluit iucerto lapidosus murmure riuus:

Saepe, sed exiguis haustibus, inde hibes.

Egeria est, quae praebet aquas, Dea grata 275
Camoenis.

Illa Numae coniux consiliumque fuit.

Principio

Principio nimium promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure, Deumque metu.

Inde datae leges; ne firmior omnia posset:

Coeptaque sunt pure tradita sacra coli. 280
Exiit feritas, armisque potentius aequum est:

Et cum ciue pudet conseruisse manus.

Atque aliquis, modo trux, visa iam vertitur
ara;

Vinaque dat tepidis falsaque farra focis.

Ecce Deum genitor rutilas per nubila flam- 285
mas

Spargit, et effusis aethera siccant aquis.

Non alias missi cecidere frequentius ignes.

Rex pauet, et vulgi pectora terror habet.
Cui dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen

Est, ait; et faevi flectitur ira Iouis. 290

Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
Prodere, Romani numen vterque soli.

Nec sine vi tradent, adhibeto vincula captis.

Atque ita, qua possint, erudit, arte capi.

Lucus Auentino superat niger ilicis umbra, 395
Quo posses viso dicere, Numen inest.

In medio gramen, muscoque adoperta virenti
Manabat saxo vena perennis aquae.

Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.

Huc venit, et Fonti rex Numa maerat 300
ouem.

Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi;

Cumque

Eliciant caelo te, Iuppiter, vnde minores
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vo-
cant.

Constat Auentinae tremuisse cacumina siluae:
Terraque subsedit pondere pressa Iouis. 330

Corda micant Regis: totoque e pectore sanguis
Fugit; et hirsutae diriguere comae.

Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum Rexque Paterque Deum?

Si tua contigimus manibus donaria puris: 335
Hoc quoque, quod petitur, si pia lingua rogat.

Adnuat oranti: sed verum ambage remota
Abdidit, et dubio terruit ore virum.

Caede caput, dixit, cui Rex, Parebimus, inquit:
Caedenda est hortis eruta cepa meis. 340

Addidit hic, Hominis: summos, ait ille, capillos.
Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.

Risit: et, His, inquit, facito mea tela procures,
O! vir colloquio non abigende meo.

Sed tibi, protulerit cum totum crastinus 345
orbem

Cynthius, imperii pignora certa dabo.

Dixit, et ingenti tonitru super aethera motum
Fertur, adorantem destituitque Numam.

Ille redit laetus, memoratque Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilisque fides. 350

At certe credemur, ait, si verba sequatur
Exitus, en audi crastina, quisquis ades.

Ouid. Fast.

F

Protus

Protulerit terris cum totum Cynthus orbem,
Iuppiter imperii pignora certa dabit.
Discedunt dubii, promissaque tarda vi- 355
dentur;

Dependetque fides a veniente die.

Mollis erat tellus rorata mane pruina;

Ante sui populus limina Regis adest.

Prodit, et in folio medius confedit acerno.

Innumeri circa stantque silentque viri. 360

Ortus erat summo tantummodo margine Phoebus:

Sollicitae mentes speque metuque pauent,
Constitit, atque caput niueo velatus amictu
Iam bene Dis notas fustulit ille manus.

Atque ita, Tempus adest promissi muneris, 365
inquit.

Pollicitam dictis, Iuppiter, adde fidem.

Dum loquitur, totum iam Sol emerferat orbem:

Et grauis aethereo venit ab axe fragor.

Ter tonuit sine nube Deus, tria fulgura misit.

Credite dicenti; mira, sed acta, loquor. 370

A media caelum regione dehiscere coepit:

Submisere oculos cum duce turba suo.

Ecce leui scutum versatum leniter aura

Decidit, a populo clamor ad astra venit.

Tollit humo munus caesa prius ille iu- 375
uenca,

Quae dederat nulli colla premenda iugo.

Idque

Idque ancile vocat; quod ab omni parte reci-
sum est:

Quaque notes oculis, angulus omnis abest.

Tum, memor imperii fortem consistere in illo.

Consilium multae calliditatis init. 380

Plura iubet fieri simili caelata figura;

Error vt ante oculos insidiantis eat.

Mamurius morum fabraene exactior artis,

Difficile est, illud, dicere, clausit opus.

Cui Numa munificus, Facti pete praemia, 385
dixit.

Si mea nota fides; irrita nulla petes.

Jam dederat Saliis (a saltu nomina ducunt)

Armaque, et ad certos verba canenda modos.

Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur,

Nominaque extremo carmine nostra so- 390
nent.

Inde sacerdotes operi promissa vetusto

Praemia persolunt, Mamuriumque vocant.

Nubere si qua voles, quamuis properabitis ambo,

Differ: habent paruae commoda magna morae.

Arma mouent pugnam, pugna est aliena 395
maritis.

Condita cum fuerint, aptius omen erit.

His etiam coniux apicati cincta Dialis

Lucibus impexas debet habere comas.

Tertia nox emersa suos vbi mouerit ignes;

Conditus e geminis Piscibus alter erit. 400

Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus
ille

Proximus, a vento nomen vterque tenet.

Cum croceis rorare genis Tithonia coniux
Coeperit, et quintae tempora lucis aget:
Siue est Arctophylax, siue est piger ille 405
Bootes;

Mergetur, visus effugietque tuos.

At non effugiet Vindemitor, hoc quoque causam
Vnde trahat sidus parua docere mora est.

Ampelon intonsum Satyro Nymphaque creatum
Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis. 410

[Tradidit huic vitem pendentem frondibus vltim;
Quae nunc de pueri nomine nomen habet.]

Dum legit in ramo pietas temerarius vuas,
Decidit: amissum Liber in astra vehit.

Sextus vbi Oceano cliuosum scandit O- 415
lympum

Phoebus, et alatis aethera carpit equis:

Quisquis ades, canaeque colis penestralia Ve-
stae;

Cratera Iliacis turaque pone focis.

Caesaris innumeris, quem maluit ille mereri,
Accessit titulis Pontificalis honos. 420

Ignibus aeternis aeterni numina praesunt

Caesaris, imperii pignora iuncta vides.

De veteris Troiae dignissima praeda fauilla,
Qua

Qua gravis Aeneas tutus ab hoste fuit;
 Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos 425
 Numina; cognatum, Vesta, tuere caput.

Quos sancta fouet ille manu, bene viuiti ignes.
 Viuite inextincti, flammaque, Duxque, precor.

Vna nota est Marti: Nonis sacrata quod illis
 Tempa putant lucos Veiuuis ante duos. 430

Romulus vt faxo lucum circumdedit alto;
 Cuilibet, Huc, inquit, confuge, tutus eris.

O! quam de tenui Romanus origine creuit!
 Turba vetus quam non inuidiosa fuit!

Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obster; 435
 Disce, quis iste Deus, curue vocetur ita.

Iuppiter est iuuenis: iuueniles adspice vultus.
 Adspice deinde manum: fulmina nulla tenet.

Fulmina, post ausos caelum affectare Gigantas,
 Sumta Ioui: primo tempore inermis erat. 440

Ignibus Ossa nouis, et Pelion altior Ossa
 Arsit, et in solida fixus Olympus humo.

Stat quoque capra simul: Nymphae pauisse fe-
 runtur

Cretides. infanti lac dedit illa Ioui.

Nunc vocor ad nomen. vegrandia farra co- 445
 lonae,

Quae male creuerunt, vescaque parua vocant.
 Vis ea si verbi est; cur non ego Veiuuis aedem,

Aedem non magni suspicer esse Iouis?

Iamque, vbi caeruleum vallabunt sidera caelum,

Suspice: Gorgonei colla videbis equi. 450
 Creditur hic caesae grauida ceruice Medusae
 Sanguine respersis profiluisse iubis.

Huic supra nubes et iuber sidera lapsa
 Caelum pro terra, pro pede penna fuit.
 Iamque indignanti noua frena receperat ore, 455
 Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.

Nunc fruitur caelo, quod pennis ante petebat:
 Et nitidus stellis quinque decemque micat.

Protinus adspicies venienti nocte Coronam
 Gnossida. Theseo crimine facta Dea est. 460

Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
 Quae dedit ingrato fila legenda viro.
 Sorte tori gaudens, quem flebam rustica, dixit,
 Vtiliter nobis perfidus ille fuit.

Interea Liber depexos crinibus Indos 465
 Vincit, et Eoo diues ab orbe redit.

Inter captiuas facie praestante puellas
 Grata nimis Baccho filia Regis erat.
 Flebat amans coniux, spatiataque littore curuo
 Edidit incultis talia verba comis: 470

En iterum similes, fluctus, audite querelas:
 En iterum lacrimas accipe, arena, meas.
 Dicebam, memini, periure et perfide Theseu.
 Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.

Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina 475
 credat.

Nomine mutato caussa relata mea est.

O vti-

⊙ vtinam mea fors, qua primum coeperat,
isset!

Iamque ego praesenti tempore nulla forem!
Quid me desertis perituram, Liber, arenis
Seruabas? potui dedoluisse semel. 480
Bacche leuis, leuiorque tuis, quae tempora
cingunt,

Frondeb; in lacrimas cognite Bacche
meas:

Aufus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositum sollicitare torum?
Heu! vbi pacta fides? vbi, quae iurare 485
solebas?

Me miseram, quoties haec ego verba lo-
quor!

Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:
Iudicio peccas turpius ipse tuo.
Ne sciat hoc quisquam, tacitisque doloribus
vrat:

Ne toties falli digna fuisse puter. 490
Praecipue cupiam celari Thesea; ne te

Consortem culpae gaudeat esse suae.
At, puto, praeposita est fuscae mihi candida
pellex.

Eueniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert, vitio si gratior 495
ipso est?

Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.

F 4

Bacche,

Bacche, fidem praesta; nec praefert amoribus
vllam

Coniugis, adfuetae semper amare virum.

Ceperunt matrem formosi cornua tauri,

Me tua: at hic laudi est, ille pudendus 500
amor.

Ne noceat, quod amo: neque enim tibi, Bac-
che, nocebar,

Quod flammis nobis fassus es ipse tuas.

Nec, quod nos vris, mirum facis. ortus in igne

Diceris, et patria raptus ab igne manu.

Illa ego sum, cui tu solitus promittere 505
caelum.

Hei mihi, pro caelo qualia dona fero!

Dixerat: audibat iamdudum verba quarentis

Liber, vt a tergo forte secutus erat.

Occupat amplexu, lacrimasque per oscula siccant

Et, Pariter caeli summa petamus, ait. 510

Tu mihi iuncta toro, mihi iuncta vocabula
fume.

Iam tibi mutatae Libera nomen erit.

Sintque tuae tecum, faciam, monumenta coro-
nae;

Vulcanus Veneri quam dedit, illa mihi.

Dicta facit: gemmasque nouem transfor- 515
mat in ignes.

Aurea per stellas nunc micat illa nouem.

Sex vbi sustulerit, totidem demerserit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem;

Alter

Altera gramineo spectabis Equiria campo,
 Quem Tyberis curuis in latus vrguet aquis. 520
 Qui tamen eiecta si forte tenebitur vnda;
 Caelius accipiat puluerulentus equos.

Idibus est Annae festum geniale Perennae:
 Haud procul a ripis, aduena Tybri, tuis.
 Plebs venit, ac virides passim disiecta per 525
 herbas

Potat, et accumbit cum pare quisque sua.
 Sub Ioue pars durat: pauci tentoria ponunt:
 Sunt, quibus e ramo frondea facta casa est:
 Pars vbi pro rigidis calamos statuere columnis:
 Desuper extentas imposuere togas. 530
 Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,

Quot fumant cyathos; ad numerumque bibunt.
 Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
 Quae sit per calices facta Sibylla suos.

Illic et cantant, quidquid didicere theatris; 535
 Et iactant faciles ad sua verba manus:

Et ducunt posito duras craterè choreas,
 Multaque diffusis saltat amica comis.
 Cum redeunt, titubant; et sunt spectacula vulgo:
 Et fortunatos obuia turba vocant. 540

Occurri nuper. visa est mihi digna relatu
 Pompa: senem potum pota trahebat anus.
 Quae tamen haec Dea sit (quoniam rumoribus
 errant)

- Fabula proposita nullo tacenda meo.
 Arserat Aeneae Dido miserabilis igne: 545
 Arserat extractis in sua fata rogis.
 Compositusque cinis, tumulique in marmore
 carmen
 Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat:
 Praebuit Aeneas et causam mortis, et ensem:
 Ipsa sua Dido concidit vsa manu. 550
 Protinus inuadunt Numidae sine vindice regnum,
 Et potitur capta Maurus larba domo.
 Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit,
 Elissae
 En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
 Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit er- 555
 ror, vt olim
 Amisso dubiae rege vagantur apes.
 Tertia nudandas acceperat area messes;
 Inque cauos ierant tertia musta lacus;
 Pellitur Anna domo: lacrimansque sororia
 linquit
 Moenia. germanae iusta dat ante suae. 560
 Mixta bibunt molles lacrimis vnguenta fauillae;
 Vertice libatas accipiuntque comas.
 Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
 Pressit, et est illis visa subesse soror.
 Nacta ratem, comitemque fugae, pede la- 565
 bitur aequo,
 Moenia respiciens, dulce sororis opus.
 Ferti-

Fertilis est Melite, sterili vicina Cosyraë

Insula, quam Libyci verberat vnda freti.

Hanc petit, hospitio Regis confisa vetusto.

Hospes opum diues Rex ibi Battus erat. 570

Qui postquam didicit casus vtriusque sororis;

Haec, inquit, tellus quantulacunque tua est.

Et tamen hospitii seruasset ad vltima munus,

Sed timuit magnas Pygmalionis opes.

Signa recensuerat bis Sol sua : tertius ibat 575

Annus ; et exsulibus terra petenda noua est.

Frater adest, belloque petit. Rex arma perosus,

Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.

Iussa fugit ; ventoque ratem committit et vndis.

Asperior quouis aequore frater erat. 580

Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes

Purus ager : Cameren incola turba vocant.

Illuc cursus erat. nec longius abfuit inde,

Quam quantum nouies mittere funda potest.

Vela cadunt primo, et dubia librantur ab 585

aura.

Findite remigio, nauita dixit, aquas.

Dumque parant torto subducere carbasa lino,

Percutitur rapido puppis adunca Noto :

Inque patens aequor, frustra pugnante magistro,

Fertur : et ex oculis visa refugit humus. 590

Adfliunt fluctus, imoque a gurgite pontus

Vertitur, et canas alueus haurit aquas.

Vincitur ars vento : nec iam moderator habenis

Vtitur, at votis ; hic quoque poscit opem.

lacta-

Iactatur tumidas exful Phoenissa per undas; 595
Humidaque opposita lumina veste tegit.

Tum primum Didō felix est dicta forori,
Et quaecunque aliquam corpore pressit
humum.

Figitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: et, expositis omnibus, hausta 600
perit.

Iam pius Aeneas regno, nataque Latini
Auctus erat; populos miscueratque duos.

Littore dotali, solo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter;

Adspicit errantem, nec credere sustinet 605
Annam

Esse. quid in Latios illa veniret agros?

Dum secum Aeneas: Anna est, exclamat
Achates.

Ad nomen vultus sustulit illa suos.

Quo fugiat? quid agat? quos terrae quaerat
hiatus?

Ante oculos miserae fata sororis erant. 610

Sensit, et adloquitur trepidam Cythereius heros:
Flet tamen admonitu mortis, Elisa, tuae.

Anna, per hanc iuro, quam quondam audire
solebas

Tellurem fato prosperiore dari.

Perque deos comites, hac nuper sede lo- 615
catus;

Saepe

Saepe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen : metus abfuit iste.

Hei mihi ! credibili fortior illa fuit.

Ne refer. adspexi non illo pectore digna

Vulnera, Tartareas ausus adire domos. 620

At tu, seu ratio te nostris adpulit oris,

Siue deus ; regni commoda carpe mei.

Multa tibi memores, nil non debemus Elissae.

Nomine grata tuo, grata sororis, eris.

Talia dicenti (neque enim spes altera 625
restat)

Credidit ; errores exposuitque suos.

Vtque domum intrauit Tyrios induta paratus ;

Incipit Aeneas : (cetera turba silet :)

Hanc tibi cur tradam, pia causa, Lauinia
coniux,

Est mihi : consumsi naufragus huius opes. 630

Orta Tyro, regnum Libyca possedit in ora :

Quam, precor, vt carae more sororis ames.

Omnia promittit, falsumque Lauinia vulnus

Mente premit tacita, dissimulatque fremens.

Donaque cum videat praeter sua lumina 635
ferri

Multa palam ; mitti clam quoque multa putat.

Non tamen exactum, quid agat, furialiter odit ;

Et parat insidias, et cupit vita mori.

Nox erat : ante torum visa est aditare sororis,

Squallenti Dido sanguinolenta coma. 640

Et

Et fuge, ne dubita, moestum, fuge, dicere,
 tectum.

Sub verbum querulas impulit aura fores.

Exfilit; et velox humili super arua fenestra

Se iacit. audacem fecerat ipse timor.

Quaque metu rapitur, tunica velata re- 645
 cincta,

Currit, ut auditis territa dama lupis.

Corniger hanc cupidis rapuisse Numicius vndis

Creditur, et stagnis oculuisse suis.

Sidonis interea magno clamore per agros

Quaeritur. adparent signa notaeque 650
 pedum.

Ventum erat ad ripas: inerant vestigia ripis.

Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.

Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Nu-
 mici:

Anne perenne latens, Anna Perenna vocor.

Protinus erratis laeti vescuntur in agris: 655

Et celebrant largo seque diemque mero.

Sunt, quibus haec Luna est, quia mensibus im-
 pleat annum.

Pars Themis, Inachiam pars putat esse bouem.

Inuenies, qui te Nymphas Atlantida dicant;

Teque Ioui primos, Anna, dedisse cibos. 660

Haec quoque, quam referam, nostras perue-
 nit ad aures

Fama: nec a vera dissidet illa fide.

Plebs

Plebs vetus, et nullis etiamnum tuta Tribunis,
 Fugit; et in sacri vertice montis abit.
 Iam quoque, quem secum tulerant, dese- 665
 cerat illos

Victus, et humanis vsibus apta Ceres.
 Orta suburbanis quaedam fuit Anna Bouillis
 Pauper, sed mundaе fedulitatis, anus.
 Illa, leui mitra canos redimita capillos,
 Fingebat tremula rustica liba manu. 670

Atque ita per populum fumantia mane solebat
 Diuidere, haec populo copia grata fuit.
 Pace domi facta figuum posuere Perennae,
 Quod sibi defectis illa tulisset opem.
 Nunc mihi, cur cantent, superest, ob- 675
 scena puellae,

Dicere: nam coeunt, certaue probra canunt.

Nuper erat dea facta; venit Gradivus ad
 Annam;

Et cum seducta talia verba facit.

Mense meo coleris; iunxi mea tempora tecum:
 Pendet ab officio spes mihi magna tuo. 680

Armifer armiferae correptus amore Mineruae

Vror: et hoc longo tempore vulnus alo.

Effice, Di studio similes coeamus in vnum.

Conueniunt partes hae tibi, comis anus.

Dixerat, illa deum promisso ludit inani; 685

Et stultam dubia spem trahit vsque mora.

Saepius

Saepius instanti, Mandata peregrinus, inquit:
 Euitas precibus vix dedit illa manus.
 Gaudet amans, thalamosque parat. deducitur
 illuc

Anna tegens vultus, vt noua nupta, suos. 690
 Oscula sumpturus subito Mars adspicit Annam;
 Nunc pudor elusum, nunc subit ira, deum.
 Ridet amatorem carae noua diua Mineruae:
 Nec res hac Veneri gratior vlla fuit.
 Inde ioci veteres obscenaque dicta ca- 695
 nuntur:

Et iuuat hanc magno verba dedisse deo.
 Praeteriturus eram gladios in Principe fixos;
 Cum sic a castis Vesta locuta focis:
 Ne dubita meminisse: meus fuit ille Sacerdos.
 Sacrilegae telis me petiere manus. 700
 Ipsa virum rapui, simulacraque nuda reliqui.
 Quae cecidit ferro, Caesaris vmbra fuit.
 Ille quidem caelo positus Iouis atria seruat;
 Et tenet in Magno templa dicata Foro.
 At quicumque nefas ausi, prohibente deo- 705
 rum

Numine, polluerant Pontificale caput;
 Morte iacent merita, testes estote Philippi;
 Et quorum sparsis ossibus albet humus.
 Hoc opus, haec pietas, haec prima elementa
 fuerunt

Caesaris; vlcisci iusta per arma patrem. 710
 Postea

Postera cum teneras Aurora refecerit herbas ;
Scorpios a prima parte videndus erit.

Tertia post Idus lux est celeberrima Baccho.
Bacche, faue vati ; dum tua festa cano.

Nec referam Semelen ; ad quam nisi fulmina 715
secum

Iuppiter adferret ; paruus inermis eras :

Nec, puer vt posses maturo tempore nasci,
Expletum patrio corpore matris onus.

Sithonas et Scythicos longum enumerare trium-
phos :

Et domitas gentes, turifer Inde, tuas. 720

Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere ma-
tris ;

Inque tuum furiis, acte Lycurge, genu.

Ecce libet subitos pisces, Tyrrhenaque monstra

Dicere, sed non est carminis huius opus.

Carminis huius opus, causas expromere ; 725
quare

Villis anus populos ad sua liba vocet.

Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,

Liber, et in gelidis herba reperta focis.

Te memorant, Gange, totoque Oriente subacto.

Primitias magno seposuisse Ioui. 730

Cinnama tu primus captiuæque tura dedisti,

Deque triumphato viscera costa boue.

Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,

Libaque : quod sacris pars datur inde focis.

Ouid. Fast.

G

Liba

Liba deo fiunt: succis quia dulcibus ille 735
 Gaudet, et a Baccho mella reperta ferunt.
 Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
 (Non habet ingratos fabula nostra iocos)
 Iamque erat ad Rhodopen, Pangaeaque florida
 ventum:
 Aeriferae comitum concrepuere manus. 740
 Ecce nouae coeunt volucres, tinnitibus aetae:
 Quaque mouent sonitus aera, sequuntur apes.
 Colligit errantes, et in arbore claudit inani
 Liber: et inuenti praemia mellis habet.
 Ut Satyri, leuisque senex tetigere saporem: 745
 Quaerebant fauos per nemus omne fauos.
 Audit in exesa stridorem examinis vlmo:
 Adspicit et ceras, dissimulatque senex.
 Utque piger pandi tergo residebat aselli:
 Adplicat hunc vlmo corticibusque cauis. 750
 Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
 Atque auide trunco condita mella petit.
 Millia crabronum coeunt; et vertice nudo
 Spicula defigunt, oraque summa notant.
 Ille cadit praecipit, et calce feritur aselli: 755
 Inclamatque suos, auxiliumque rogat.
 Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
 Rident. percusso claudicat ille genu.
 Ridet et ipse deus: illumque inducere monstrat.
 Hic paret monitis, et linit ora luto. 760
 Melle pater fruitur: liboque infusa calenti
 luro

Iure repertori candida mella damus.

Femina cur presset, non est rationis opertae.

Femineos thyrsos concitat ille choros.

Cur anus hoc faciat, quaeris? vinosior aetas 765

Haec est, et grauidae munera vitis amans.

Cur hedera cincta est? hedera est gratissima

Baccho.

Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.

Nysiades Nymphae, puerum quaerente nouerca,

Hanc frondem cunis adposuere nouis. 770

Restat, vt inueniam, quare toga libera detur

Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.

Sine, quod ipse puer semper, iuuenisque videris;

Et media est aetas inter vtrumque tibi:

Seu, quia tu pater es, patres, sua pignora, 775

natos

Commendant curae numinibusque tuis.

Sine, quod es Liber, vestis quoque libera per te

Sumitur, et vitae liberioris iter.

An, quia, cum prisca colerent studiosius agros,

Et patrio faceret rure Senator opus, 780

Et caperet fauces a curuo consul aratro,

Nec crimen duras esset habere manus;

Rusticus ad ludos populus veniebat in Urbem:

Sed Dis, non studiis ille dabatur honos.

Luce tua ludos vuae commentor habebat: 785

Quos cum taedifera nunc habet ipse dea.

Ergo, vt tironem celebrare frequentia possit,

Visa dies dandae non aliena togae,
 Mite, Pater, caput huc placataque cornua vertas;
 Et des ingenio vela secunda meo. 790
 Itur ad Argeos, (qui sint, sua pagina dicet)
 Hac, si commemini, praeteritaque die.
 Stella Lycaoniam vergit proclinis ad Arcton
 Millius. haec illa nocte videnda venit.
 Quid dederit volucris, si vis cognoscere, cae- 795
 lum;

Saturnus regnis ab Ioue pulvis erat.
 Concitat iratus validos Titanas in arma,
 Quaeque fuit fatis debita, poscit opem.
 Matre fatus Terra, monstrum mirabile, taurus
 Parte sui serpens posteriore fuit. 800
 Hunc triplici muro lucis incluserat atris
 Parcarum monitu Stryx violenta trium.
 Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
 Sors erat, aeternos vincere posse deos.
 Immolat hunc Briareus facta ex adamante 805
 securi:

Et iam iam flammis exta daturus erat.
 Iuppiter alitibus rapere imperat. attulit illi
 Millius: et meritis venit in astra suis.

Vna dies media est; et fiunt sacra Mineruae:
 Nominaque a iunctis quinque diebus 810
 habent.

Sanguine prima vacat: nec fas concurrere
 ferro.

Causa,

Causa, quod est illa nata Minerua die.
 Altera, tresque super strata celebrantur arena.
 Ensis exsertis bellica laeta dea est.
 Pallada nunc pueri teneraeque ornate puellae,

Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
 Pallade placata, lanam mollite, puellae:
 Discite iam plenas exonerare colos.
 Illa etiam stantes radio percurrere telas
 Erudit; et rarum pectine denset opus. 820
 Hanc cole, qui maculas laesis de vestibus au-
 fers:

Hanc cole, velleribus quisquis athena paras.
 Nec quisquam inuita faciat bene vincula plantae
 Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
 Et licet antiquo manibus collatus Epeo 825
 Sit prior; irata Pallade mancus erit.
 Vos quoque, Phoebea morbos qui pellicis arte,
 Munera de vestris pauca referte deae.
 Nec vos turba feri censu fraudata magistri
 Spernite. discipulos attrahit illa novos. 830
 Quique moues caelum, tabulamque coloribus
 vris;

Quique facis docta mollia saxa manu.
 Mille dea est operum: certe dea carminis illa est.
 Si mereor, studiis adsit amica meis.
 Coelius ex alto qua mons descendit in aequum,

Hic vbi non plana est, sed prope plana via est ;
Parua licet videas Captrae delubra Minesuae ,

Quae dea natali coepit habere suo.

Nominis in dubio caussa est. capitale vocamus

Ingenium follers : ingeniosa dea est. 840

An, quia de capitis fertur sine matre paterni

Vertice cum clypeo profiluisse suo ?

An, quia perdomitis ad nos captiua Faliscis

Venit : et hoc ipsum littera prisca docet ?

An, quod habet legem, capitis quae pen- 845
dere poenas

Ex illo iubeat furta reperta loco ?

A quacunque trahis ratione vocabula, Pallas :

Pro Ducibus nostris aegida semper habe.

Summa dies e quinque tubas lustrare canoras

Admonet, et forti sacrificare deae. 850

Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu ;

Hic here Phryxae vellera pressit ouis.

Seminibus tostis sceleratae fraude nouercae

Sustulerat nullas, vt solet, herba comas.

Mittitur ad tripodas, certa qui sorte repor- 855
tet,

Quam sterili terrae Delphicus edat opem.

Hic quoque corruptus pro semine nuntiat Helles

Et iuuenis Phryxi funera sorte peti.

Vtque recusantem ciues, et tempus, et Ino

Compulerunt regem iussa nefanda pati ; 860

Et soror, et Phryxus, velati tempora ramis,
Stant

Stant simul ante aras : iunctaque fata gemunt.
 Adspicit hos, vt forte pependerit aethere, mater;
 Et ferit attonita pectora nuda manu:
 Inque draconigenam nimbis comitantibus 865
 urbem

Defilit : et natos eripit inde suos.
 Vtque fugam rapiant, aries nitidissimus auro
 Traditur. ille vehit per freta longa duos.
 Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
 Femina ; cum de se nomina fecit aquae. 870
 Pene simul periit, dum vult succurrere lapsae,
 Frater ; et extentas porrigit vsque manus.
 Flebat, vt amissa gemini consorte pericli,
 Caeruleo iunctam nescius esse deo.
 Littoribus tactis aries sit sidus : at huius 875
 Peruenit in Colchas aurea lana domos.

Tres vbi Luciferos veniens praemisit Eos ;
 Tempora nocturnis aequae diurna feres.
Inde quater pastor saturos vbi clausit hoedos,
 Canuerint herbae rore recente quater ; 880
 Ianus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,
 Et Romana Salus, atque Pacis erit.

Luna regit menses. huius quoque tempora
 mensis
 Finit Auentino Luna colenda iugo.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M

LIBER QVARTVS.

Alma, faue vati, geminorum mater Amorum.
 At vatem vultus rettulit illa suos.

Quid tibi, ait, mecum? certe maiora canebas.

Num vetus in molli pectore vulnus habes?

Scis dea, respondi, de vulnere. (risit: et aether

Protinus ex illa parte serenus erat.)

Saucius, an sanus, numquid tua signa reliqui?

Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.

Quae decuit, primis sine crimine lusimus annis:

Nunc teritur nostris area maior equis. 10

Tempora cum caussis, Annalibus eruta priscis,

Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mens-

fem:

Et vatem, et menssem scis, Venus esse, tuos.

Mota Cytheriaca leuiter mea tempora myrto 15

Contigit: et, Coeptum perfice, dixit, opus.

Sensimus; et subito caussae patuere dierum.

Dum licet, et spirant flamina; naus eat.

Si

Si qua tamen pars te de Fastis tangere debet,

Caesar, in Aprili, quo tenearis, habes. 20

Hic ad te magna descendit imagine mensis;

Et fit adoptiua nobilitate tuus.

Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,

Vidit, et auctores rettulit ipse suos.

Vtque fero, Marti primam dedit ordine for-

tem,

Quod sibi nascenti proxima caussa fuit;

Sic Venerem, gradibus multis in gente repertam,

Alterius voluit mensis habere locum.

Principiumque sui generis, reuolutaque quae-

rens

Saecula, cognatos venit ad vsque deos. 30

Dardanon Electra nesciret Atlantide cretum

Scilicet; Electran concubuisse Ioui?

Huius Erichthonius: Tros est generatus ab illo:

Affaracon creat hic: Affaracusque Capyn.

Proximus Anchisen; cum quo commune pa-

rentis

Non dedignata est nomen habere Venus.

Hinc satus Aeneas, pietas spectata per ignes

Sacra, patremque humeris altera sacra, tulit.

Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:

Vnde domus Teucros Iulia tangit auos. 40

Postumus huic: qui, quod filius fuit ortus in

altis,

Siluius in Latia gente vocatus erat.

G 5

Isque,

Isque, Latine, tibi pater est : subit Alba Latinum:
 Proximus est titulis Epitos, Alba, tuis.
 Ille dedit Capii recidiua vocabula Troiae; 48
 Et tuus est idem, Calpete, factus auus.
 Cumque patris regnum post hunc Tiberinus ha-
 beret ;

Dicitur in Tuscae gurgite mertus aquae.
 Iam tamen Agrippan genitum, Remulumque ne-
 potem

Viderat : in Remulum fulmina missa ferunt. 50
 Venit Auentinus post hos : locus vnde vocatus ;
 Mons quoque. post illum tradita regna Procae.
 Quem sequitur diri Numitor germanus Amuli.
 Ilia cum Lauso de Numitore sati.

Ense cadit patruo Lausus : placet Ilia Marti ; 55
 Teque parit, gemino iuncte Quirine Remo.
 Ille suos semper Venerem Martemque parentes
 Dixit : et emeruit vocis habere fidem.

Neue secuturi possent nescire nepotes,
 Tempora Dis generis continuata dedit. 60
 Sed Venerem mensem Graio sermone notatum
 Auguror : a spumis est dea dicta maris.

Nec tibi sit mirum Graio rem nomine dici :
 Itala nam tellus Graecia maior erat.
 Venerat Euander plena cum classe suorum : 66
 Venerat Alcides, Graius vterque genus.
 Hospes Auentinis armentum paut in herbis
 Clauiger : et tanto est Albula pota deo.

Dux

Dux quoque Neritius, testes Laestrygones ex-
stant :

Et quod adhuc Circes nomina littus habet. 70

Et iam Telegoni, iam moenia Tiburis vdi
Stabant: Argolicae quod posuere manus.

Venerat Atrides fatis agitatus Halesus ;

A quo se dictam terra Falisca putat.

Adilce Troianae suaforem Antenora pacis, 75

Et generum Oeniden, Appule Daunc, tuum.

Serus ab Iliacis, et post Antenora, flammis

Attulit Aeneas in loca nostra deos.

Huius erat Solymus, Phrygia comes exul ab Ida :

A quo Sulmonis moenia nomen habent. 80

Sulmonis gelidi, patriae, Germanice, nostrae.

Me miserum, Scythico quam procul illa solo
est !

Ergo ego? tam longas sed supprime, Musa,
querelas :

Non tibi sunt moesta sacra canenda lyra.

Quo non liuor abit? sunt, qui tibi mensis 85
honorem

Eripuisse velint, innideantque, Venus.

Nam, quia Ver aperit tunc omnia, densaque
cedit

Frigoris asperitas, fetaque terra parit ;

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum :

Quem Venus iniecta vindicat alma manu. 90

Illam quidem totum dignissima temperat orbem :

Illam

Illa tenet nullo regna minora deo :
 Iuraque dat caelo, terrae, natalibus vndis ;
 Perque suos initus continet omne genus.
 Illa deos omnes [longum enumerare] crea- 95
 uit :

Illa fatis causas arboribusque dedit :
 Illa rudes animos hominum contraxit in vnum :
 Et docuit iungi cum pare quemque sua.
 Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda
 voluptas ?

Nec coëant pecudes, si leuis absit amor. 100
 Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
 Frontem dilectae laedere parcit ovīs.
 Deposita taurus sequitur feritate iuencam,
 Quem toti saltus, quem nemus omne, tremunt.
 Vis eadem, lato quodcunque sub aequore 105
 viuit,

Seruat; et innumeris piscibus implet aquas.
 Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
 Venerunt cultus mundaque cura sui.
 Primus amans carmen vigilatum nocte negata
 Dicitur ad clausas concinuisse fores. 110
 Eloquiumque fuit duram exorare puellam:
 Proque sua causa quisque disertus erat.
 Mille per hanc artes morae: studioque placendi,
 Quae latuere prius, multa reperta ferunt.
 Hanc quisquam titulo mensis spoliare se- 115
 cundi

Audeat ?

Audeat? a nobis sit procul iste furor.
 Quid, quod vbique potens, templisque frequen-
 tibus aucta,

Vrbe tamen nostra ius dea maius habet?
 Pro Troia, Romane, tua Venus arma ferebat;
 Cum genuit teneram cuspide laesa manum, 120
 Caelestesque duas Troiano iudice vicit.

(Ah! nolim victas hoc meminisse deas!)
 Affracique nurus dicta est: vt scilicet olim
 Magnus Iuleos Caesar haberet auos.
 Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius 125
 vllum.

Vere nitent terrae: vere remissus ager.
 Nunc herbae rupta tellure cacumina tollunt;
 Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
 Et formosa Venus formoso tempore digna est:
 Vtique solet, Marti continuata suo. 130
 Vere monet curuas materna per aequora puppes
 Ire: nec hibernas iam timuisse minas.

Rite deam Latiae colitis matresque nurusque;
 Et vos, quis vittae longaque vestis abest.
 Aurea marmoris redimicula soluite collo: 135
 Demite diuitias: tota lauanda dea est.

Aurea siccato redimicula reddite collo:
 Nunc alii flores, nunc noua danda rosa est.
 Vos quoque sub viridi myrto iubet illa lauari:
 Causaque, cur iubeat, (discite) certa 140
 subest.

Littore

Littore siccabat rorantes nuda capillos.
 Viderunt Satyri, turba proterua, deam.
 Sensit, et adposita texit sua corpora myrto.
 Tuta fuit facto: vosque referre iubet.
 Discite nunc, quare Fortunae tura Virili 145
 Detis eo, calida qui locus humet aqua.
 Accipit ille locus posito velamine cunctas;
 Et vitium nudi corporis omne videt.
 Ut tegat hoc, celetque viros, Fortuna Virilis
 Praestat, et hoc paruo ture rogata facit. 150
 Nec pigeat niueo tritum cum lacte papauer
 Sumere, et expressis mella liquata fauis.
 Cum primum cupido Venus est deducta marito;
 Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit.
 Supplicibus verbis illam placate: sub illa 155
 Et forma, et mores, et bona fama manent.
 Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est:
 Cumæana, veteres, consuluistis anum.
 Templam iubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
 Inde Venus verso nomina corde tenet. 160
 Semper ad Aeneadas placido, pulcerrima, vultu
 Respice: totque tuas, diua, tuere nurus.
 Dum loquor, elatae metuendus acumine caudae
 Scorpions in virides praecipitatur aquas.
Nox ubi transierit, caelumque rubescere 165
 primo
 Coeperit, et tactae rore querentur aues;
 Semustamque facem vigilata nocte viator
 Ponet,

Ponet, et ad solitum rusticus ibit opus;

Pliades incipiunt humeros releuare paternos,

Quae septem dici, sex tamen esse solent. 170

Seu quod in amplexum sex hinc venere deorum:

Nam Steropen Marti concubuisse ferunt;

Neptuno Halcyonen, et te, formosa Celaeno:

Maian, et Elestran, Taygetenque Ioui:

Septima mortali Merope tibi, Sisyphæ, 175

nupsit.

Poenitet; et facti sola pudore latet.

Sive quod Electra Troiae spectare ruinas

Non tulit; ante oculos opposuitque manum,

Ter sine perpetuo caelum versetur in axe;

Ter iungat Titan, terque resoluat 180

equos;

Protinus inflexo Bercynthia tibia cornu

Flabit, et Idaeae festa Parentis erunt.

Ibunt semimares, et inania tympana tudent;

Aeraque tinnitus aere repulsa dabunt.

Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur 185

Vrbis per medias exululata vias.

Scena sonat, Ludique vocant. spectate. Qui-

rites;

Et Fora Marte suo litigiosa vacent.

Quaerere multa liber: sed me sonus aeris acud

Terret, et horrendo lotos adunca sono. 190

Da, dea, quas sciter, doctas, Cybelæa, neptcs.

Audit; et has curae iussit adesse meae.

Pandite,

Pandite, mandati memores, Heliconis alumnae,
 Gaudeat assiduo cur Dea Magna sono.
 Sic ego; sic Erato: (mensis Cythereius illi 195
 Cessit; quod teneri nomen Amoris habet:)
 Reddita Saturno fors haec erat; Optime regum,
 A nato sceptris excutiere tuis.
 Ille suam metuens, ut quasque erat edita, prolem
 Deorat; immeritam visceribusque tenet. 200
 Saepe Rhea quæsta est toties secunda, nec unquam

Mater; et indoluit fertilitate sua.
 Iuppiter ortus erat, pro magna teste vetustas
 Creditur, acceptam parce mouere fidem.
 Veste latens saxum caelesti viscere fedit. 205
 Sic genitor fati decipiendus erat.
 Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ide;
 Tutus ut infanti vagiat ore puer.
 Pars clypeos rudibus, galeas pars tundit inanes:
 Hoc Curetes habent, hoc Corybantes 210
 opus.

Res latuit patrem: priscipue imitamina facti
 Aera deae comites raucaque terga mouent.
 Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant:
 Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
 Desierat, coepi: Cur huic, genus acre, leo- 215
 nes,

Praebeat insolitas ad iuga curua iubas?
 Desieram, coepi: Feritas mollita per illam
 Creditur.

Creditur. id curru testificata suo est.

At cur turrita caput est ornata corona?

An Phrygiis turres vrbibus illa dedit? 220

Adnuit. Vnde venit, dixi, sua membra secandi

Impetus? Vt tacui, Pieris orsa loqui:

Phryx puer in siluis, facie spectabilis, altis

Turrigeram casto vinxit amore deam.

Hunc sibi seruari voluit, sua templa tueri: 225

Et dixit, Semper fac puer esse velis.

Ille fidem iussis dedit; et, Si mentiar, inquit,

Vltima, quam fallam, sit Venus illa mihi.

Fallit: et in Nympha Sagaritide definit esse,

Quod fuit, huic poenas exigit ira deae. 230

Naidā vulneribus succidit in arbore factis.

Illa perit. fatum Naidos arbor erat.

Hic furit: et, credens thalami procumbere te-
ctum,

Effugit, et cursu Dindyma summa petit.

Et modo, Tolle faces; Remoue, modo ver- 235
bera, clamat.

Szepe Palaestinas iurat adesse deas.

Ille etiam saxo corpus laniauit acuto;

Longaque in immundo puluere tracta coma est.

Voxque fuit, Merui: meritas dem sanguine
poenas.

Ah! pereant partes, quae nocuere mihi! 240

Ah pereant! dicebat adhuc. onus inguinis aufert;

Nullaque sunt subito signa relicta viri.

Ouid. Fast.

H

Venit

Venit in exemplum furor hinc, mollesque mi-
nistri

Caedunt iæctatis vilia membra comis.

Talibus Aoniae facunda voce Camoenae 245

Reddita quaesiti caussa furoris erat,

Hoc quoque, dux operis, moneas, precor; vn-
de petita

Venerit. an nostra semper in Vrbe fuit?

Dindymon, et Cybelen, et amoenam fontibus
Iden

Semper, et Iliacas Mater amavit opes. 250

Cum Troiam Aeneas Italos portaret in agros;

Est dea sacriferas paene secuta rates.

Sed nondum fatis Latio sua numina posci

Senferat; adfuetis substiteratque locis.

Post, vt Roma potens opibus iam faecula 255
quinque

Vidit, et edomito sustulit orbe caput;

Carminis Euboici fatalia verba sacerdos

Inspicit. inspectum tale fuisse ferunt:

Mater abest; Matrem iubeo, Romane, requiras.

Cum veniet, casta est accipienda manu. 260

Obscurae fortis Patres ambagibus errant:

Quaeue parens absit, quoue petenda loco.

Consultitur Paeon: diuumque arcessite Matrem,

Inquit: in Idaeo est inuenienda iugo.

Mittuntur proceres. Phrygiae tum sceptrata 265
tenebat

Attalus:

Attalus: Aufoniis rem negat ille viris.
 Mira canam. longo tremuit cum murmure tellus:
 Et sic est adytis diua locuta suis:
 Ipsa peti volui. ne sit mora: mitte volentem.
 Dignus Roma locus, quo deus omnis eat. 270
 Ille soni terrore pauens, Proficiscere, dixit;
 Nostra eris. in Phrygios Roma refertur auos.
 Protinus innumerae caedunt pineta secures
 Illa, quibus fugiens Phryx pius vsus erat.
 Mille manus coeunt: et picta coloribus vstis 275
 Caelestum Matrem concaua puppis habet.
 Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
 Longaque Phryxae stagna fororis adit;
 Rhoeteumque rapax, Sigeaque littora transit;
 Et Tenedum veteres Eetionis opes. 280
 Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
 Quaque Carysteis frangitur vnda vadis.
 Transit et Icarium, lapsas vbi perdidit alas
 Icarus, et vastae nomina fecit aquae.
 Tum laeua Creten, dextra Pelopeidas vndas 285
 Deserit: et Veneri sacra Cythera petit.
 Hinc mare Trinacrium, candens vbi tingere fer-
 rum
 Brontesque, et Steropes, Acmonidesque fo-
 lent:
 Aequoraque Afraligit, Sardoque regna sinistris
 Prospicit a remis, Aufoniamque tenet. 290
 Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
 H 2 Diuidit,

Quicumque adspiciunt, mente carere putant.

Submissoque genu, vultus in imagine diuae

Figit, et hos edit crine iacente sonos:

Supplicis, alma, tuae, genitrix fecunda deorum,

Accipe sub certa conditione preces. 320

Casta negor, si tu damnas; meruisse fatebor.

Morte luam poenas iudice victa dea.

Sed, si crimen abest, tu nostrae pignora vitae

Re dabis: et castas casta sequere manus.

Dixit: et exiguo funem conamine traxit. 315

Mira sed et scena testificata loquar.

Mota dea est; sequiturque ducem, laudatque
sequendo.

Index laetitiae fertur in astra sonus.

Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores

Ostia dixerunt, vnde sinister abit. 330

Nox aderat: querno religant a stipite funem:

Dantque leui somno corpora functa cibo.

Lux aderat: querno soluunt a stipite funem:

Ante tamen posito tura dedere foco.

Ante coronata puppi, sine labe iuencam 335

Mactarunt, operum coniugiique rudem.

Est locus, in Tiberin qua lubricus influit Almo,

Et nomen magno perdit ab amne minor.

Illic purpurea canus, cum veste sacerdos

Almonis Dominam sacraque lauit aquis. 340

Exululant comites, furiosaque tibia flarur;

Et feriunt molles taurae terga manus.

Claudia praecedit, laeto celeberrima vultu;

Credita vix tandem teste pudica dea.

Ipsa sedens plauastro porta est inuecta Ca- 345
pena:

Sparguntur iunctae flore recente boues.

Nasica accepit: templi tunc extitit auctor.

Augustus nunc est; ante Metellus erat.

Substitit hic Erato. mora fit, si cetera quaeram.

Dic, inquam, parua cur stipe quaerat 350
opes?

Contulit aes populus; de quo delubra Metellus

Fecit, ait, dandae mos stipis inde manet.

Cur vicibus factis ineant conuiuia, quaero,

Tum magis, indictas concelebrentque dapes.

Quod bene mutarit sedem Berecynthia, di- 355
xit;

Captant mutatis sedibus omen idem.

Infiteram, quare primi Megalesia ludī

Vrbe forent nostra: cum dea (sensit enim:)

Illa deos, inquit, peperit. cessere parenti:

Principiumque dati Mater honoris habet. 360

Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus?

Cum tanto Phrygia Gallica distet humus?

Inter, ait, viridem Cybelen altisque Celaenas,

Amnis it infana, nomine Gallus, aqua.

Qui bibit inde, furit. procul hinc discedite, 365
quis est

Cura bonae mentis, qui bibit inde, furit.

Non

Non pudet herbofum, dixi, posuisse moretum.

In Dominae mensis? an sua causa subest?

Lacte mero veteres vsi memorantur, et herbis;

Sponte sua si quas terra ferebat, ait. 370

Candidus elisae miscetur caseus herbae;

Cognoscat priscos vt dea prisca cibos.

Postera cum caelo motis Pallantias astris

Fulserit; et niueos Luna leuarit equos;

Qui dicet, Quondam sacrata est colle Qui- 375

rini,

Hac Fortuna die Publica; verus erit.

Tertia lux (memini) Ludis erat, at mihi qui-
dam

Spectanti senior, contiguusque loco,

Haec, ait, illa dies, Libycis qua Caesar in oris

Perfida magnanimi contudit arma iubaе. 380

Dux mihi Caesar erat, sub quo meruisse Tribunus

Glorior. officio praefuit ille meo.

Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,

Inter bis quinos vsus honore Viros.

Plura locuturi subito seducimur imbres. 385

Pendula caelestes Libra mouebat aquas.

Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat;

Ensiser Orion aequore mersus erit.

Proxima victricem cum Romam inspexerit Eos,

Et dederit Phoebos stella fugata locum; 390

Circus erit pompa celebris, numeroque Deorum:

H 4

Primaque

Primaque ventosis palma petetur equis.
 Hic Cereris Ludi: non est opus indice caussa,
 Sponte Deae munus promeritumque patent.
Messis erant primis virides mortalibus her- 395
 bae;

Quas tellus nullo sollicitante dabat.
 Et modo carpebant viuaci cespitate gramen:
 Nunc epulae tenera fronde cacumen erant.
 Postmodo glans nata est. bene erat iam glande
 reperta:

Duraque magnificas quercus habebat opes. 400
Prima Ceres homini, ad meliora alimenta vo-
 cato,

Mutauit glandes vtiliore cibo.
 Illa iugo tauros collum praebere coëgit:
 Tum primum soles eruta vidit humus.
Aes erat in pretio: chalybeia massa latebat. 405
 Heu quam perpetuo debuit illa tegi!

Pace Ceres laeta est. at vos oprate, coloni,
 Perpetuam Pacem, perpetuumque Ducem.

Farra Deae, micaeque licet salientis honorem
 Detis, et in veteres turea grana focos. 410

Et, si tura aberunt, vnctas accendite taedas.
 Parua bonae Cereri, sint modo casta, placent.

A boue succincti cultros remouete ministri.
 Bos aret: ignauam sacrificate suem.

Apta iugo ceruix non est ferienda securi. 415
 Viuat, et in dura saepe laboret humo.

Exigit

Exigit ipse locus, raptus vt virginis edam.

Plura recognosces: pauca docendus eris.

Terra tribus scopulis vastum procurrit in aequor

Trinacris: a posito nomen adepta loci. 420

Grata domus Cereri. multas ibi possidet vrbes;

In quibus est culto fertilis Henna solo.

Frigida caelestum matres Arethusa vocarat.

Venerat ad sacras et Dea flaua dapes.

Filia, conuētis vt erat comitata puellis, 425

Errabat nudo per sua prata pede.

Valle sub vmbrosa locus est, adspergine multa

Vuidus ex alto defilientis aquae.

Tot fuerant illic, quot habet natura, colores:

Pictaque dissimili flore nixebat humus. 430

Quam simul adspexit: Comites accedite, dixit;

Et mecum vestros flore replere sinus.

Praeda puellares animos prolestat inanis,

Et non sentitur sedulitate labor.

Haec implet lento calathos e vimine textos: 435

Haec gremium, laxos degrauat illa sinus.

Illa legit calthas: huic sunt violaria curae:

Illa pauereas subsecat vngue comas.

Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amarante, mo-

raris:

Pars thyma, pars casiam, pars meliloton 440

amant:

Plurima lecta rosa est, et sunt sine nomine flores.

Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.

H 5

Carpendū

Carpendi studio paulatim longius itur;
 Et dominam casu nulla secuta comes.
 Hanc videt, et visam patruus velociter au- 445
 fert;

Regnaque caeruleis in sua portat equis,
 Illa quidem clamabat, Iō, carissima mater,
 Auferor, ipsa suos abscideratque sinus.
 Panditur interea Diti via: iamque diurnum
 Lumen inadfecti vix patiuntur equi. 450
 At chorus aequalis, cumulatis flore canistris,
 Persephone, clamant, ad tua dona veni.
 Vt clamata filet, montes ululatibus implent;
 Et feriunt moestae pectora nuda manus.
 Attonita est plangore Ceres; modo venerat 455
 Hennam:

Nec mora, Me miseram! filia, dixit, ubi es?
 Mentis inops rapitur. quales audire solemus
 Threïcias fufis Maenadas ire comis.
 Vt vitulo mugit sua mater ab vberè raptò;
 Et quaerit foetus per nemus omne suos; 460
 Sic Dea nec retinet gemitus, et concita cursu
 Fertur; et e campis incipit, Henna, tuis.
 Inde puellaris nacta est vestigia plantae,
 Et pressam noto pondere vidit humum.
 Forsitan illa dies errori summa fuisset, 465
 Si non turbassent signa reperta sues.
 Iamque Leontinos, Amenanaque flumina cursu
 Praeterit, et ripas, herbifer Aci, tuas:
 Praete-

Praeterit et Cyanen, et fontem lenis Anapi;

Et te, vorticibus non adeunde Gela. 470

Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque,

Quaque Simaetheas accipit aequor aquas.

Antraque Cyclopum, positis exusta caminis,

Quique locus curuae nomina falcis habet:

Himeraque, et Didymen, Acragantaque, 475

Tauromenonque;

Sacrorumque Melan pascua laeta boum.

Hinc Camerinan adir, Thapsonque et Heloria

tempe;

Quaque patet Zephyro semper apertus Eryx.

Iamque Peloriaden, Lilybeaque, iamque Pa-

chynon

Lustrarat, terrae cornua trina suae. 480

Quacunque ingreditur, miseris loca cuncta que-

relis

Implet, vt amissum cum gemit ales Ityn.

Perque vices modo, Persephone, modo, Filia,

clamat.

Clamat, et alternis nomen vtrumque ciet.

Sed neque Persephone Cererem, neque filia 485

matrem

Audit: et alternis nomen vtrumque petit.

Vnaque, pastorem vidisset an arua colentem.

Vox erat, Hac gressus si qua puella tulit?

Iam color vnus inest rebus; tenebrisque te-

guntur

Omnia;

Omnia: iam vigiles conticuere canes. 490
 Alta iacet vasti super ora Typhœos Aetne,
 Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
 Illic accendit geminas pro lampade pinus:
 Hinc Cereris sacris nunc quoque taeda datur.
 Est specus exesi structura pumicis asper; 495
 Non homini regio, non adeunda ferae:
 Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
 Iungit, et aequoreas sicca pererrat aquas.
 Effugit et Syrtes, et te, Zaclaea Charybdi;
 Et vos, Nisaei, naufraga monstra, canes; 500
 Hadriacumque patens late, bimaremque Corin-
 thon.
 Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
 Hic primum sedit gelido moestissima saxo.
 Illud Cecropidae nunc quoque triste vocant.
 Sub Ioue duravit multis immota diebus, 505
 Et Lunae patiens, et pluuiialis aquae.
 Fors sua cuique loco est. quo nunc Cerealis
 Eleusin,
 Dicitur, hoc Celei rura fuisse senis.
 Ille domum glandes excussaque mora rubetis
 Portat, et arsuris arida ligna focis. 510
 Filia parua duas redigebat rupe capellas;
 Et tener in cunis filius aeger erat.
 Mater, ait virgo, (mota est Dea nomine matris)
 Quid facis in solis inecomitata iugis?
 Restitit et senior, quamuis onus virguet: et 515
 orat,
 Testa

Testa suae subeat quantulacunque casae.

Illa negat: (simularat anum, mitraque capillos
Presserat) instanti talia dicta refert:

Sospes eas, semperque parens: mihi filia rap-
ta est.

Heu melior quanto fors tua sorte mea! 520

Dixit: et, vt lacrimae, (neque enim lacri mare
deorum est)

Decidit in tepidos lucida gutta sinus.

Flent pariter, molles animi, virgoque senexque.

E quibus haec iusti verba fuere senis:

Sic tibi, quam raptam quereris, sit filia 525
sospes;

Surge: nec exiguae despice testa casae.

Cui Dea, Duc, inquit: scisti, qua cogere posses.

Seque leuat saxo, subsequiturque senem.

Dux comiti narrat, quam sit sibi filius aeger;

Nec capiat fomnos, inuigiletque malis. 530

Illa soporiferum, paruos initura penates,

Colligit agresti lene papauer humo.

Dum legit; oblito fertur gustasse palato,

Longamque imprudens exfoluisse famem.

Quae quia principio posuit ieiunia noctis; 535

Tempus habent mystae sidera visa cibi.

Limen vt intrauit, luctus videt omnia plena.

Iam spes in puero nulla salutis erat.

Matre salutata (mater Metanira vocatur)

Iungere dignata est os puerile suo, 540

Pallor

Pallor abit, subitaeque vigent in corpore vires.
 Tantus caelesti venit ab ore vigor.
 Tota domus laeta est. hoc est, materque paterque
 Nataque: tres illi tota fuere domus.
 Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte, 545
 Pomaque, et in teneris aurea mella fauis.
 Abstinet alma Ceres, somnique papauera causas
 Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
 Noctis erat medium, placidique silentia somni;
 Triptoleum gremio fustulit illa suo: 550
 Terque manu permulsi eum: tria carmina dixit;
 Carmina mortali non referenda sono.
 Inque foco pueri corpus viuento fauilla
 Obruit, humanum purget ut ignis onus.
 Excutitur somno stulte pia mater: et amens, 555
 Quid facis? exclamat: membraque ab igne
 rapit.
 Cui Dea, Dum non es, dixit, scelerata fuisti:
 Irrita materno sunt mea dona metu.
 Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
 Et feret, et culta praemia tollet humo. 560
 Dixit: et egrediens nubem trahit, inque dra-
 cones
 Transit, et aligero tollitur axe Ceres.
 Sunion expositum, Piraeaque tuta recessu
 Linqvit, et in dextrum quae iacet ora latus.
 Hinc init Aegaeum; quo Cycladas adspicit 565
 omnes;
 Ionium.

Ioniumque rapax, Icariumque legit.
Perque vrbes Asiae longum petit Hellepontum :
Diuerfumque locis alta pererrat iter.

Nam modo turilegos Arabas, modo despicit
Indos,
Hinc Libys, hinc Meroë, siccaque terra 570
subest.

Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumque,
Padumque,

Teque future parens, Tibri, potentis aquae.
Quo feror? immensum est erratas dicere terras :
Praeteritus Cereri nullus in orbe locus.

Errat et in caelo: liquidique immunia ponti 575
Adloquitur gelido proxima signa polo.

Parrhasides stellae, (namque omnia nosse po-
testis,

Aequoreas nunquam cum subeatis aquas,)

Persephonen miserae natam monstrate parenti :

Dixerat. huic Helice talia refert : 580
Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta

Confule; qui late facta diurna videt.

Sol aditus, Quam quaeris, ait, ne vana labores,

Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.

Quaesta diu secum sic est adfata Tonantem : 585

(Maximaque in vultu signa dolentis erant :)

Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata ;

Dimidium curae debet habere tuae.

Orbe pererrato, sola est iniuria facti

Cognita :

Cognita: commissi praemia raptor habet. 590
 At neque Persephone digna est praedone marito,
 Nec gener hoc nobis more parandus erat.
 Quid grauius victore Gyge captiua tulissem;
 Quam nunc, te caeli scepra tenente, tuli?
 Verum impune ferat: nos haec patiamur 595
 inultae.

Reddat, et emendet facta priora nouis.
 Iuppiter hanc lenit, factumque excusat amore;
 Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
 Non ego nobilior. posita est mihi regia caelo.
 Possidet alter aquas; alter inane Chaos. 600
 Sed si forte tibi non est mutabile pectus:
 Statque semel iuncti rumpere vincla tori:
 Hoc quoque tentemus, siquidem ieiuna remansit:
 Sin minus; inferni coniugis vxor erit.
 Tartara iussus adit sumtis Caducifer alis: 605
 Speque redit citius; visaque certa refert.
 Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
 Punica quae lento cortice poma tegunt.
 Haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset,
 Moesta parens; longa vixque resecta mo- 610
 ra est.

Atque ita, Nec nobis caelum est habitabile, dixit;
 Taenaria recipi me quoque valle iube.
 Et factura fuit: pactus nisi Iuppiter esset,
 Bis tribus vt caelo mensibus illa foret.
 Tum demum vultusque Ceres animumque 615
 recepit;

Imposuit.

Imposuitque suae spicea ferta comae.
 Largaque prouenit cessatis messis in aruis;
 Et vix congestas area cepit opes.
 Alba decent Cererem: vestes Cerealibus albas
 Sumite. nunc pulli velleris vsus abest. 620

Occupat Apriles Idus cognomine Victor
 Iuppiter: hac illi sunt data templa die.
 Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
 Atria Libertas coepit habere sua

Luce secutura tutos pete, nauita, portus; 625
 Ventus ab occasu grandine mixtus erit.
 Sit licet, vt fuerit; tamen hac Mutinensia Caesar
 Grandine militia contudit arma sua.

Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus;
 Pontifices forda sacra litate boue. 630
 Forda ferens bos est, secundaque, dicta ferendo:
 Hinc etiam fetus nomen habere putant.
 Nunc grauidum pecus est: grauidae nunc femine
 terrae.

Telluri plenae victima plena datur.
 Pars cadit arce Iouis: ter denas Curia vaccas 635
 Accipit; et largo sparsa cruore madet.
 Ast vbi visceribus vitulos rapuere ministri,
 Sectaque fumosis exta dedere focis;
 Igne cremat vitulos, quae natu maxima Virgo;
 Luce Palis populos purget vt ille cinis. 640
 Rege Numa, fructu non respondente labori,
 Ouid. Fast. I Irrita

Irrita decepti vota colentis erant.
 Nam modo siccus erat gelidis Aquilonibus an-
 nus ;

Nunc ager assidua luxuriabat aqua.
 Saepe Ceres primis dominum fallebat in 645
 herbis ;

Et leuis obfesso stabat auena solo :
 Et pecus ante diem partus edebat acerbos :
 Agnaque nascendo saepe necabat ouem :
 Silua vetus, nullaque diu violata securi,
 Stabat, Maenalis sacra relicta Deo. 650

Ille dabat tacitis animo responsa quieto
 Noctibus. hic geminas res Numa macat oues.
 Prima cadit Fauno ; leni cadit altera Somno.
 Sternitur in duro vellus vtrumque solo.

Bis caput intonsum fontana spargitur vnda ; 655
 Bis sua faginea tempora fronde premit.
 Vfus abest Veneris ; nec fas animalia mensis
 Ponere : nec digitis annulus vllus inest.

Veste rudi tectum supra noua vellera corpus
 Ponit, adorato per sua verba Deo. 660
 Interea placidam redimita papauera frontem
 Nox venit, et secum somnia nigra trahit.
 Faunus adest ; ouiumque premens pede vellera
 duro ,

Edidit a dextro talia dicta toro :
 Morte boum tibi, Rex, tellus placanda dua- 665
 rum :

Det

Det sacris animas vna necata duas.
 Excutitur terrore quies; Numa vitâ reuoluit;
 Et secum ambages caecaque iussa refert.
 Expedit errantem nemori gratissima coniux;
 Et dixit, Grauidae posceris exta bouis. 670
 Extâ bouis dantur grauidae: felicior annus
 Prouenit, et fructum terra pecusque ferunt.
 Hanc quondam Cytherea diem properantius irè
 Iussit, et aethereos praecipitauit equos;
 Vt titulum imperii quam primum luce se- 675
 quenti

Augusto inueni prospera bella darent.

Sed iam praeteritas quartus tibi Lucifer Idus
 Respicit. hac Hyades Dorida nocte petunt.

Tertia post Hyadas cum lux erit orta remotas;
 Carcere partitos Circus habebit equos. 680

Cur igitur missae vincis ardentia taedis
 Terga ferant vulpes, caussa docenda mihi.

Frigida Carseoli, nec oliuis apta ferendis,
 Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.

Hac ego Pelignos, natalia rura, petebam; 685
 Parua, sed assiduis vuida semper aquis.

Hospitis antiqui solitas intrauimus aedes.
 Demserat emeritis iam iuga Phoebus equis.

Is mihi multa quidem, sed et haec, narrare so-
 lebat;

Vnde meum praefens instrueretur opus. 690
 I 2 Hoc,

Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat

Rus breue cum duro parca colona viro,
Ille suam peragebat humum: siue vsus aratri,
Siue cauae falcis, siue bidentis erat.

Haec modo verrebat stantem tibicine vil- 695
lam:

Nunc matris plumis oua fouenda dabat.
Aut virides maluas, aut fungos colligit albos:
Aut humilem grato calfacit igne focum.

Et tamen assiduis exercet brachia telis;
Aduersumque minas frigoris arma parat. 700

Filius huius erat primo lasciuus in aeuo;
Addideratque annos ad duo lustra duos.

Is capit extremi vulpem sub valle salicti:
Abstulerat multas illa cohortis aues.

Captiuam stipula foenoque inuoluit, et ignes 705
Admouet. vrentes effugit illa manus.

Qua fugit, incendit vestitos messibus agros:
Damnosis vires ignibus aura dabat.

Factum abiit; monumenta manent. nam viuere
captam

Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat. 710
Vtque luat poenas gens haec, Cerealibus ardet:
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.

Postera cum veniet, terras visura patentes,
Memnonis in roseis lutea mater equis;

E duce lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen, 715
Sol

Sol abit: egresso victima maior adest.
 Vacca sit an taurus, non est cognoscere prom-
 tum:

Pars prior adparet: posteriora latent.
 Seu tamen est taurus, siue est hoc femina signum;
 Iunone inuita munus amoris habet. 720

Nox abiit, oriturque Aurora. Palilia poscor.
 Non poscor frustra; si fauet alma Pales.
 Alma Pales, faueas pastoria sacra canenti;
 Protequor officio si tua festo pio.

Certe ego de vitulo cinerem stipulasque fa- 725
 bales

Saepe tuli plena, februa casta, manu.
 Certe ego transilui positas ter in ordine flammis;
 Virgaque roratas laurea misit aquas.

Mota dea est; operique fauet. naualibus exi,
 Puppis: habent ventos iam tua vela suos. 730
 I, pete virginea, populus, suffimen ab ara:
 Vesta dabit. Vestae munere purus eris.

Sanguis equi suffimen erit, vitulique fauilla.
 Tertia res, durae culmen inane fabae.
 Pastor, oues saturas ad prima crepuscula 735
 lustra.

Vda prius spargat, virgaque verrat humum.
 Frondibus, et fixis decorentur ouilia ramis;
 Et tegat ornatas longa corona fores.
 Caerulei fiant viuo de sulphure fumi;
 Tactaque fumanti sulphure balet ouis. 740
 I 3 Vre

Vre mares oleas, taedamque, herbasque Sabinas;

Et crepet in mediis laurus adusta focis.

Libaque de milio milii fuscilla sequatur :

Rustica praecipue quo dea laeta cibo est.

Adde dapes mulctramque suas : dapibus- 745
que refectis

Siluicolam tepido lacte precare Palen.

Confule, dic, pecori pariter, pecorisque ma-
gistris :

Effugiat stabulis noxa repulsa meis.

Siue sacro paui, sediuē sub arbore sacra ;

Pabulaque in bustis inscia carpsit ovis : 750

Seu nemo intraui vetitum, nostrisue fugatae

Sunt oculis Nymphae, semicaperue Deus :

Seu mea falx ramo lucum spoliauit opaco,

Vnde data est aegrae fiscina frondis oui :

Da veniam culpae : nec, dum degrandi- 755
nat, obsit

Agresti fano supposuisse pecus.

Nec noceat turbasse lacus, ignoscite Nymphae,

Mota quod obscuras vngula fecit aquas.

Tui Dea, pro nobis fontes fontanaeque placa

Numina ; tu sparsos per nemus omne Deos. 760

Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianae ;

Nec Faunum, medio cum premit arua die.

Pelle procul morbos, valeant hominesque gre-
gesque ;

Et valeant vigiles, prouida turba, canes.

Neue

Neue minus multo redigam, quam mane 765
 fuerunt ;

Neue gemam referens vellera rapta lupo.
 Absit iniqua fames. herbae, frondesque fu-
 persint :

Quaeque lauent artus, quaeque bibantur,
 aquae.

Vbera plena premam. referat mihi caseus aera :

Dentque viam liquido vimina rara sero. 770

Sitque salax aries ; conceptaque femina coniux

Reddat ; et in stabulo multa fit agna meo.

Lanaque proueniat nullas laesura puellas,

Mollis, et ad teneras quamlibet apta manus.

Quae precor, eueniant : et nos faciamus 775
 ad annum

Pastorum dominae grandia liba Pali.

His Dea placanda est : haec tu conuersus ad
 ortus

Dic ter, et in viuo perluere rore manus.

Tum licet, apposita, veluti cratere, camella,

Lac niueum potes, purpureamque sapam. 780

Moxque per ardentis stipulae crepitantis acer-
 uos

Traicias celeri strenua membra pede.

Expositus mos est. moris mihi restat origo.

Turba facit dubium ; coeptaque nostra tenet.

Omnia purgat edax ignis, vitiumque me- 785
 tallis

Excoquit. idcirco cum duce purgat oues.
An, quia cunctarum contraria femina rerum
 Sunt duo discordes ignis et vnda Dei;
 Iunxerunt elementa patres: aptumque putarunt
 Ignibus et sparsa tangere corpus aqua? 790
An, quod in his vitae caussa est; haec perdidit
 exul:
 His noua fit coniux: haec duo magna putant?
Vix equidem credo; sunt, qui Phaëthonta re-
 ferri
 Credant, et nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque, cum faxis pastores faxa tere- 795
 bant,
 Scintillam subito profiluisse ferunt.
Prima quidem periiit: stipulis excepta secunda
 est.
 Hoc argumenti flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Aeneïa fecit,
 Innocuum victo cui dedit ignis iter? 800
Num tamen est vero propius; cum condita Ro-
 ma est,
 Transferri iussos in noua tecta Lares?
 Montesque domum tectis agrestibus ignem,
 Et cessaturae supposuisse casae?
 Per flammam saluisse pecus, saluisse colonos? 805
 Quod sit natali nunc quoque, Roma, tuo.
Ipse locus caussas vati facit. Urbis origo
 Venit. ades festis, magne Quirine, tuis.

Iam

Iam luerat poenas frater Numitoris, et omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat. 810

Contrahere agrestes, et moenia ponere vtrique
Conuenit. ambigitur, moenia ponat vter.

Nil opus est, dixit, certamine, Romulus vllō.

Magna fides auium est: experiamur aues.

Res placet. alter init nemorosi saxa Palati: 815

Alter Auentinum mane cacumen adit.

Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine:
pacto

Statur: et arbitrium Romulus vrbis habet.

Apta dies legitur, quae moenia signet aratro.

Sacra Palis suberant: inde mouetur opus. 820

Fossa fit ad solitum: fruges iaciuntur in ima,

Et de vicino terra petita solo.

Fossa repletur humo, plenaque imponitur ara;

Et nouus accenso fungitur igne focus.

Inde premens stiuam designat moenia fulco: 825

Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.

Vox fuit haec Regis: Condenti, Iuppiter, vr-
bem,

Et genitor Mauors, Vestaque mater, ades:

Quosque pium est adhibere Deos, aduertite
cuncti:

Auspicius vobis hoc mihi furgat opus. 830

Longa sit huic aetas, dominaeque potentia
terrae:

Sitque sub hac oriens occidiusque dies.

Ille precabatur. tonitru dedit omina laeuo
 Iuppiter: et laeuo fulmina missa polo.
 Augurio laeti iaciunt fundamina ciues; 835
 Et nouus exiguo tempore murus erat.
 Hoc Celer vrguet opus, quem Romulus ipse vo-
 carat;
 Sintque, Celer, curae, dixerat, ista tuae.
 Neue quis aut muros, aut factam vomere
 fossam
 Transeat, audentem talia dede neci. 840
 Quod Remus ignorans, humiles contemnere
 muros
 Coepit: et, His populus, dicere, tutus erit?
 Nec mora, tranfluit. retro Celer occupat au-
 sum.
 Ille premit duram sanguinolentus humum.
 Haec vbi Rex didicit; lacrimas introrsus 845
 obortas
 Deorat, et clausum pectore vulnus habet.
 Fiere palam non vult, exemplaue fortia seruat:
 Sicque meos muros transeat hostis, ait.
 Dat tamen exsequias: nec iam suspendere fletum
 Sustinet; et pietas dissimulata patet. 850
 Osculaque adplicuit posito suprema feretro:
 Atque ait; Inuito frater adempte, vale.
 Arfurosque artus vnxit: fecere, quod ille,
 Faustus, et moestas Acca soluta comas.
 Tum iuuenem nondum facti fleuere Qui- 855
 rites.
 Vltima

Ultima plorato subdita flamma rogo.
 Vrbis oritur (quis tunc hoc vlli credere posset?)
 Victorem terris impositura pedem.
 Cuncta regas; et sis magno sub Caesare semper:
 Saepe etiam plures nominis huius habe. 860
 Et quoties steteris domito sublimis in orbe;
 Omnia sint humeris inferiora tuis.

Dicta Pales nobis. idem Vinalia dicam.
 Vna tamen media est inter vtramque dies.
 Numina vulgares Veneris celebrate puellae. 865
 Multa professarum quaestibus apta Venus.
 Poscite ture dato formam, populi que fauorem:
 Poscite blanditias, dignaque verba ioco.
 Cumque sua dominae date grata sisymbria
 myrto,

Textaque composita iuncea vincla rosa. 870
 Templa frequentari Collinae proxima portae
 Nunc decet: a Siculo nomina colle tenent.
 Vtque Syracusas Arethufidas abstulit armis
 Claudius, et bello te quoque cepit, Eryx:
 Carmine viuacis Venus est translata Sybyl- 875
 lae;

Inque suae stirpis maluit vrbe coli.
 Cur igitur Veneris festum Vinalia dicant,
 Quaeritis; et quare sit Iouis ista dies?
 Turnus, an Aeneas Latiae gener esset Amatae;
 Bellum erat. Hetruscas Turnus adoptat 880

opes.

Clarus

Clarus erat, sumtisque ferox Mezentius armis :
Et vel equo magnus, vel pede maior erat.

Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
Partibus. haec contra dux ita Tuscus ait :

Stat mihi non paruo virtus mea. vulnera 885
testes ;

Armaque, quae sparsi sanguine saepe meo.
Qui petis auxilium, non grandia diuide mecum
Praemia, de lacubus proxima musta tuis.
Nulla mora est operae. vestrum dare ; vincere
nostrum est.

Quam velit Aeneas ista negata mihi ! 890
Adruerant Rutuli. Mezentius induit arma :

Induit Aeneas ; alloquiturque Iouem.
Hostica Tyrrheno vota est vindemia Regi,
Iuppiter : e Latio palmite musta feras.

Vota valent meliora : cadit Mezentius in- 895
gens,

Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis fordidus vis :
Redduntur merito debita vina Ioui.

Dicta dies hinc est Vinalia. Iuppiter illam
Vindicat, et festis gaudet inesse suis. 900

Sex ubi, quae restant, luces Aprilis habebit ;
In medio cursu tempora veris erunt.

Et frustra pecudem quaeres Athamantidos
Helles ;

Signaque dant imbres : exoriturque Canis.

Hac

Hac mihi Nomento Romam cum luce re- 905
direm,

Obstitit in media candida pompa via.

Flamen in antiquae lucum Robiginis ibat,

Exta canis flammis, exta daturus ouis.

Protinus accessi; ritus ne nescius essem.

Edidit haec Flamen verba, Quirine, tuus: 910

Aspera Robigo, parcas Cerealibus herbis:

Et tremat in summa laeue cacumen humo.

Tu sata sideribus caeli nutrita secundis

Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.

Vis tua non leuis est, quae tu frumenta no- 915
tasti;

Moeustus in amissis illa colonus habet.

Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;

Nec sic marmoreo pallet adusta gelu:

Quantum, si culmos Titan incalfacit vdos.

Tum locus est irae, diua timenda, tuae. 920

Parce, precor, scabrasque manus a messibus
aufer;

Neue noce cultis: posse nocere sat est.

Nec teneras segetes, sed durum contere ferrum:

Quodque potest alios perdere, perde prior.

Vtilius gladios et tela nocentia carpes. 925

Nil opus est illis: otia mundus agit.

Sarcula nunc, durusque bidens, et vomer ad-
uncus,

Ruris opes, niteant: inquinet arma situs.

Cona-

Conatusque aliquis vagina ducere ferrum ;
 Adstrictum longa sentiat esse mora. 930

At tu ne viola Cererem : semperque colonus
 Absenti possit soluere vota tibi.

Dixerat. a dextra villis mantele solutis,
 Cumque meri patera turis acerra fuit.

Tura focus vinumque dedit, fibrasque bi- 935
 dentis,

Turpiaque obscenae, vidimus, exta canis.
 Tum mihi, Cur detur sacris noua victima,
 quaeris ?

Quaesieram : Causam percipe, Flamen ait :
 Est Canis, Icarium dicunt, quo fidere moto
 Tosta fitit tellus, praecipiturque seges. 940

Pro cane fidereo canis hic imponitur arae :
 Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.

Cum Phrygis Assaraci Titania fratre relicto
 Sustulit immenso ter iubar orbe suum ;
 Mille venit variis florum dea nexa coronis : 945
 Scena ioci morem liberioris habet.

Exit et in Maias sacrum Florale Kalendas.

Tunc repetam : nunc me grandius vrget opus.
 Aufert, Vesta, diem : cognato, Vesta, recepta
 est

Limine. sic iusti constituere patres. 950
 Phoebus habet partem ; Vestae pars altera cessit :
 Quod superest illis, tertius ipse tenet,

Statē

Et vos Lunares exfluistis equi.
 Sed neque terra diu caelo, nec caetera Phoebō
 Sidera cedebant; par erat omnis honos.
 Saepe aliquis folio, quod tu, saturne, tenebas,
 Ausus de media plebe sedere Deus. 20
 Et latus Oceano quisquam deus aduena iunxit:
 Tethys et extremo saepe recepta loco est.
 Donec Honos, placidoque decens Reuerentia
 vultu

Corpora legitimis imposuere toris.
 Hinc fata Maiestas; hos est Dea censa pa- 25
 rentes:

Quaque die partu est edita, magna fuit.
 Nec mora: confedit medio sublimis Olympo
 Aurea, purpureo conspicienda sinu.
 Confedere simul Pudor et Metus. omne videres
 Numen ad hanc cultus composuisse suos. 30
 Protinus intrauit mentes suspectus honorum.
 Fit pretium dignis; nec sibi quisque placet.
 Hic status in caelo multos permanfit in annos:
 Dum senior fatis excidit arce Deus.

Terra feros partus, immania monstra, Gi- 35
 gantas

Edidit, aufuros in Iouis ire domum.
 Mille manus illis dedit, et pro cruribus angues:
 Atque ait, In magnos arma mouete deos.
 Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
 Et magnum bello sollicitare Iouem. 40
 Fulmina

Fulmina de caeli iaculatus Iuppiter arce,
 Vertit in auctores pondera vasta suos.
 His bene Maiestas armis defensa Deorum
 Restat: et ex illo tempore firma manet.
 Adsidet illa Ioui: Iouis est fidissima custos: 45
 Et praestat sine vi sceptrata tremenda Ioui.
 Venit et in terras: coluerunt Romulus illam
 Et Numa: mox a Ii, tempore quisque suo.
 Illa patres in honore pio matresque tuetur:
 Illa comes pueris virginibusque venit. 50
 Illa datos fasces commendat, eburque curule:
 Illa coronatis alta triumphat equis.
 Finierat voces Polyhymnia, dicta probarunt
 Clioque, et curvae scita Thalia lyrae.
 Excipit Vranie: fecere silentia cunctae; 55
 Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.
 Magna fuit quondam capitis reuerentia cani,
 Inque suo pretio ruga senilis erat.
 Martis opus iuuenes, animosaeque bella gere-
 bant:
 Et pro Dis aderant in statione suis. 60
 Viribus illa minor, nec habendi utilis armis,
 Consilio patriae saepe ferebat opem.
 Nec nisi post annos patuit tunc Curia feros:
 Nomen et aetatis mite Senatus erat.
 Iura dabat populo senior: finitaque certis 65
 Legibus est aetas, vnde petatur bonus.
 Et medius iuuenum, non indignantibus ipsis,
 Ouid. Fast. K Ibat:

Ibat: et interior, si comes vnus erat.
 Verba quis auderet coram fene digna rubore
 Dicere? censuram longa senecta dabat. 70
 Romulus hoc vidit: selectaque pectora, Patres
 Dixit ad hos Urbis summa relata nouae.
 Hinc sua maiores posuisse vocabula Maio
 Tangor, et aetati consuluisse suae.
 Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, 75
 mensē
 Hunc senibus; nec auum sustinuisse nepos.
 Nec leue praepositi pignus successor honoris
 Iunius, a iuuenum nomine dictus, habet.
 Tum sic, neglectos hedera redimita capillos,
 Prima sui coepit Calliopea chori: 80
 Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
 Hinc fata Pleione cum caelifero Atlante
 Iungitur, vt fama est; Pleïadasque parit.
 Quarum Maia suas forma superasse sorores 85
 Traditur, et summo concubuisse Ioui.
 Haec enixa iugo cupressi ferae Cyllenes,
 Aetherium volucris qui pede carpit iter.
 Arcades hunc, Ladonque rapax, et Maenalos
 ingens
 Rite colunt, Luna credita terra prior. 90
 Exsul ab Arcadiis Latios Euander in agros.
 Venerat: impositos attuleratque Deos.
 Hic, vbi nunc Roma est orbis caput, arbor et
 herbae,

Et

Et paucae pecudes, et casa rara fuit.
 Quo postquam ventum; Consistite, prae- 95
 scia mater,

Nam locus imperii rus erit istud, ait.
 Et matri et vati paret Nonacrius heros;
 Inque peregrina constitit hospes humo.
 Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bi-
 cornis

Has docuit gentes, alipedisque Dei. 100
 Semicaper, coleris cinctutis, Faune, Lupercis;
 Cum lustrant celebres vellera secta vias.

At tu materno donasti nomine mensem,
 Inuentor curuae, furibus apte, fidis.
 Nec pietas haec prima tua est: septena pu- 105
 taris,

Pleïadum numerum, fila dedisse lyrae.
 Haec quoque desierat; laudataque voce foro-
 rum est.

Quid faciam? turbae pars habet omnis idem.
 Gratia Pieridum nobis aequaliter adsit;
 Nullaque laudetur plusue minusue mihi. 110

Ab Ioue surgat opus. prima mihi nocte vi-
 denda

Stella est in cunas officiosa Iouis.
 Nascitur Olenia signum pluuiiale Capellae:
 Illa dati caelum praemia lactis habet.

Naïs Amalthea, Cretaea nobilis Ida, 115
 Dicitur in siluis occuluisse Iouem.

Huic fuit haedorum mater formosa duorum,
 Inter Dictaeos conspicienda greges;
 Cornibus aëriis, atque in sua terga recuruis:
 Vbere, quod nutrix posset habere Iouis. 120
 Lac dabat illa Deo, sed fregit in arbore cornu:
 Truncaque dimidia parte decoris erat.
 Sustulit hoc Nymphe; cinctumque recentibus
 herbis,

Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.

Ille, ubi res caeli tenuit, folioque paterno 125
 Sedit, et inuictō nil Iove maius erat,
 Sidera nutricem, nutricis fertile cornu,
 Fecit; quod dominae nunc quoque nomen
 habet.

Praestitibus Maiæ Laribus videre Kalendæ
 Aram constitui, signaque parua Deum 130
 Vouerat illa quidem Curius: sed multa ve-
 tustas

Destruit, et saxo longa senecta nocet.
 Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
 Quod praestant oculis omnia tuta suis.
 Stant quoque pro nobis, et praesunt moe- 135
 nibus Urbis,

Et sunt praesentes, auxiliumque ferunt.
 At canis ante pedes, saxo fabricatus eodem,
 Stabat. quae standi cum Lare causa fuit?
 Seruat vterque domum, domino quoque fidus
 vterque.

Com-

Compita grata deo : compita grata cani 140

Exagitant et Lar, et turba Diana, fures :

Peruigilantque Lares; peruigilantque canes.

Bina gemellorum quaerebam signa deorum,

Viribus annosae facta caduca morae :

Mille Lares, Geniumque ducis, qui tra- 145

didit illos,

Urbs habet; et vici numina trina colunt.

Quo feror? Augustus mensis mihi carminis huius

Ius dabit. interea diua canenda Bona est.

Est moles natiua: loco res nomina fecit.

Appellat saxum: pars bona montis ea est. 150

Huic Remus institerat frustra, quo tempore

fratri

Prima Palatinae signa dedistis aues.

Templa Patres illic, oculos exosa viriles,

Leniter adeliui constituere iugo.

Dedicat haec veteris Clauorum nominis 155

heres

Virgineo nullum corpore passa virum.

Liua restituit; ne non imitata maritum

Esset, et ex omni parte secuta virum.

Postera cum roseam pulsus Hyperionis astris

In matutinis lampada tollit equis; 160

Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,

Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.

At simul inducunt obscura crepuscula noctem;

Pars Hyadum toto de grege nulla latet.

K 3

Or

Ora micant Tauri septem radiantia flam- 165
mis,

Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.

Pars Bacchum nutrisset purat: pars credidit esse

Tethyos has neptes, Oceanique senis.

Nondum stabat Atlas, humeros oneratus
Olympo;

Cum fatus est forma conspiciendus Hyas. 170

Hunc stirps Oceani maturis nisibus Aethra

Edidit, et Nymphas; sed prior ortus Hyas.

Dum noua lanugo; pauidos formidine ceruos

Terret: et est illi praeda benigna lepus.

At postquam virtus annis adoleuit; in apros 175

Audet, et hirsutas cominus ire leas.

Dumque petit latebras fetae catulosque leaenae;

Ipsè fuit Libycae praeda cruenta ferae.

Mater Hyan, et Hyan moestae fleuere sorores;

Ceruicemque polo suppositurus Atlas. 180

Victus vterque parens tamen est pietate so-
rorum.

Illa dedit caelum; nomina fecit Hyas.

Mater, ades, florum, ludis celebranda iocosis:

Distuleram partes mense priore tuas.

Incipis Aprili: transis in tempora Maii. 185

Alter te fugiens, cum venit alter, habet.

Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum;

Conuenit in laudes ille vel ille tuas.

Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris:

Hoc

Hoc quoque cum Circi munere carmen eat. 190
 Ipsa doce, quae sis. hominum sententia fallax.

Optima tu proprii nominis auctor eris.
 Sic ego; sic nostris respondit diua rogatis;
 Dum loquitur, vernas efflat ab ore rosas.
 Chloris eram, quae Flora vocor. corrupta 195

Latino

Nominis est nostri littera Graeca sono.
 Chloris eram Nymphae campi felicitis, ubi audis
 Rem fortunatis ante fuisse viris.
 Quae fuerit mihi forma, graue est narrare mo-
 destae:

Sed generum matri repperit illa deum. 200
 Ver erat; errabam. Zephyrus conspexit; abibam.
 Insequitur; fugio. fortior ille fuit.
 Et dederat fratri Boreas ius omne rapinae,
 Aufus Erechthea praemia ferre domo.
 Vim tamen emendat dando mihi nomina 205
 nuptae:

Inque meo non est vlla querela toro.
 Vere fruor semper: per me nitidissimus annus.
 Arbor habet frondes, pabula semper humus.
 Est mihi foecundus dotalibus hortus in agris.
 Aura fouet; liquidae fonte rigatur aquae. 210
 Hunc meus impleuit generoso flore maritus:
 Atque ait, Arbitrium tu, Dea, floris habe.
 Saepe ego digestos volui numerare colores;
 Nec potui. numero copia maior erat.

K 4

Roscida

Roscida cum primum foliis excussa pruina 215
est,

Et variae radiis intepuere comae;

Conueniunt piētis incinctae vestibibus Horae,

Inque leues calathos munera nostra legunt.

Protinus arripiunt Charites; nectuntque co-
ronas,

Serraque caelestes implicitura comas. 220

Prima per immensas sparsi noua femina gentes.

Vnius tellus ante coloris erat.

Prima Therapnaeo feci de sanguine florem:

Et manet in folio scripta querela suo.

Tu quoque nomen habes cultos, Narcisse, 225
per hortos:

Infelix, quod non alter et alter eras!

Quid Crocon, aut Attin referam, Cinyraque
creatum;

De quorum per me vulnere surgit honor?

Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes.

Iuppiter hoc vt adhuc nesciat, vsque 230
precor.

Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,

Officio doluit non eguisse suo.

Ibat, vt Oceano quereretur furta mariti:

Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul adspexi; Quid te, Saturnia, 235
dixi,

Attulit? exponit, quem petat, illa locum.

Addidit

Addit et caussam. verbis solabar amicis.

Non, inquit, verbis cura leuanda mea est.

Si pater est factus neglecto coniugis vsu

Iuppiter, et nomen solus vtrumque tenet; 240

Cur ego desperem fieri sine coniuge mater:

Et parere intacto, dummodo casta, viro?

Omnia tentabo latis medicamina terris;

Et freta, Tartareos excutiamque sinus.

Vox erat in cursu: vultum dubitantis ha- 245
bebam.

Nescio quid, Nymphæ, posse videris, ait.

Ter volui promittere opem, ter lingua re-
tenta est:

Ira Iouis magni caussa timoris erat.

Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctor:

Et Stygiae numen testificatur aquae. 250

Quod petis, Oleniis, inquam, mihi missus ab
aruis

Flos dabit. est hortis vnicus ille meis.

Qui dabat, Hoc, dixit, sterilem quoque tange
iuuencam;

Mater erit. tetigi. nec mora; mater erat.

Protinus haerentem decerpsi pollice florem. 255

Tangitur: et tacto concipit illa sinu.

Iamque grauis Thracen, et laeua Propontidos
intrat:

Fitque potens voti; Marsque creatus erat.

Qui memor accepti per me natalis, Habeto

Tu quoque Romulea, dixit, in Vrbe 260
locum.

Forſitan in teneris tantum mea regna coronis

Effſe putes. tangunt numen et arua meum.

Si bene floruerint ſegetes, erit area diues.

Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.

Si bene floruerint oleae; nitidiſſimus annus: 265

Pomaque prouentum temporis huius habent.

Flore ſemel laeſo pereunt viciaeque fabaeque:

Et pereunt lentes, aduena Nile, tuae.

Vina quoque in magnis operoſe condita cellis

Florent: et nebulae dolia ſumma tegunt. 270

Mella meum munus. volucres ego mella daturas

Ad violam. et cythiſos, et thyma cana voco.

Nos quoque idem facimus: tunc cum iuuenili-
bus annis

Luxuriant animi, corporaque ipſa vident.

Talia dicentem tacitus mirabar. at illa, 275

Ius tibi diſcendi, ſi qua requiris, ait.

Dic, Dea, ludorum, reſpondi, quae ſit origo.

Vix bene deſieram; rettulit illa mihi.

Cetera luxuriae nondum inſtrumenta vigeabant:

Aut pecus, aut latam diues habebat hu- 280
mum.

Hinc etiam locuples, hinc ipſa pecunia dicta eſt.

Sed iam de vetito quiſque parabat opes.

Venerat in morem populi depaſcere ſaltus:

Idque diu licuit, poenaque nulla fuit.

Vindice

Vindice seruabant nullo sua publica vulgus : 285
 Iamque in priuato patere inertis erat.
 Plebis ad Aediles delata licentia talis
 Publicios : animus defuit ante viris.
 Rem populus recipit : multam subiere nocentes.
 Vindicibus laudi publica cura fuit. 290
 Multa data est ex parte mihi : magnoque fauore
 Victores Ludos instituere nouos.
 Parte locant cliuum, qui tunc erat ardua rupes.
 Vtile nunc iter est ; Publiciumque vocant.
 Annua credideram spectacula facta ; negauit : 295
 Addidit et dictis altera verba suis.
 Nos quoque tangit honor. festis gaudemus, et
 aris :
 Turbaque caelestes ambitiosa fumus.
 Saepe Deos aliquis peccando fecit iniquos :
 Et pro delictis hostia blanda fuit. 300
 Saepe Iouem vidi, cum iam sua mittere vellet
 Fulmina, ture dato sustinuisse manum.
 At si negligimur ; magnis iniuria poenis
 Soluitur : et iustum praeterit ira modum.
 Respice Thestiaden ; flammis absentibus arsit 305
 Causa est, quod Phoebes ara sine igne fuit.
 Respice Tantaliden : eadem Dea vela tenebat.
 Virgo est ; et spretos bis tamen vltia focos.
 Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,
 Cum consternatis diripereris equis. 310
 Longa referre mora est collata obliuia damnis.
 Me

Me quoque Romani praeteriere Patres.
 Quid facerem? per quod fierem manifesta do-
 loris?

Exigerem nostrae qualia damna notae?
 Excidit officium tristi mihi. nulla tuebar 315

Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
 Lilia deciderant: violas arere videres,

Fillaque punicei languida facta croci.
 Saepe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
 Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat. 320
 Florebant oleae; venti nocuere proterui.

Florebant segetes; grandine laesa Ceres.
 In spe vitis erat: caelum nigrescit ab Austris,
 Et subita frondes decutiuntur aqua.

Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira: 325
 Cura repellendi sed mihi nulla fuit.

Conuenere Patres: et, si bene floreat annus,
 Numinibus nostris annua festa vouent.

Adnuimus voto. Consul cum Consule ludos
 Postumio Laenas persoluere mihi. 330
 Querere conabar, quare lasciuiam maior

His foret in Ludis, liberiorque iocus:
 Sed mihi succurrit, numen non esse seuerum:
 Apraque deliciis munera ferre Deam.

Tempora sutilibus cinguntur tota coronis; 335
 Et later iniecta splendida mensa rosa.
 Ebrius incinctis philyra conuiuii capillis

Saltat, et imprudens vitur arte meri.

Ebrius

Ebrius ad durum formosae limen amicae

Cantat. habent vnctae mollia ferta comae. 340

Nulla coronata peraguntur serua fronte;

Nec liquidae vnctis flore bibuntur aquae.

Donec eras mixtus nullis, Acheloë, racemis;

Gratia fumendae non erat vlla rosae.

Bacchus amat flores: Baccho placuisse co- 345
ronam,

Ex Ariadnaeo fidere nosse potes.

Scena leuis decet hanc: non est, mihi credite,
non est

Illa cothurnatas inter habenda Deas.

Turba quidem cur hos celebrent meretricia
ludos,

Non ex difficili causa petenda subest. 350

Non est de tetricis, non est de magna profellis:

Vult sua plebeio sacra patere choro.

Et monet aetatis specie, dum floreat, vti:

Contemni spinam, cum cecidere rosae.

Cur tamen, vt dantur vestes Cerealibus 355
albae,

Sic est haec cultu versicolore decens?

An quia maturis albescit messis aristis;

Et color et species floribus omnis inest?

Adnuat; et motis flores cecidere capillis:

Accidere in mensas vt rosa missa solet. 360

Lumina restabant; quorum me causa latebat;

Cum sic errores abstulit illa meos.

Vel

Vel quia purpureis collucent floribus agri ;
 Lumina sunt nostros visa decere dies :
 Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma, 365
 colore ;

Atque oculos in se splendor vterque trahit :
 Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
 Conuenit a vero tertia causa venit.
 Est breue praeterea, de quo mihi quaerere
 restat,

Si liceat, dixi, dixit et illa, Licet. 370
 Cur tibi pro Libycis claudantur rete leaenis
 Imbelles capreae, follicitusque lepus.
 Non sibi, respondit, filuas cessisse, sed hortos,
 Aruaque pugnaci non adeunda ferae.
 Omnia finierat: tennes secessit in auras. 375
 Mansit odor, posses scire fuisse Deam.

Floreat vt toto carmen Nasonis in aeuo ;
 Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.

Nocte minus quarta promet sua sidera Chiron
 Semiuir, et flauī corpore mixtus equi. 380
 Pelion Haemoniae mons est obuertus in Austros:
 Summa virent pinu: cetera quercus habet.
 Philyrides tenuit, saxo stant antra venusto,
 Quae iustum memorant incoluisse fenem.
 Ille manus, olim missuras Hectora leto, 385
 Creditur in lyricis detinuisse modis.
 Venerat Alcides exacta parte laborum ;
 Iussaque restabant vltima pene viro.

Stare

Stare simul casu Troiae duo fata videres :

Hinc puer Aeacides, hinc Ioue natus erat. 390

Excipit hospitio iuuenem Philyreus heros :

Et causam aduentus hic rogat, ille docet.

Perspicit interea clauam spoliūque leonis :

Virque, air, his armis, armaque digna viro.

Nec se, quin horrens auderent tangere fetis 395

Vellus, Achilleae continuere manus.

Dumque senex tractat squallentia tela venenis ;

Excidit, et laeuo fixa sagitta pede est.

Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum :

Adgemit Alcides, Haemoniusque puer. 400

Ipse tamen lectas Pagasaeis collibus herbas

Temperat, et varia vulnera mulcet ope.

Virus edax superabat opem : penitusque recepta

Offibus, et toto corpore pestis erat.

Sanguine Centauri Lernaeae sanguis Echid 405

nae

Mixtus ad auxilium tempora nulla dabant.

Stabat, vt ante patrem, lacrimis perfusus A-

chilles :

Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.

Saepe manus aegras manibus fingeat amicis :

[Morum, quos fecit, praemia doctor 410

habet.]

Oscula saepe dedit. dixit quoque saepe iacenti :

Vive, precor ; nec me, care, relinque, pater.

Nona dies aderat ; cum tu, iussissime Chiron,

Bis

Bis septem stellis corpora cinctus eras.

Hunc lyra curua sequi cuperet ; sed ido- 415
nea nondum

Est via, nox aptum tertia tempus erit.

Scorpios in caelo, cum oras lucefcere Nonas
Dicimus, a media parte notandus erit.

Hinc vbi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phoebos sidera victa lo- 420
cum ;

Ritus erit veteris, nocturna Lemuria, sacri :

Inferias tacitis Manibus illa dabunt

Annus erat breuior : nec adhuc pia Februa
norant :

Nec tu dux mensum, Iane biformis, eras.

Iam tamen extincto cineri sua dona fe- 425
rebant ;

Compositique nepos busta piabat aui.

Mensis erat Maius, maiorum nomine dictus,

Qui partem prisca nunc quoque moris habet.

Nox vbi iam media est, somnoque silentia
praebet ;

Et canis, et variae conticuistis aues ; 430

Ille memor veteris ritus, timidusque Deorum,

Surgit ; habent gemini vincula nulla pedes.

Signaque dat, digitis medio cum pollice iunctis ;

Occurrat tacito ne leuis umbra tibi.

Terque manus puras fontana perluit vnda ; 435
Ver-

Veritur, et nigras accipit ante fabas.
 Auersusque iacit: sed dum iacit, Haec ego mitto;
 His, inquit, redimo meque meosque fabis.
 Hoc nouies dicit, nec respicit. umbra putatur
 Colligere, et nullo terga vidente sequi. 440
 Rursus aqua tangit, Temesaeaque concrepat
 aera:

Et rogat, ut tectis exeat umbra suis.
 Cum dixit nouies, Manes exite paterni,
 Respicit, et pure sacra peracta putat.
 Dicta fit vnde dies, quae nominis exstet 445
 origo,

Me fugit. ex aliquo est inuenienda Deo.
 Pleiade nate, mone, virga venerande potenti:
 Saepe tibi Stygii regia visa Iouis.
 Venit adoratus Caducifer. accipe causam
 Nominis. ex ipso cognita causa Deo est. 450
 Romulus vt tumulo fraternas condidit umbras,
 Et male veloci iusta soluta Remo;
 Faustulus infelix, et passis Acca capillis
 Spargebant lacrimis ossa perusta suis.
 Inde domum redeunt sub prima crepuscula 455
 moesti;

Vtque erat, in duro procubere toro.
 Umbra cruenta Remi visa est adfistere lecto,
 Atque haec exiguo murmure verba loqui:
 En! ego dimidium vestri, parsque altera voti,
 Cernite, sim qualis; qui modo qualis 460
 eram!

Ouid. Fast.

L

Qui

Qui modo, si volucres habuiffem regna iubentes;

In populo potui maximus effe meo :

Nunc elapfa rogi flammis, et inanis imago.

Haec eff ex illo forma relicta Remo.

Heu! vbi Mars pater eff? fi vos modo 465
vera locuti;

Vberaque expositis ille ferina dedit.

Quem lupa feruauit, manus hunc temeraria ciuis

Perdidit. o quanto mitior illa fuit!

Saeue Celer, crudelem animam per vulnera
reddas :

Vtque ego, fub terras fanguinolentus eas. 470

Noluit hoc frater. pietas aequalis in illo eff.

Quod potuit, lacrimas in mea fata dedit.

Hunc vos per lacrimas, per veftra alimenta ro-
gate,

Vt celebrem fefto fignet honore diem.

Mandantem amplecti cupiunt, et brachia 475
tendunt.

Lubrica prenfantes effugit vmbra manus.

Vt fecum fugiens fomnos abduxit imago;

Ad regem voces fratris vterque ferunt.

Romulus obfequitur, lucemque Remuria dixit

Illam, qua pofitis iufta feruntur auis. 480

Aspera mutata eff in lenem tempore longo

Littera, quae toto nomine prima fuit.

Mox etiam Lemures animas dixere filentum.

Is verbi fentus, vis ex vocis erat.

Fana

Fana tamen veteres illis claufere diebus; 485
 Vt nunc ferali tempore operta vides.

Nec viduae taedis eadem, nec virginis apta
 Tempora. quae nupfit, non diuturna fuit.

Hac quoque de cauffa, (fi te prouerbia tangunt,)
 Menfe malas Maio nubere, vulgus ait. 490
 Sed tamen haec tria funt sub eodem tempore
 fefta

Inter fe nullo continuata die.

Quorum fi mediis Boeoton Oriona quaeres;
 Falfus eris. figni cauffa canenda mihi.

Iuppiter, et, lato qui regnat in aequore, 495
 frater,

Carpebant focias, Mercuriusque, vias.

Tempus erat, quo verfa iugo referuntur aratra;
 Et pronom faturae lac bibit agnus ouis.

Forte fenex Hyrieus, angufti cultor agelli,

Hos videt, exiguam stabat vt ante cafam. 500
 Atque ita, Longa via eft, nec tempora longa
 fupersunt,

Dixit; et hofpitibus ianua noftra patet.

Addit et vulrum verbis; iterumque rogauit.

Parent promiffis; diffimulantque Deos.

Tecta fenis fubeunt, nigro deformia fumo; 505

Ignis in hefterno ftipite paruus erat.

Ipfe genu pofito flammam exfufcitatur aura,

Et promit quaffas comminuitque faces.

Stant calices. minor inde fabas, olus alter ha-
 bebant:

Et fumant testu pressus vterque suo. 510
 Dumque mora est, tremula dat vina rubentia
 dextra.

Accipit aequoreus pocula prima Deus.
 Quae simul exhaustit; Da, nunc bibat ordine,
 dixit,

Iuppiter. audito palluit ille Ioue.
 Ut rediit animus; cultorem pauperis agri 515
 Immolat, et magno torret in igne bouem.

Quaeque puer quondam primis diffuderat annis,
 Prodit fumoso condita vina cado.

Nec mora: flumineam lino celantibus vluam,
 Sic quoque non altis incubere toris. 520
 Nunc dape, nunc posito mensae nituere Lyaeo.

Terra rubens crater, pocula fagus erant.
 Verba fuere Iouis: Si quid fert impetus, opta;
 Omne feres. Placidi verba fuere senis:

Cara fuit coniux, primae mihi cura iu- 525
 uentae

Cognita; nunc ubi sit, quaeritis? vrna tegit.
 Huic ego iuratus, vobis in verba vocatis,

Coniugio, dixi, sola fruire meo.

Et dixi, et seruo, sed enim diuersa voluntas

Est mihi: nec coniux, et pater esse volo. 530

Adnuerant omnes: omnes ad terga iuuencae
 Constitierant. pudor est vltiora loqui.

Tum superiniecta texere madentia terra.

Iamque decem menses; et puer ortus erat.

Hunc

Hunc Hyrieus, quia sic genitus, vocat 535
Vriona.

Perdidit antiquum littera prima sonum.
Creuerat immensum: comitem sibi Delia sumfit.
Ille Deae custos, ille fatelles erat.
Verba mouent iras non circumspēcta Deorum:
Quam nequeam, dixit, vincere, nulla 540
fera est.

Scorpion immisit Tellus. fuit impetus illi
Curua gemelliparae spicula ferre Deae.
Obstitit Orion. Latona nitentibus astris
Addidit: et, Meriti praemia, dixit, habe.

Sed quid et Orion, et cetera sidera mundo 545
Cedere festinant, noxque coarctat iter?
Quid solito citius liquido iubar aequore tollit
Candida, Lucifero praeueniente, dies?
Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma
sonabant.

Mars venit; et veniens bellica signa dedit. 550
Vltor ad ipse suos caelo descendit honores,
Templaque in Augusto conspicienda Foro.
Et Deus est ingens, et opus. debebat in Vrbe
Non aliter nati Mars habitare sui.

Digna Giganteis haec sunt delubra tropaeis: 555
Hinc fera Graduum bella mouere decet:
Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceffet;
Seu quis ab Occiduo Sole domandus erit.
Prospicit armipotens operis fastigia summi:

Et probat inuictos summa tenere deos. 569
 Prospicit in foribus diuersae tela figurae;
 Armaque terrarum milite victa suo.
 Hinc videt Aenean oneratum pondere sacro,
 Et tot Iulæae nobilitaris auos.
 Hinc videt Iliaden humeris ducis arma fe- 565
 rentem,

Claraque dispositis acta subesse viris.
 Spectat et Augusto praetextum nomine templum,
 Et visum, lecto Caesare, maius opus.
 Vouerat hoc iuuenis tunc, cum pia sustulit arma.
 A tantis Princeps incipiendus erat. 570
 Ille manus tendens, hinc stanti milite iusto,
 Hinc coniuratis, talia dicta dedit:
 Si mihi bellandi pater est, Vestæque sacerdos
 Auctor; et vlcisçi numen vtrumque paro:
 Mars, ades; et satia scelerato sanguine 575
 ferrum:

Stetque fauor causa pro meliore tuus.
 Templa feres, et me victore vocaberis Vltor.
 Vouerat; et fuso laetus ab hoste redit.
 Nec satis est meruisse semel cognomina Marti:
 Persequitur Parthi signa retenta manu. 580
 Gens fuit et campis, et equis, et tuta sagittis;
 Et circumfusus inuia fluminibus.
 Addiderant animos Crassorum funera genti;
 Cum periit miles, signaque, duxque simul.
 Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat; 585
 Ro-

Romanaeque aquilae signifer hostis erat.
 Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
 Caesaris Aufoniae protegerentur opes.
 Ille notas veteres, et longi dedecus aevi
 Sustulit. agnorunt signa recepta suos. 590
 Quid tibi nunc solitae mitti post terga sagittae;
 Quid loca, quid rapidi profuit vsus equi?
 Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis
 arcus.

Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
 Rite deo templumque datum, nomenque bis 595
 vlto:

Et meritis votis debita soluit honos.
 Solemni Ludos Circo celebrate, Quirites;
 Non visa est fortem scena decere deum.

Pleiades adspicies omnes, totumque sororum
 Agmen; vbi ante Idus nox erit vna 600
 super.

Tum mihi non dubiis auctoribus incipit aestas;
 Et tepidi finem tempora veris habent.

Idibus ora prior stellantia tollere Taurum
 Indicat: huic signo fabula nota subest.
 Praebuit, vt taurus, Tyriae sua terga 605
 puellae

Iuppiter, et falsa cornua fronte tulit;
 Illa iubam dextra, laeua retinebat amictus;
 Et timor ipse noui caussa decoris erat.
 Aura sinus implet: flauos mouet aura capillos.
 L 4 Sidoni.

Sidoni, sic fueras accipienda Ioui. 610
 Saepe puellares subduxit ab aequore plantas;
 Et metuit tactus affilientis aquae:
 Saepe Deus prudens tergum demittit in vndas;
 Haereat vt collo fortius illa suo.
 Littoribus tactis stabat sine cornibus vllis 615
 Iuppiter: inque deum de boue versus erat.
 Taurus init caelum. te, Sidoni, Iuppiter implet:
 Parsque tuum terrae tertia nomen habet.
 Hoc alii signum Phariam dixere iuencam;
 Quae bos ex homine est, ex boue facta 620
 dea.
 Tum quoque priscorum virgo simulacra viro-
 rum
 Mittere roboreo scirpea ponte solet.
 Corpora post decies senos qui credidit annos
 Missa neci; sceleris crimine damnat auos.
 Fama vetus: tum, cum Saturnia terra vo- 625
 cata est,
 Talia fatidici dicta fuere dei:
 Falcifero libata seni duo corpora, gentes,
 Mittite; quae Tuscis exipiantur aquis.
 Donec in haec venit Tirynthius arua; quot-
 annis
 Tristia Leucadio sacra peracto modo. 630
 Illum stramineos in aquam misisse Quirites.
 Herculis exemplo corpora falsa iaci.
 Pars putat, vt ferrent iuuenes suffragia soli,
 Ponti-

Pontibus infirmos praecipitasse senes.

Tybrī, doce verum: tua ripa vetustior Vrbe. 635
Principium ritus tu bene nosse potes.

Tybris arundiferum medio caput extulit alueo;
Raucaque dimouit talibus ora sonis:

Haec loca desertas vidi sine moenibus herbas:
Pascebat sparfos vtraque ripa boues. 640

Et quem nunc gentes Tyberin noruntque ti-
mentque,

Tunc etiam pecori despiciendus eram.

Arcadis Euandri nomen tibi saepe refertur:

Ille meas remis aduena torfit aquas.

Venit et Alcides, turba comitatus Achiua. 645

Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.

Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:

Et tandem Caco debita poena venit.

Victor abit, secumque boues, Erytheïda praedam,

Abstrahit. at comites longius ire negant. 650

Magnaque pars horum desertis venerant Argis:

Montibus his ponunt spemque Laremque
suum.

Saepe tamen patriae dulci tanguntur amore;

Atque aliquis moriens hoc breue mandatopus:

Mittite me Tyberi; Tyberinis vectus vt 655
vndis

Littus ad Inachium puluis inanis eam.

Displicet heredi mandati cura sepulcri:

Mortuus Ausonia conditur hospes humo.

Scirpea pro domino Tyberi iactatur imago,
 Ut repetat Graias per freta longa domos. 660
 Haec tenus: ut uiuo subiit rorantia saxo
 Antra, leues cursum sustinuitis aquae.

Clare nepos Atlantis, ades: quem montibus
 olim

Edidit Arcadiis Pleiās vna Ioui.

Pacis et armorum superis imisque deorum 665
 Arbiter, alato qui pede carpis iter:

Laete lyrae pulsu, nitida quoque laete palaeſtra;
 Quo didicit culte lingua fauente loqui.

Templa tibi poſuere Patres ſpectantia Circum
 Idibus. ex illo eſt haec tibi feſta dies. 670

Te, quicumque ſuas proſitetur vendere merces,
 Ture dato, tribuas ut ſibi lucra, rogat.

Eſt aqua Mercurii portae vicina Capenae:
 Si iuuat expertis credere; numen habet.

Huc venit incinctus tunicas mercator; et 675
 vrna

Purus ſuffita, quam ferat, haurit aquam.

Vda ſit hinc laurus: lauro ſparguntur ab vda
 Omnia, quae dominos ſunt habitura nouos.

Spargit et ipſe ſuos lauro rorante capillos:
 Et peragit ſolita fallere voce preces. 680

Ablue praeteriti periuria temporis, inquit.
 Ablue praeterita perſida verba die.

Sive ego te feci teſtem, falſoue citauī
 Non audituri numina magna Iouis;

Sive

Siue deum prudens alium diuamue fefelli; 685

Abstulerint celeres improba dicta Noti.

Et pereant veniente diē periuria nobis:

Nec curent Superi, si qua locutus ero.

Da modo lucra mihi, da factō gaudia lucro:

Et face, vt emtori verba dedisse inuet. 690

Talia Mercurius poscentem ridet ab alto,

Se memor Ortygias furripuisse boues.

At mihi pande, precor, tanto meliora petenti,

In Geminos ex quo tempore Phoebus eat.

Cum totidem de mense dies superesse vi- 695

debis;

Quot sunt Herculei facta laboris, ait.

Dic, ego respondi, causam mihi sideris huius.

Causam facundo prodidit ore deus.

Abstulerant raptas Phoeben Phoebesque so-
rorem

Tyndaridae fratres, hic eques, ille pugil. 700

Bella parant, repetuntque suas et frater et Idas;

Leucippo fieri pactus vterque gener.

His amor, vt repetant, illis, vt reddere nolint,

Suadet: et ex causa pugnat vterque pari.

Effugere Oealidae cursu potuere sequen- 705

tes:

Sed visum celeri vincere turpe fuga.

Liber ab arboribus locus est, apta area pugnae.

Constiterant illic: nomen Aphidna loco.

Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense

Non

Non expectato vulnere pressit humum. 710
 Vltor adest Pollux; et Lyncea perforat hasta,
 Qua ceruix humeros continuata premit.
 Ibat in hunc Idas, vixque est louis igne repulsus:
 Tela tamen dextrae fulmine rapta negant.
 Iamque tibi caelum, Pollux, sublime pate- 715
 bat;

Cum, Mea, dixisti, percipe verba, Pater.
 Quod mihi das vni, caelum partire duobus:
 Dimidium toto munere maius erit.
 Dixit, et alterna fratrem statione redemit:
 Vtile sollicitae sidus vterque rati. 720

Ad Ianum redeat, qui quaerit, Agonia quid
 sint:
 Quae tamen in Fastis hoc quoque tempus
 habent.

Noste sequente diem canis Erigoneius exit.
 Est alio signi reddita causa loco.

Proxima Vulcani lux es; Tubilustria di- 725
 cunt.

Lustrantur purae, quas facit ille, tubae.

Quattuor inde notis locus est; quibus ordine
 lectis,

Vel mos sacrorum, vel Fuga Regis inest.

Nec te praetereo, populi Fortuna potentis
 Publica; cui templum luce sequente 730
 datum.

Hanc

Hanc vbi diues aquis acceperit Amphitrite;
Grata Ioui fulvae rostra videbis auis.

Auferat ex oculis veniens Aurora Booten:
Continuaque die sidus Hyantis erit.

P. OVIDII NASONIS
FASTORVM
LIBER SEXTVS.

Hic quoque mensis habet dubias in nomine
causas:

Quae placeant, positis omnibus, ipse leges.
Facta canam; sed erunt, qui me finxisse lo-
quantur:

Nullaque mortali numina visa putent.
Est Deus in nobis: agitante calescimus illo. 5
Impetus hic sacrae femina mentis habet.
Fas mihi praecipue vultus vidisse deorum:
Vel quia sum vates; vel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus; si non obstreperetur aquis. 10
Hic ego quaerebam, coepti quae mensis origo
Esset; et in cura nominis huius eram.
Ecce! deas vidi: non quas praeceptor arandi
Viderat;

Viderat ; Ascraeas cum sequeretur oves.
 Nec quas Priamides in aquotae vallibus Idæe 15
 Contulit, ex illis sed tamen vna fuit.
 Ex illis fuit vna , sui germana mariti.
 Haec erat , agnoui , quae stat in arce Iouis.
 Horrueram , tacitoque animum pallore fatebar.
 Cum dea , quos fecit , fustulit ipsa metus : 20
 Namque , ait , O ! vates , Romani conditor anni,
 Aufe per exiguos magna referre modos ;
 Ius tibi fecisti numen caeleste videndi,
 Cum placuit numeris cõdere festa tuis.
 Ne tamen ignores , vulgique errore traharis ; 25
 Iunius a nostro nomine nomen habet.
 Est aliquid nupsisse Ioui , Iouis esse sororem.
 Fratre magis , dubito , gloriar , anne viro.
 Si genus adspicitur ; Saturnum prima parentem
 Feci , Saturni fors ego prima fui. 30
 A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est :
 Haec illi a caelo proxima terra fuit.
 Si torus in pretio est ; dicor matrona Tonantis :
 Iunctaque Tarpeio sunt mea templa Ioui.
 An potuit Maio pellex dare nomina mensi ? 35
 Hic honor in nobis inuidiosus erit ?
 Cur igitur Regina vocor , Princepsque dearum ?
 Aurea cur dextrae sceptrata dedere meae ?
 An faciant mensem luces , Lucinaque ab illis
 Dicar ; et a nullo nomina mense traham ? 40
 Tunc me poeniteat posuisse fideliter iras

In

In genus Electrae, Dardaniamque domum.
 Cauſſa duplex irae, raptō Ganymede dolebam:
 Forma quoque Idaeo iudice victa mea eſt.
 Poeniteat, quod non foueo Carthaginis ar- 45
 ces;

Cum mea ſint illo curruſque et arma loco.
 Poeniteat Sparten, Argosque, measque My-
 cenas,

Et veterem Latio ſuppoſuiſſe Samon.
 Adde ſenem Tatium, Iunonicolaſque Falifcos;
 Quos ego Romanis ſuccubuiſſe tuli. 50
 Sed neque poeniteat: nec gens mihi carior vi-
 la eſt.

Hic colar, hic teneam cum Ioue templa meo.
 Ipſe mihi Mauors, Commendo moenia, dixit,
 Haec tibi: tu pollens Vrbe nepotis eris.
 Dicta fides ſequitur. centum celebramur in 55
 aris;

Nec leuior quouis eſt mihi menſis honor.
 Nec tamen hunc nobis tantummodo praestat
 honorem

Roma: ſuburbani dant mihi munus idem.
 Inſpice: quos habeat nemoralis Aricia Faſtos,
 Et populus Laurens, Lanuuiumque meum. 60
 Eſt illic menſis Iunonius, inſpice Tibur,
 Et Praeneſtinae moenia ſacra deae:
 Iunonale leges tempus. nec Romulus illas
 Condidit: at noſtri Roma nepotis erat.

Finie-

Finierat Iuno. respeximus. Herculis vxor 65
 Stabat; et in vultu signa dolentis erant.
 Non ego, si toto mater me cedere caelo
 Iusserit, inuita matre morabor, ait.
 Nunc quoque non luctor de nomine temporis
 huius.

Blandior; et partes paene rogantis ago. 70
 Remque mei iuris malim tenuisse precando;
 Et faueas causae forsitan ipse meae.
 Aurea possedit socio Capitolia templo
 Mater; et, vt debet, cum Ioue summa tenet.
 At decus omne mihi contingit origine mensis. 75
 Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.
 Quid graue, si titulum mensis, Romane, de-
 diltis

Herculis vxori, posteritasque memor?
 Haec quoque terra aliquid debet mihi nomine
 magni

Coniugis. huc captas appulit ille boues. 80
 Hic male defensus flammis et dote paterna.
 Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.
 Ad propiora vocor. populum digessit ab annis
 Romulus, in partes distribuitque duas.
 Haec dare consilium, pugnare paratior illa 85
 est:

Haec aetas bellum suadet, at illa gerit.
 Sic statuit, mensesque nota secreuit eadem.
 Iunius est iuuenum; qui fuit ante, senum.
 Dixit:

Dixit: et in litem studio certaminis issent;
 Atque ira pietas dissimulata foret. 90
 Venit Apollinea longas Concordia lauro
 Nexa comas, placidi numen opusque Ducis.
 Haec vbi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
 Binaque cum populis regna coisse suis;
 Et Lare communi soceros generosque re- 95
 ceptos;

His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.
 Dicta triplex caussa est. at vos ignoscite, diuæ:
 Res est arbitrio non dirimenda meo.
 Ite pares a me. perierunt iudice formæ
 Pergama: plus laedunt, quam iuuat vna, 100
 duæ.

Prima dies tibi, Carna, datur. dea cardinis
 hæc est.

Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
 Vnde datas habeat vires, obscurior aeuo
 Fama: sed e nostro carmine certus eris.
 Adiacet antiqui Tiberino lucus Helerni: 105
 Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
 Inde sata est Nymphæ, Granen dixere priores,
 Nequidquam multis sæpe petita procis.
 Rura sequi, iaculisque feras agitare solebat;
 Nodosasque caua tendere valle plagas. 110
 Non habuit pharetram: Phoebi tamen esse so-
 rorem

Credebant. nec erat, Phoebe, pudenda tibi.

Fast. Ouid.

M

Huic

Huic aliquis iuuenum dixisset amantia verba;
 Reddebat tales protinus illa sonos:
 Haec loca lucis habent nimis, et cum luce 115
 pudoris.

Si secreta magis ducis in antra, sequor.
 Credulus antra subit, frutices haec nacta resilit:
 Et later, et nullo est inuenienda modo.
 Viderat hanc lanus; visaeque cupidine captus
 Ad duram verbis mollibus vsus erat. 120
 Nympha iubet quaeri de more remotius antrum:
 Utque comes sequitur, destituitque ducem.
 Stulta, videt lanus quae post sua terga gerantur.
 Nil agis, en! latebras respicit ille tuas.
 Nil agis, en, dixi. nam te sub rupe latentem 125
 Occupat amplexu; speque potitus, ait:
 Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto.
 Hoc pretium positae virginitatis habe.
 Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset
 A foribus noxas, (haec erat alba,) dedit. 130
 Sunt auidae volucres; non quae Phineia mensis
 Gutturra fraudabant: sed genus inde trahunt.
 Grande caput: stantes oculi: rostra apta rapinae:
 Canities pennis, vnguibus hamus inest.
 Nocte volant, puerosque petunt nutricis 135
 egentes;
 Et vitiant cunis corpora rapta suis.
 Carpere dicuntur lactentia viscera rostris;
 Et plenum poto sanguine guttur habent.

Ea

Est illis strigibus nomen : sed nominis huius
Causa; quod horrenda stridere nocte 140
solent.

Sive igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt;
Naeniaque in volucres Marfa figurat anus;
In thalamos venere Procae. Proca natus in illis,
Praeda recens animum quinque diebus erat.

Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis. 145
At puer infelix vagit, opemque petit.

Territa voce sui nutrix accurrit alumni;
Et rigido sectas inuenit vngue genas.

Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Esse solet feris, quas noua laesit hiems. 150
Peruenit ad Granen, et rem docet, illa Timorem
Pone; tuus sospes, dixit, alumnus erit.

Venerat ad cunas: flebant materque paterque.
Sistite vos lacrimas, ipsa medebor, ait.

Protinus arbutea postes ter in ordine tangit 155
Fronde: ter arbutea limita fronde notat.

Spargit aquis aditus, sed quae medicamen ha-
bebant:

Extaque de porca cruda bimestre tenet.

Atque ita, Noctis aues, extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro paruo victima parua cadit. 160

Cor pro corde, precor, pro fibris sumite fibras.
Hanc animam vobis pro meliore damus.

Sic vbi libauit, profecta sub aethere ponit;
Quique sacris adsunt, respicere illa vetat.

M 2

Virgaqu e

Virgaque Ianalis de spina sumitur alba: 165

Qua lumen thalami parua fenestra dabat.

Post illud nec aues cunas violasse feruntur;

Et redit puero, qui fuit ante, color.

Pingua cur illis gustentur larda Kalendis,

Mixtaque cum calido sit faba farre, rogas? 170

Prisca dea est; aliturque cibus, quibus ante so-
lebat:

Nec petit adscitas luxuriosa dapes.

Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat:

Ostreaque in conchis tuta fuere suis:

Nec Latium norat, quam praebet Ionia diues, 175

Nec, quae Pygmaeo sanguine gaudet, auem.

Et praeter pennas nihil in pauone placebat:

Nec tellus captas miserat ante feras.

Sus erat in pretio: caesa suae festa colebant.

Terra fabas tantum, duraque farra dabat. 180

Quae duo mixta simul sextis quicumque Kalendis

Ederit; huic laedi viscera posse negant.

Arce quoque in summa Iunoni templa Monetae

Ex voto memorant facta, Camille, tuo.

Ante domus Manli fuerant, qui Gallica 185
quondam

A Capitolino reppulit arma Ioue.

Quam bene, di magni! pugna cecidisset in illa

Defensor solii, Iuppiter alte, tui!

Vixit, ut occideret damnatus crimine regni.

Hunc illi titulum longa senecta dabat. 190

Lux

Lux eadem Marti festa est ; quem prospicit extra
 Adpositum Tectae porta Capena viae.
 Te quoque, Tempestas, meritam delubra fate-
 mur ;

Cum pene est Corsis obruta classis aquis.
 Haec hominum monumenta patent, si quae- 195
 ritis astra,

Tunc oritur magni praepes adunca Iouis.

Postera lux Hyadas, Taurinae cornua frontis,
 Evocat: et multa terra madescit aqua.

Mane ubi bis fuerit, Phoebusque iteraverit
 ortus ;

Factaque erit posito rore bis vda seges ; 200
 Hac sacrata die Tusco Bellona duello

Dicitur : et Latio prospera semper adest.
 Appius est auctor : Pyrrho qui pace negata
 Multum animo vidit ; lumine captus erat.
 Prospicit a templo summum brevis area Cir- 205
 cum.

Est ibi non parvae parva columna notae.
 Hinc solet hasta manu, belli praenuntia, mitti ;
 In Regem et gentes cum placet arma capi.

Altera pars Circi custode sub Hercule tuta est :
 Quod Deus Euboico carmine munus 210
 haber.

Muneris est tempus, qui Nonas Lucifer ante est.
 Si titulos quaeris : Sylla probavit opus.

M 3

Quae-

Quarebam, Nonas Sanco Fidione referrem,
 An tibi, Semo pater : cum mihi Sancus ait :
 Cuicunque ex illis dederis ; ego munus ha- 215
 bebo.

Nomina trina fero : sic voluere Cures.
 Hunc igitur veteres donarunt aede Sabini :
 Inque Quirinali constituere iugo.

Est mihi, sitque, precor, nostris diuturnior
 annis,

Filia : qua felix sospite semper ero. 220
 Hanc ego cum vellem genero dare ; tempora
 taedis

Apta requirebam, quaeque cauenda forent.
 Tum mihi post sacras monstratur Iunius Idus
 Vtilis et nuptis, vtilis esse viris.
 Primaque pars huius thalamis aliena reper- 225
 ta est.

Nam mihi sic coniux sancta Dialis ait :
 Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
 Detulerit flauis in mare Tybris aquis ;
 Non mihi densos crines depeſtere buxo,
 Non vngues ferro subſecuiſſe licet : 230
 Non tetigiffe virum, quamuis Iouis ille ſacerdos,
 Quamuis perpetua ſit mihi lege datus.
 Tu quoque ne propera : melius tua filia nubet,
 Ignea cum pura Vesta nitebit humo.

Tertia poſt Nonas remouere Lycaona 235
 Phoebe

Fertur :

Fertur: et a tergo non habet Vrsa metum.
 Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi
 Adspicere: et didici, lubrice Tybri, tuos.
 Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
 Quique tegunt paruis aera recurua cibus. 240

Mens quoque numen habet. Menti delubra
 videmus

Vota metu belli, perfide Poene, tui.
 Poene, rebellaras: et leto Consulis omnes
 Attoniti Mauras pertimuere manus.
 Spem metus expulerat; cum Menti vota 245
 Senatus

Suscipit; et melior protinus illa venit.
 Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
 Illa dies, qua sunt vota soluta deae.

Vesta, faue: tibi nunc operata resoluimus ora:
 Ad tua si nobis sacra venire licet. 250
 In prece totus eram. caelestia numina sensi,
 Laetaque purpurea luce refulsit humus.
 Non equidem vidi, valeant mendacia vatum,
 Te, dea; nec fueras adspicienda viro.
 Sed quae nescieram, quorumque errore 255
 tenebar,

Cognita sunt nullo praecipiente mihi.
 Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,
 Cum flammae custos aede recepta sua est.
 Regis opus placidi, quo non metuentius vllum
 Numinis ingenium terra Sabina tulit. 260
 Quae nunc aere vides, stipula tunc tecta videres:

Et paries lento vimine textus erat.
 Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestae,
 Tunc erat intonsi regia magna Numae.
 Forma tamen templi, quae nunc manet, ante 265
 fuisse

Dicitur: et formae caussa probanda subest.
 Vesta eadem est, quae Terra: subest vigil ignis
 vtrique.

Significant sedem terra focusque suam.
 Terra pilae similis, nullo fulcimine nixa,
 Aëre subiecto tam graue pendet onus. 270
 Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem:
 Quique premat partes, angulus omnis abest.
 Cumque sit in media rerum regione locata,
 Et tangat nullum plusue minusue latus;
 Ni conuexa foret, parti vicinior esset: 275
 Nec medium terram mundus haberet onus.
 Arte Syracosia suspensus in aëre clauso
 Stat globus, immensi parua figura poli.
 Et quantum a summis, tantum secessit ab imis
 Terra. quod ut fiat, forma rotunda facit. 280
 Par facies templi: nullus procurrit in illo
 Angulus. a pluuio vindicat imbre tholus.
 Cur sit virginis, quaeris, dea culta ministris?
 Inueniam caussas hac quoque parte suas.
 Ex Ope Iunonem memorant Cereremque 285
 creatas
 Semine Saturni: tertia Vesta fuit.

Vtraque

Vtraque nupserunt; ambae peperisse feruntur:
 De tribus impatiens restitit vna viri.
 Quid mirum, virgo si virgine laeta ministra
 Admittit castas in sua sacra manus? 290
 Nec tu aliud Vestam, quam viuam intellige
 flammam.

Nataque de flamma corpora nulla vides.
 Iure igitur virgo est, quae semina nulla remittit,
 Nec capit: et comites virginitalis habet.
 Ess: diu stultus Vestae simulacra putauit: 295
 Mox didici curuo nulla subesse tholo.
 Ignis inextinctus templo celatur in illo.
 Effigiem nullam Vesta, nec ignis, habent:
 Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
 Causaque par Graii nominis esse potest. 300
 At focus a flammis, et, quod fouet omnia, dictus:
 Qui tamen in primis aedibus ante fuit.
 Hinc quoque vestibulum dici reor: inde pre-
 cando

Affamur Vestam, Quae loca prima tenes.
 Ante focos olim longis considerare scamnis 305
 Mos erat; et mensae credere adesse deos.
 Nunc quoque, cum fiunt antiquae sacra Vacunae,
 Ante Vacunales stantque sedentque focos.
 Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
 Fert missos Vestae pura patella cibos. 310
 Ecce! coronatis panis dependet asellis;
 Et velant scabras florida ferta molas,

M 5

Sola

Sola prius furnis torrebant farra coloni;
 Et Fornacali sunt sua sacra deae.
 Suppositum cineri panem focus ipse parabat: 315
 Strataque erat tepido tegula quassa solo.
 Inde focum seruat pistor, dominamque focorum,
 Et quae puniceas versat atella molas.
 Praeteream, referamne tuum, rubicunde Priape,
 Dèdecus? est multi fabula plena ioci. 320
 Turrigera frontem Cybele redimira corona
 Convocat aeternos ad sua festa deos.
 Conuocat et satyros, et rustica numina, Nym-
 phas.

Silenus, quamuis nemo vocarat, adest.
 Nec licet, et longum est epulas narrare 325
 deorum:

In multo nox est peruigilata mero.
 Hi temere errabant in opacae vallibus Idae:
 Pars iacet, et molle gramine membra leuat.
 Hi ludunt, hos somnus habet; pars brachia
 nectit,

Et viridem celeri ter pede pulsat humum. 330
 Vestra iacet, placidamque capit secura quietem,
 Sicut erat positum celsiore sulca caput.

At ruber hortorum custos Nymphasque deasque
 Captat; et errantes fertque refertque pedes.
 Adspicit et Vestam. dubium, Nymphamne 335
 putarit,

An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.

Spem

Spem capit obscenam, furtimque accedere
tentat;

Et fert suspensos, corde micante, gradus.

Forte fenex, quo vectus erat, Silenus afellum

Liquerat ad ripas lene sonantis aquae. 340

Ibat vt inciperet longi deus Hellesponti;

Intempestiuo cum rudis ille sono.

Territa voce graui surgit dea. conuolat omnis

Turba. per infestas effugit ille manus.

[Lampyacos hoc animal solita est mactare 345

Priapo:

Apta asini flammis indicis exta damus.]

Quem tu, diua memor, de pane monilibus ornas.

Cessat opus: vacuae contiguere molae.

Nomine, quam pretio celebratior, arce To-

nantis,

Dicam, Pistoris quid velit ara Iouis. 350

Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:

Fecerat obsidio iam diuturna famem.

Iuppiter ad solium Superis regale vocatis,

Incipe, ait Marti, protinus ille refert:

Scilicet ignotum est, quae sit fortuna meo- 355

rum,

Et dolor hic animi voce querentis eget?

Sitamen, vt referam breuiter mala iuncta pudori,

Exigis: Alpino Roma sub hoste iacet.

Haec est, cui fuerat promissa potentia rerum,

Iuppiter? hanc terris imposturus eras? 360

Iamque

Iamque Suburbanos, Hetruscaque contudit arma.
 Spes erat in cursu, nunc Lare pulsa suo est.
 Vidimus ornatos, aerata per atria, picta
 Veste, triumphales occubuisse senes.
 Vidimus Iliacae transferri pignora Vestae 365
 Sede, putant aliquos scilicet esse deos?
 At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
 Totque domos vestras obsidione premi;
 Nil opis in cura scirent superesse deorum,
 Et data sollicita tura perire manu. 370
 Atque utinam pugnae pateat locus! arma ca-
 pessant;
 Et, si non poterunt exsuperare, cadant.
 Nunc inopes victus ignauaque fata timentes
 Monte suo clausos barbara turba premit.
 Tum Venus, et lituo pulcher trabeaque 375
 Quirinus,
 Vestaque pro Latio multa locuta suo.
 Publica, respondit, cura est pro moenibus istis,
 Iuppiter: et poenas Gallia victa dabit.
 Tu modo, quae desunt fruges, superesse pu-
 tentur,
 Effice: nec sedes desere, Vesta, tuas. 380
 Quodcumque est Cereris solidae, caua machina
 frangat,
 Mollitamque manu duret in igne focus.
 Iusserat: et fratris virgo Saturnia iussis
 Annuit; et mediae tempora noctis erant.
Iam

Iam ducibus somnum dederat labor. incre- 385
pat illos

Iuppiter: et sacro, quid velit, ore docet:

Surgite, et in medios de summis arcibus hostes

Mittite, quam minime tradere vultis, opem.

Somnus abit, quaeruntque nouis ambagibus acti,

Tradere quam nolint, et iubeantur, opem. 390

Ecce! Ceres visa est. iaciunt Cerealia dona.

lacta super galeas scutaque longa sonant.

Posse fame vinci spes excidit, hoste repulso,

Candida Pistori ponitur ara Ioui.

Forte reuertebat sacris Vestalibus illac, 395

Qua Noua Romano nunc Via iuncta Foro est.

Huc pede matronam vidi descendere nudo;

Obstupui, tacitus sustinuique gradum.

Sensit anus vicina loci: iussumque federe

Alloquitur, quatiens, voce tremente, 400

caput.

Hoc, vbi nunc fora sunt, vdae tenuere paludes:

Amne redundatis fossa madebat aquis.

Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,

Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.

Qua Velabra solent in Circum ducere pom- 405

pas;

Nil praeter falices cassaque canna fuit.

Saepe suburbanas rediens conuiuia per vndas

Cantat, et ad nautas ebria verba iacit.

Nondum conueniens diuersis iste figuris

Nomen

Nomen ab aucto ceperat anne Deus. 410
 Hic quoque lucus erat, iuncis et arundine
 densus,

Et pede velato non adeunda palus.
 Stagna recesserunt, et aquas sua ripa coercet:
 Siccaque nunc tellus, mos tamen inde manet.
 Reddiderat causam. Valeas, anus optima, 415
 dixi:

Quod superest aevi, molle sit omne, tui.
 Caetera iam pridem didici puerilibus annis;
 Non tamen idcirco praetereunda mihi.
 Moenia Dardanides nuper noua fecerat Ilus:
 Ilus adhuc Asiae diues habebat opes. 420
 Creditur armiferae signum caeleste Mineruae
 Urbis in Iliacae desluisse iuga.

(Cura videre fuit: vidi templumque locumque.
 Hoc superest illi: Pallada Roma tenet.)

Consultitur Smintheus: lucoque obsecurus 425
 opaco

Hos non mentito redditit ore fonos:
 Aetheream seruate deam; seruabitis Urbem:
 Imperium secum transferet illa loci.

Seruat, et inclusam summa tenet Ilus in arce:
 Curaque ad heredem Laomedonta venit. 430
 Sub Priamo seruata parum, sic ipsa volebat;
 Ex quo iudicio forma reuicta suo est.

Seu genus Adraasti, seu furtis aptus Vlysses,
 Seu pius Aeneas, eripuisse datur.

[Auctor

[Auctor in incerto. res est Romana: tuetur 435
 Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.]
 Heu! quantum timere Patres, quo tempore
 Vesta

Arfit, et est adytis obruta paene suis!
 Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes:
 Mistaque erat flammae flamma profana 440
 piae.

Attonitae flebant demisso crine ministrae;
 Abstulerat vires corporis in se timor.
 Prouolat in medium, et magna, Succurrite, voce,
 Non est auxilium flere, Metellus ait.

Pignora virgineis fatalia tollite palmis: 445
 Non ea sunt voto, sed rapienda manu.

Me miserum! dubitatis? ait. dubitare videbat,
 Et pauidas posito procubuisse genu.

Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite,
 dixit,

Sacra: vir intrabo non adeunda viro. 450
 Si scelus est; in me commissi poena redundet.
 Sic capitis damno Roma soluta mei.

Dixit, et irripuit: factum dea rapta probauit;
 Pontificisque sui munere tuta fuit.

Nunc bene lucetis sacrae sub Caesare flam- 455
 mae:

Ignis in Iliacis nunc erit, estque, focis.
 Nullaque dicetur vittas temerasse sacerdos

Hoc Duce: nec viua defodietur humo.

Sic

Sic incesta perit: quia quam violavit, in illam
 Conditur: et Tellus Vestaque numen 460
 idem est.

Tum sibi Callaico Brutus cognomen in hoste
 Fecit, et Hispanam sanguine tinxit humum.
 Scilicet interdum miscentur tristia laetis;
 Nec populum toto pectore festa iuuent.
 Crassus ad Euphraten Aquilas, natumque, 465
 suosque

Perdedit: et leto est vitimus ipse datus.
 Parthe, quid exsultas? dixit dea. signa remittes:
 Quique necem Crassi vindicet, ultor erit.

At simul auritis violae demuntur asellis,
 Et Cereris fruges aspera faxa terunt; 470
 Nautica puppe sedens, Delphina videbimus, in-
 quit;

Humida cum pulso nox erit orta die.

Iam, Phryx, a nupta quereris, Tithone, re-
 linqui;

Et vigil Eois Lucifer exit aquis.

Ite, bonae matres, vestrum Matralia fe- 475
 stum,

Flauaque Thebaeae reddite liba deae.

Pondibus et magno iuncta est celeberrima Circo
 Area: quae posito de boue nomen habet.

Hac ibi luce ferunt Matutae sacra parenti
 Sceptriferas Serui templa dedisse manus. 480

Quae dea sit: quare famulas a limine templi
 Arceat,

Arceat, arcet enim, libaque tosta petat;
 Bacchè, racemiferos hedera redimite capillos,
 Si domus illa tua est, dirige nauis iter.
 Arserat obsequio Semele Iouis. accipit 485

Ino

Te, puer; et summa sedula nutrit ope.
 Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
 Educet. at sanguis ille sororis erat.
 Hinc agitur Furiis Athamas, et imagine falsa:
 Tuque cadis patria, parue Learche, manu. 490
 Moesta Learcheas mater tumulauerat umbras;
 Et dederat miseris omnia iusta rogis.
 Haec quoque, funestos vt erat laniata capil-
 los,

Proflit; et cunis te, Melicerta, rapit.
 Est spatio contracta breui, freta bina re- 495
 pellit;

Vnaque pulsatur terra duabus aquis.
 Huc venit infans natum complexa lacertis;
 Et secum e celso mittit in alta iugo.
 Excipit illaefos Panope centumque sorores;
 Et placido lapsu per sua regna ferunt. 500
 Nondum Leucotheë, nondum puer ille Palae-
 mon

Vorticibus densi Tybridis ora tenent.
 Lucus erat: dubium, Semelae Stimulaene vo-
 cetur;

Maenadas Ausonias incoluisse ferunt.

Quid. Fast.

N

Quae.

Quaerit ab his Ino, quae gens foret. 505
Arcadas esse

Audit; et Euandrum sceptrata tenere loci.
Dissimulata deam, Latias Saturnia Bacchas
Instimulat fictis insidiosa fonis;

O! nimium faciles, o! toto pectore captae,
Non venit haec nostris hospes amica 510
choris.

Fraude petit; sacrique parat cognoscere ritum.
Quo possit poenas pendere, pignus habet.
Vix bene desierat; complent vultatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis:
Iniiciuntque manus, puerumque reuellere 515
pugnant.

Quos ignorat adhuc, inuocat illa deos:
Di que, virique loci, miserae succurrite ma-
tri.

Clamor Auentini saxa propinqua ferit.
Appuſerat ripae vaccae Oetaeus Iberas.

Audit; et ad vocem concitus vrget iter. 520
Herculis aduentu, quae vim modo ferre pa-
rabant,

Turpia femineae terga dedere fugae.
Quid petis hinc, cognorat enim, matertera
Bacchi?

An numen, quod me, te quoque vexat,
ait?

Illam docet partim; partim praesentia nati 525
Conti-

Continet: et Furiis in scelus iste pudet.

Rumor, vt est velox, agitatís peruolat alís:

Estque frequens, Ino, nomen in ore tuum.

Hospitá Carmentis fidos intrasse penates

Diceris, et longam deposuisse famem. 530

Liba sua properata manu Tegeaea sacerdos

Traditur in subito cocta dedisse foco.

Nunc quoque liba iuuant festis Matralibus il-
lam.

Rustica sedulitas gratior arte fuit.

Nunc, ait, o! vates, venientia fata 535
resigna,

Qua licet: hospitíis hoc, precor, adde
meis.

Parua mora est: ceelum vates ac numina su-
mit;

Fitque sui toto pectore plena Dei.

Vix illam subito posses cognoscere; tanto

Sanctior, et tanto, quam modo, maior 540
erat.

Laeta canam: gaude, defuncta laboribus,
Ino,

Dixit; et huic populo dextera semper
ades.

Numen eris pelagi: natum quoque pontus ha-
bebit.

In vestris aliud sumite nomen aquis.

Leucotheë Graiis, Matuta vocabere nostris. 545
N 2 In

In portus nato ius erit omne tuo.
 Quem nos Portunum, sua lingua Palaemona
 dicet:

Ite, precor, nostris aequus uterque locis.
 Annuerant. promissa fides: posuere labores.
 Nomina mutarunt: hic deus, illa dea 550
 est.

Cur vetet ancillas accedere, quaeritis? odit.
 Principiumque odii, si sinat ipsa, canam.
 Una ministrarum solita est, Cadmei, tuarum
 Saepe sub amplexus coniugis ire tui.
 Improbus hanc Athamas furtim dilexit: 555

ab illa
 Comperit agricolis femina tosta dari.
 Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit.
 Hoc est, cur odio sit tibi ferua manus.

Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater
 adoret:

Ipsa parum felix visa fuisse parens. 560
 Alterius prolem melius mandabitis illi.

Uttilior Baccho quam fuit ipsa suis,
 Hanc tibi, Quo properas, memorant dixisse,
 Rucili?

Luce mea Marso Consul ab hoste cades.
 Exitus, accessit verbis: flumenque To- 565
 lenum.

Purpureo mixtis sanguine fluxit aquis.
 Proximus annus erat: Pallantide caesus eadem
 Didius

Didius hostiles ingeminavit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorque;
locusque.

Sed supero iniectis quis laeret aede togæ? 570
Seruus est: hoc constat enim, sed causa la-
tendi

Discrepat: et dubium me quoque mentis
habet.

Dum dea furtiuos timide profiretur amores;
Caelestemque homini concubuisse pudet;
(Arsit enim magna correpta cupidine 575
Regis,

Caecaque in hoc vno non fuit illa viro);
Nocte domum parua solita est intrare fene-
stra:

Vnde Fenestellae nomina porta tenet.
Nunc pudet, et vultus velamine celat ama-
tos:

Oraque sunt multa regia tecta toga. 580
An magis est verum, post Tulli funera plebem
Confusam placidi morte fuisse ducis?
Nec modus vllus erat: crescebat imagine lu-
ctus;

Donec eam positis occuluere togis.
Tertia causa mihi spatio maiore canenda 585
est:

Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia, coniugio, sceleris mercede, peracto,

His solita est dictis extimulare virum:
 Quid iuuat esse pares, te nostrae caede fo-
 roris,

Meque tui fratris, si pia vita placet: 590
 Viuere debuerant et vir meus, et tua con-
 iux,

Si nullum aufuri maius eramus opus.
 Et caput et regnum facio dotale parentis.

Si vir es, i, dictas exige dotis opes.
 Regia res scelus est. focero cape regna 595
 necato:

Et nostras patrio sanguine linguae manus.
 Talibus instinctus folio priuatus in alto
 Sederat. attonitum vulgus ad arma ruit.
 Hinc cruor, hinc caedes: infirmaque vincitur
 aetas.

Sceptra gener focero rapta Superbus 600
 habet.
 Ipse sub Esquiliis, vbi erat sua regia, cae-
 sus

Concidit in dura sanguinolentus humo.
 Filia, carpento patrios initura penates,
 Ibat per medias alta feroxque vias.
 Corpus vt adspexit, lacrimis auriga pro- 605
 fusis

Restitit. hunc tali corripit illa sono:
 Vadis an expectas pretium pietatis amarum?
 Duc, inquam, inuitas ipsa per ora rotas.

Certa

Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa
 Vicus, et aeterna res ea pressa nota. 610
 Post tamen hoc ausa est templum, monumenta
 parentis

Tangere; mira quidem, sed tamen acta lo-
 quar.

Signum erat in solio residens sub imagine
 Tulli:

Dicitur hoc oculis opposuisse manum.

Et vox audita est, Vultus abscondite no- 615
 stros,

Ne natae videant ora nefanda meae.

Veste data tegitur: vetat hanc Fortuna mo-
 ueri;

Et sic e templo est ipsa locuta suo:

Ore reuelato qua primum luce patebit

Seruius, haec positi prima pudoris erit. 620

Parcite, matronae, vetitas attingere vestes:

Sollemni satis est voce mouere preces:

Sitque caput semper Romano tectus amictu,

Qui Rex in nostra septimus Vrbe fuit.

Arserat hoc templum: signo tamen ille pe- 625
 percit

Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.

Namque pater Tulli Vulcanus, Oeresia mater

Praefignis facie, Corniculana fuit.

Hanc secum Tanaquil, sacris de more para-
 tis,

N 4

Iussit

Iussit in ornatum fundere vina focum. 630

Hic inter cineres obsceni forma virilis

Aut fuit, aut visa est: sed fuit illa magis.

Iussa loco captiua fouet, conceptus ab illa

Seruius, a caelo femina gentis habet.

Signa dedit genitor tum, cum capur igne 635
corusco

Contigit, inque coma flammeus arsit apex.

Te quoque magnifica, Concordia, dedicat
aede

Liuiam, quam caro praestitit illa viro.

Disce tamen, veniens aetas, vbi Liuiam nunc
est

Porticus, immensae tecta fuisse do- 640
mus.

Vrbis opus domus vna fuit: spatiumque te-
nebat,

Quo breuius muris oppida multa tenent.

Haec aequata solo est, nullo sub crimine
regni,

Sed quia luxuria visa nocere sua.

Sustinuit tantas operum subuertere moles, 645

Totque suas heres perdere Caesar opes.

Sic agitur censura, et sic exempla parantur;

Cum vindex, alios quod monet, ipse facit.

Nulla nota est, veniente die, quam ducere
possis.

Idibus inuictis sunt data templa Ioui. 650

Et

Cum prae-composito nuntius ore venit,
 Atque ita, Quid cessas conuiuia soluere? 675
 dixit;

Auctor vindictae iam venit, ecce! tuae.
 Nec mora; conuiuiae valido titubantia vino
 Membra mouent: dubii stantque labantque
 pedes.

At dominus, Discedite, ait. plaustroque mor-
 rantes

Sustulit. in plaustro sirpea lata fuit. 680
 Alliciunt somnos tempus, motusque, merum-
 que,

Potaque se Tibur turba redire putat.
 Iamque per Esquilias Romanam intrauerat vr-
 bem;

Et mane in medio plaustra fuere Foro.
 Plautius, vt possent specie numeroque Se- 685
 natum

Fallere, personis imperat ora tegi.
 Admifcetque alios: et, vt hunc tibicina coe-
 tum

Augeat, in longis vestibus ire iubet.
 Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
 Contra collegae iussa redisse sui. 690

Res placuit: cultuque nouo libet Idibus uti;
 Et canere ad veteres verba iocosa modos.
 Haec ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
 Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.

Martius,

Martius, inquit, agit tali mea nomine festa : 695

Estque sub inuentis haec quoque turba meis.
Prima, terebrato per rara foramina buxo ,

Vt daret, effeci, tibia longa sonos.

Vox placuit: liquidis faciem referentibus vn-
dis,

Vidi virgineas intumuisse genas. 700

Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.

Excipit abiectam cespite ripa suo.

Inuentam Satyrus primum miratur: at vsfum

Nescit, et inflatam sentit habere sonum.

Et modo dimittit digitis, modo concipit 705
auras:

Iamque inter Nymphas arte superbus erat.
Prouocat et Phoebum. Phoebosuperante pe-
pendit:

Caesa recesserunt a cute membra sua.

Sum tamen inuentrix auctorque ego carminis
huius.

Hoc est, cur nostros ars colat ista dies. 710

Tertia lux veniat, qua tu, Dodoni Thyene,
Stabis Agenorei fronte videnda bouis.

Haec est illa dies, qua tu purgamina Vestae,

Tybri, per Etruscas in mare mittis aquas.

Si qua fides ventis; Zephyro date car- 715
basa, nautae:

Cras veniet vestris ille secundus aquis.

At pater Heliadum, radios vbi tinxerit vndis,
Et

Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyriea lacertos.
Continua Delphin nocte videndus erit. 720
Scilicet hic olim Volscos Aequosque fugatos
Viderat in campis, Algida terra, tuis.

Vnde suburbano clarus, Tuberte, triumpho
Vectus es in niveis, Postume, victor equis.

Iam sex, et totidem luces de mense fu 725
perfunt:

Huic vnum numero tu tamen adde diem.
Sol abit e Geminis, et Cancrī signa rubescunt:
Coepit Auentina Pallas in arce coli.

Iam tua, Laomedon, oritur nurus: ortaque
noctem

Pellit, et e pratis vda pruina fugit. 730
Reddita, quisquis is est, Summano templa
feruntur,

Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.

Hanc quoque cum patriis Galatea receperit
vndis,

Plenaque securae terra quietis erit:
Surgit humo iuuenis, telis afflatus auitis; 735
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Notus amor Phaedrae, nota est iniuria The-
fei:

Deuouit natum credulus ille suum.

[Non impune pius iuuenis Troezena petebat.
Diuidit obstantes pectore taurus aquas.] 740
Solli-

Solliciti terrentur equi ; frustra que retenti,
Per scopulos dominum duraque saxa tra-
hant.

Exciderat curru, lorisque morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratque animam, multum indignante 745
Diana.

Nulla, Coronides, causa doloris, ait.
Namque pio iuueni vitam sine vulnere reddam;
Et cedent arti tristia fata meae

Gramina continuo loculis depromit eburnis;
Profuerant Glauci manibus illa prius: 750
[Tunc, cum obseruatas augur descendit in
herbas;

Vfus et auxilio est anguis ab angue dato.]
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terra sustulit ille caput.

Lucus eum, nemorisque tui, Dictynna, 755
recessus

Celat: Aricino Virbiius ille lacu.

At Clymenus Clothoque dolent: haec, fila re-
neri,

Hic, fieri regni iura minora sui.

Iuppiter, exemplum veritus, direxit in illum
Fulmina, qui nimiae mouerat artis opem 760

Phoebe, querebaris. deus est. placare pa-
renti.

Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.

Nom

Non ego te, quamuis properabis vincere,
Caesar,

Si vetet auspiciū, signa mouere velim.
Sint tibi Flaminius Trasymenaque littora 765
testes;

Per volucres aequos multa monere deos.
Tempora si veteris quaeris temeraria damni;
Quartus ab extremo mense bis ille dies.

Postera lux melior. superat Masinissa Sypha-
cem;

Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis. 770

Tempora labuntur, tacitisque senescimus
annis;

Et fugiunt, freno non remorante, dies.
Quam cito venerunt Fortunaē Fortis hono-
res!

Post septem luces Iunius auctus erit.
Ite, deam laeti Fortem celebrate, Qui 775
rites:

In Tiberis ripa munera Regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba;
Nec pudeat potos inde redire domum.

Ferte coronatae iuuenum conuiuia lintres;
Multaque per medias vina bibantur 780
aquas.

Plebs colit hanc: quia, qui posuit, de plebe
fuisse

Fertur,

Fertur, et ex humili scepra tulisse loco.
 Conuenit et seruis: serua quia Tullius ortus
 Constituit dubiae templa propinqua deae.

Ecce! suburbana rediens male sobrius 785
 aede

Ad stellas antiquis talia verba iacit:

Zona latet tua nunc, et cras fortasse latebit:

Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.

At si non esset potus; dixisset eadem

Venturum tempus solstitiale die. 790

Lucifero subeunte Lares delubra tulerunt,

Hic ubi sit docta multa corona manu.

Tempus idem Stator aedis habet, quam Ro-
 mulus olim

Ante Palatini condidit ora iugi.

Tot restant de mense dies, quod nomina 795
 Parcis,

Cum data sunt trabeae templa, Quirine,
 tuae.

Tempus iuleis cras est natale Kalendis:

Pierides, coeptis addite summa meis.

Dicite, Pierides, quis vos adiunxerit isti,

Cui dedit inuitas victa nouerca manus. 800

Sic ego: sic Clio, Clari monumenta Philipp!

Adspicis: vnde trahit Marcia casta genus.

Marcia, sacrificio deductum nomen ab Anco:

In qua par facies nobilitate sua.

Par

Par animo quoque forma suo respondet 805
in illa:

Et genus, et facies, ingeniumque simul.
Nec, quod laudamus formam, tam turpe pu-
taris.

Laudamus magnus hac quoque parte deas.
Nupta fuit quondam matertera Caesaris illi.
O decus, o sacra femina digna domo! 810
Sic cecinit Clio: doctae assentere sorores.
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

F I N I S.

730004

ULB Halle

3

007 668 902

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

977/10

PVBLII
OVIDII
NASONIS
FASTORVM

LIBRI SEX PRIORES

QVI SVPERSVNT,
E RECENSIONE
P. BVRMANNI.

NORIMBERGAE,
EX OFFICINA LIBRARIA RIEGELIANA,
ANNO MDCCCLXXXI.

1992

